

A TÁRSADALOM ÁRNYOLDALA.

ISMERTETŐ ELBESZÉLÉSEK.

ÍRTA:

TIMON TIBOR

FŐ- ÉS SZÉKESFŐSI MAGY. KIR. ÁLLAMRENDRŐRSÉGI DETECTIV.

BUDAPEST, 1904.

ORSZ. KÖZP. KÖZSÉGI NYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

VI., VÁCZI-KÖRÚT 61. SZ.

BEVEZETÉS.

Ha figyelemmel kísérjük társadalmi életünket, szomorúan tapasztaljuk, hogy társadalmunk rohamos fejlődése és művelődése mellett, elijesztő sötét árnyként, ugyancsak ilyen rohamos arányban terjed az erkölcsi züllés és a bűn.

A gondnélküli könnyű élet, az élvhajászat, az iszákosság, a szerencse játékok féktelen üzése, a munka megvetése, az előre kapaszkodási vágy, a tudatlan gőg, egymás lenézése és nem becsülése, az üres hivalkodás, érdemes ember mellözése, végül az anyagi érdek, a pénzimádás ördögi szenvedélye, valamennyi egy oknak okadatát képezi, a bűn elkövetésére.

Én, a munka embere, nem magas szellemi színvonalon álló művet akartam írni; hanem a hosszú évtizedek alatt tett tapasztalataim alapján, próbálom társadalmunk kísérő sötét árnyát rajzolni, úgy, a mint van; egyszerűen, a maga valóságában.

A rohamos és gyors átváltozás, rend szerint nagyobb megrendüléssel jár; ez pedig már áldozatokba kerül. Bármilyen hasonlatot tegyünk, ezt mindenben és minden ilyen esetben feltaláljuk.

Egyik ember gyengébb jellemű, mint a másik; az ok miatt, az élet viharát egyenlően elviselni nem bírják. A gyengébb a létért való sikertelen küzdelemben kidől: vagy mint a férges gyümölcs, lehull.

Ez így volt mindig! s a mint a kilátás mutatja, így is fog maradni. A természetben mindenben megvan a hasonlat. Ez képezi a nagy mindenség összetartozását.

Egy műkertész által a leggondosabban ápolt gyümölcsös kertben is van férges gyümölcs. Még több van, mint máshol; ez a természet nagyságával jár. A különbség csak ott van, hogy a műkertész a megromlás megelőzésére és lehetőleg korlátozására, az óvó-intézkedést meg tudja tenni.

A társadalmunk is hasonló egy gyümölcsös kerthez; melyben rohamosan nő a természet összes nemes gyümölcse: az emberiség.

Az emberiség kertészeire azonban igen terhes munka van biz va. Az áldásos munkájukat csak is az önfeláldozó szorgalom és egyetértéssel tudnák sikeresen teljesíteni.

Óvatosság! Egyetértés! Milyen csekély két szócska! Mégis az egész társadalmunk boldogsága, jövője és fennmaradása, ezen az alapon lesz biztosítva és csak ezen az alapon fog folytonosságban fennmaradni.

A társadalmunk árnyoldalát Összebarangolva, be mutatok egy csomó egyszerű fényképet, mely természet hűen tükrözi vissza, a társadalmunkon rágódó betegségek kiinduló csiráját; mely ha kiirtatlanul marad, a társadalom árnyoldalán gazdagon fog burjánzani.

Nagyon sok műkertészre és bölcs orvosra van itt szükség! Az árnyoldal megvilágítása ezeknek együttes erővel sikerülhet.

A leirt dolgok egyenként nem is látszanak valami fontosnak; legfeljebb csak egy kis fekélyt találunk benne. Együttesen azonban már olyan, mint a dögvész, mely kérelhetetlenül terjed és pusztít.

Tudom, lesznek érdekelt egyének, akiknek a könyvem tartalma nem lesz kellemes. Ez azonban mellékes dolog, Ez a célomtól el nem téríthet. A fényképparát csak a valót tükrözi vissza. így én is csak a valót írhatom. Tiszteletes ember ne értsen magára, A ki meg érintve van vele, az ebből okulva, megjavulhat.

Könyvem tulajdonképeni célja a laikus közönséget felvilágosítani, hogy az élet küzdelmeiben, a létért való harcban, az örömet – a szomorúság, a gyönyört – az undor, a jólétet – a nyomor, a gondatlanságot, – az emberelő gond, a könnyelműséget – a kétségbeesés, a lumpoló helyeket a börtön, a dicső életet – a dicstelen halál: az akasztófa szokta felváltani. Ezek az élvezeteket kísérő árnyak. Ezekről pedig csak az óvatosság ment meg mindenkit. Ellenök küzdeni meg, csakis egyesült erővel, egyetértéssel lehet.

A másik célom volna, olyan lehetőségű és tudású egyének figyelmét felkölteni, a kik tehetségük, tapasztalataik és állásuknál fogva, a társadalom árnyoldalán burjánzó bűnös üzelmek korlátozása és megszüntetése végett, oda hatnának, hogy a bűnös útra vezető, helytelen szokásokat okszerűen, minden megrendülés nélkül meg tudják változtatni.

A valódi szakértők meghallgatása mellett pedig egy kis jóakarattal, egyetértés mellett ezt könnyen keresztül lehetne vinni.

Hasonló célú munkát még nem ismerek, így könyvem megírásánál teljesen a magam eszméi vezettek. Ez oknál fogva, az igen tisztelt olvasó elnézését kérem, ha elbeszéléseim valami hiány miatt, hézagosak maradtak volna.

Ezen csekély munkámmal, egyszerű úttörőként óhajtok az élet küzdelmeiben végig haladni; elég sikernek tekintve azt, hogy munkám után vissza nézve, nálamnál tehetségesebb s illetékesebb egyéneket találnék ezen a téren, a kik a társadalom árnyoldalát megvilágítani törekednek.

Timon Tibor,
detectiv.

Az elégedetlenség.

A régi magyar embereket az jellemezte legjobban: hogy a sorsukkal meg voltak elégedve. Bele nyugodtak a változhatatlanba. Ezen életbölcesség még a leghíresebb embereknél is látható volt, mivel még a minden nevezetes híres embert az jellemzett legjobban: ezen sarkalatos erényük, melynek főczélja az egyszerűség és megelégedettség volt. Ennek daczára jól éltek, szükségét nem szenvedtek, emellett minden valamire való embernek módjában volt disznót ölni, a kamráját télire zsír, füstölthús, búza, liszt s más házhoz tartozó dolgokkal tele rakni. így télire a megélhetését biztosította.

Ez azonban még a boldog világban volt: mikor a magyar ember a zálogházat, meg a váltót nem ismerte. Azóta azonban, hogy ez divatba jött, a kamrák kiürültek, disznót igen kevés halandónak van módjában ölni. A holmija értékes részét a zálogházban tartja, a disznó árát meg tartozás fejében a bankokba hordja.

A zálogház, a váltó, még magában nem pusztított el senkit! hanem elpusztítja maga magát a könnyelmű ember.

Az úrhatnámság, a jobb módú emberek majmolása, az elégedetlen természet, mind a korcsnevelés kinövése levén: a bűnös hajlamokat fejleszti, végromlásba, szégyenbe s végül börtönbe vezet.

Ha minden ember józanon gondolkozna, nem kellene az egész életét, emberölő gond, álmatlan éjszakák, kétségbeesés és nyomorban eltölteni.

A józan, okos ember, más kárán tanúi; más kárán okúi; más eljárásából elsajátítja a jót, ezt a maga viszonyaihoz mérten felhasználja. Ami ránézve káros, vagy haszontalan, azt szintén megtanulja, de azért, hogy attól óvakodjon.

Ha betekintünk egy-egy lakásba, azt tapasztaljuk, hogy mindenki nagyobb úr szeretne lenni, mint aminő

lehet. Ez még magában jó; mert a törekvés a természet rendes kifolyása.

Az azonban már természetellenes dolog, hogy egy kisebb hivatalnok 2-3-4 szobás, drága bútorral berendezett lakást tartson.

Pedig szomorúan tapasztalhatjuk, úgy hogy van! . . . Faragott bútor, drága szőnyeg, majolika utánzatok stb. ízléstelenebbnél, ízléstelenebbül összehalmozva, számtalan helyen található. Gyakorlott szem az úrhatnámságot és a rossz ízlést azonnal észreveszi.

A szekrények tartalma azonban ócska ruha, mely a handlénak sem kell; azután egy csomó zálogjegy. (Megjegyzendőnek tartom, hogy az ilyen urak örökös alperesek).

A sok minden hiábavalóság felhalmozása helyett okosabb volna, ha mindenki olyan háztartást vezetne magának, amely az erszény tartalmához mérten, neki való.

Egyszerűbb, tartós-bútor, fölösleges bútor helyett pedig néhány könyv, aminek hasznát veszi. Ezenkívül tiszta lakás, jó étkezés, többet ér mindenféle „tuczat drágaságoknál”.

Az ilyen életmód mellett egészséges az ember, a fejét nem töri, zálogczédulája nincs; a végrehajtó pedig nem lesz állandó vendég a háznál.

Az egészség és hosszú élet csakis rendes háztartás mellett érhető el.

Amelyik ember otthon jól él, kinyugodja magát, korcsmába, kávéházba nem vágyik. Ehelyett otthon csinál valami hasznosat. A hivatalában vagy foglalkozásának emberül meg tud felelni.

Ahol az otthon rendetlen, az ember nem érzi jól magát. Korcsmázni, kávéházazni megy; azután ide szokik; családját elhanyagolja; s még ő mulatni jár, addig a családja rongyosan, hideg szobában éheznek.

A házi élet díszes s a családi boldogság koronája a nő. Amint átlépi az ember egy lakás küszöbét, azonnal tisztában lehet vele, milyen az asszony?!

Ahol rendes tiszta asszony van, még ha 2 ágy, 2 szék, 1 asztalon kívül semmi nem volna is a szobában, ennek dacára magát kellemesen találja az ember. Ott azonban, ahol rendetlenség van, hiába van otthon bár-

milyen bútor, onnan az ember szökni kíván. Ez tény, amit elvitatni nem lehet!

Sajnos, azonban mennél jobban előre halad a művelődés, annál rosszabb lesz a családi élet. Aminek a fő oka abban rejlik, hogy a mostani lányokat helytelenül nevelik.

A leányok túlcsigázott iskolázási helyes célra soha nem fog vezetni.

A nő férjhez menni, háztartást vezetni való! Jobban illik a kezében a főző kanál, mint bármi más. Mennél többet tanul egy nő, annál nagyobb az igénye. A végső célja, hogy férjhez fog menni, későre marad.

Azt jól tudjuk, hogy magas állású emberhez igen kevés megy. Az ilyen nők nagyra számítanak, soká várnak és kicsihez mennek nőül. Ha más nincs, az is jó! Az ilyen megelégedve soha nem lesz. Természetesen, azután a házas élet is csak nyomorúságos fog lenni. Az ilyen férj, még a felesége pénzét is a korcsmába, kaszinóba viszi. A gyermekük milyen lesz? Erről kár beszélni! Keveset fog tanulni, annál jobban űzi a sportot: munkakerülő lesz.

Jó gazdasszonyokat kell nevelni! A régi magyar nők erről voltak híresek! Ha a temérdek hivatalt nem nők foglalják el, nem fog évente annyi iskolázott ember elzullenni!

A nő hivatása: a házi életet vezetni és a hazának hasznos polgárokat szülni és nevelni.

Ha ilyen nőket nevelünk, nem züllik el annyi ember; az utókor pedig nem csenevészik el.

Nálunk még a tanult ember sem kap valamennyi magához méltó foglalkozást, hát a sok tanult nőből mi lesz? Proletár! A nagyravágyás, az úrhatnámság a házi élettől, – a nekik való foglalkozástól – elszoktatta őket. A munkát gyűlölik. A jó házi asszonyt lenézik, magokat különbnek tartják. Pedig csalódnak! Nincs igazuk!

Nem azt akarom mondani, a nők ne tanuljanak, elzárni az élet útjáról, hanem azt, hogy mindenki olyan pályát válasszon, amelyik az ő születési viszonyaival és tehetségévei megegyez!

Tanítónő legyen, aki olyan tehetségű, aki maga is olyan tanuló, hogy erre a pályára érdemes. Ne feledjük azonban, tanítónőnek az iskolai képzettségen kívül a fő

ékessége, amit a szülei háztól is magával visz az élet-pályájára: a vele született műveltség. Csakis így felel meg a feladatának.

A művészpálya pedig tehetséges embereknek, vagy nőknek való. Épen ezért, aki ennek teljesen megfelelni nem képes, helyesebben teszi, ha otthon marad jó gazdasszonynak, így legalább egy magához való embert boldoggá tehet. Ellenben a társadalom nyakán csak élősdi lesz belőle.

A leánynevelésnél oda kell hatni, hogy azért tanuljon minden nő, hogy művelt honleány, jó gazdasszony és valódi édesanya legyen belőle.

Magyar gazdasszonyokat kell nevelni! Ebben van a nemzet legdrágább kincse! Ezek nélkül jólét és családi boldogság el sem képzelhető. Ha pedig ezek lesznek, a férfiak nem fognak elkorcsosodni, hanem az ivás, a kártya, a lóverseny helyett nemesebb foglalkozást fognak űzni.

Egy jó asszony még a léha emberből is ügyes és munkás embert bír alakítani.

Ebből pedig a hazának volna legtöbb haszna.

A korcsnevelés.

A mostani társadalmunkban, ha széttekintünk, figyelmes szemlélő előtt azonnal szembe tűnik a társadalom legfőbb hibája: a korcsnevelési rendszer. Ezen hibát lépten-nyomon, mindenben, az emberi testtől kezdve, végig, ennek szokásain, viseletén és alkotmányain látni lehet.

Az egészséges társadalomban, például vegyük a magyar paraszt népségét: a nősülés első célja a fajfentartás, egészséges gyermekek nemzése, ezek munkaképességre való nevelése volt.

A mostani társadalomban a nősülés nagyrészt pénz-érdek vagy élvezeti vágyból, minden észszerű kiszámítás nélkül történik. Az utókor elcsenevészése innen ered.

Még régente az első volt a házasulandó feleknek, először a megélhetést biztosítani; most ez már mellékes; a megélhetésre csak a szerelmi mámor elmúlása, a pénz elfogyása, tehát a nősülés után jóval később szoktak gondolni.

Az ilyen bizonytalan és czéltalan házasságból származó gyermekek számára aztán egy kínos élet vár. Amilyen bizonytalan volt a kezdet, olyan az egész nevelés folytatása. Egyik család, az utcán csatangolva, magára hagyja, a másik pedig a szobában elzárva, még a friss levegőtől is őrizve, üvegházi virágként akarja a jövő életre előkészíteni a gyermekét.

Az utcai csatangolásnál, a rosszra mindig több alkalom található, így az ilyen gyermekeknek nyolczvan százaléka csak kényszer munkás, inkább munkakerülő henye emberré válik. A társadalomra nézve számos veszélyes egyén található közöttük.

Az elzárt szobai nevelés után, az összes iskolai végzettség sem sokat ér. Nagyon jól tudjuk és lépten-nyomon tapasztalhatjuk, hogy a mi iskolázásunknál, eddig a sok hiába való dolog bemagolására nagyobb súlyt fektettek, mint arra, hogy a tanulót az életre nevelték volna; az önállóság és megélhetési képességre készítették volna elő.

Az ilyen zárt nevelésű ember lesz azután legtöbbször léha, hülye, örökös kisebb hivatalnok, ha valami mást tanult is, művészet vagy iparágban, társai között az utolsó marad.

A szülők léhasága, tudatlansága, rossz szokása, czivakodása, idegessége, a fiatal gyermek lelkületén fekélyes betegség gyanánt hat; az utókövetkezmény sajnos tüneteit ezekben könnyen fel lehet ismerni.

Minden az életben előforduló bajnak rendszerint a ferde nevelés a kiinduló oka.

A-ferde nevelés ólomsúlyként nehezedik az ember vállára az egész életén át.

A ferde korcs nevelés azután egyeseknél később elhagyhatatlan szokássá válik.

Az úgynevezett átöröklési rossz hajlamok rendszerint a ferde nevelés kinövései.

Sivár földben, ápolás nélkül a legnemesebb fajú virág is kivész; esetleg elcsenevészik. Ezzel szemben pedig a jól és helyesen trágyázott földben, megfelelő gondozás mellett gyönyörűen kifejlődik.

Az emberi lelket, ha a természethez akarjuk hasonlítani, ezt különböző módon lehet, például: egy művelet-

len, de különben értelmes ember olyan, mint a műveletlen, de jól zsírozott föld, mely tele van vad burjánnal.

Egy műveletlen gazdag ember lelkülete olyan, mint ha jól trágyázott földbe a világ minden virágát összezagyválva bevetnék, hol ápolás nélkül, dúsán virágoznék.

Egy züllésben felnőtt ember lelkülete sivár, mint a terméketlen homokbuczkák, ahol már tövisen és kóron kívül más nem terem meg.

Ezekkel szemben, egy művelt lelkületű ember olyan, mint egy virágos angol kert, vagy egy jól gondozott lombos erdő.

A világon mindenben megvan az egymáshoz hasonló. Ez oknál fogva, aki komolyan gondolkodik, s éleslátással bír, a nevelésre nézve, könnyen meg fogja találni a leghelyesebb utat.

Ez alkalommal azonban az soha sem tévesztendő szem elől, hogy az embert az életben, épen olyan erős viharok érik, mint a természet növényeit.

A jól felfogott nevelésnek tehát olyannak kell lenni, hogy minden egyes ember, az élet viharaival szemben, erős tölgyfaként megállhasson a helyén.

A jó neveléshez egészséges test is szükséges.

Egészséges testben ép a lélek; az ilyen ember aztán határozott jellemű maradhat. Csenevész testben pedig csenevész a lélek is, ilyen embernél tehát a jellemszilárdságot nem lehet feltalálni.

A szilárd, becsületos jellem, az emberi lélek legdrágább kincse. Ez az ember érzékének a súlymérője és az óra mutatója.

Az általános műveltségnek az iskolai végzettség lévén az alapja. Ez hasonló az üresen felépült lakáshoz, melyben később mennél több lakó lesz, annál több jövedelmet fog hozni.

Az embernek tehát a gyermeknevelésnél oda kell hatni, hogy ez ne csak üres felépült ház maradjon, hanem a szellemének a házát, az életben szükségeltető tapasztalat kincseivel kell beraktározni. Ismerni kell az embernek a környezetét, ahol mozog; s ahol a kenyerét van hivatva keresni. Ismerni kell még más embertársa gondolatvilágát, ügyét, baját, így ezen okulva, az életben elég alkalma

lesz gazdag tapasztalatokat szerezni. Ennek pedig az ember maga veszi hasznát.

A lefinomabb, ragyogó acél kard is megrozsdásodik, ha nem tisztítják, az idő vasfoga mindent pusztít.

Gondozva azonban tisztán ragyog, mint újkorában. A csiszolt gyémánt is értékesebb a csiszolatlannál,

Mindezekből következtetni lehet, hogy az emberi elme is folytonos önművelés által fejlődik azzá, hogy az életcél magaslatára kerüljön. Itt pedig csakis gondos ápolás folytán marad meg huzamosan. Ellenkező esetben visszafejlődik, lehanyatlik a kezdődő semmiségbe, ahol nyomtalanul fog elveszni.

Nagy embereknek nagy szelleme van. Az ilyen szellemű ember halálának is nagyszerűnek kell lenni.

A legszebb halál az, ha az ember a legtündöklőbb életkorában, mint nagy ember hal meg.

A szülői helyes nevelésnek, az önművelő jellemzőtládságnak s a bevégzett földi életnek a nagyszerű halál a legméltóbb befejezése.

A rossz erkölcs.

A fővárosi, nem különben a nagyvárosi élet rohamos fejlődésével, az erkölcstelenség is feltűnő módon szaporodik.

A korcsnevelés ferde kinövései, a léha szülők nembánomságának utókövetkezményei, ezen a téren mindenfelé észrevehetők.

Ahol hiányzik a becsületesség, a jellem, ott az erkölcsi fogalom nem létezik. Ezek egymás kiegészítő kellékei.

Ahol az egyén maga jellemtelen, erkölcstelen, úgy az egészen becstelen. Tehát a művelt társadalomnak csak kárára van; a becsületes embereknek a nyakára átokként nehezedik.

A becstelen ember előtt a jellem, a becsület, az erkölcs ismeretlen fogalom lévén: magával szemben mindenkit becstelennek néz; a jellemet nem becsüli, az erkölcsöt meg nem tiszteli, sőt ahol lehet, arczátlanul lábbal tiporja.

A becstelenségben felnőtt emberben a jellem nem fejlődhetett ki; így ennek híjával csak maga forma társaságban szokta magát jól érezni. Innen van azután, hogy míg a jellemes emberben, a hasonló társaságban a jellemzilárdság is csak fejlődik, addig a jellemtelen emberben, a hozzá hasonló társaságban, a jellemnek még meglévő szikrája is kialszik, s együttesen visszafejlődnek, erkölcsileg elzülленek.

Az önbizakodottság, a buta gőg, más ember lenézése, a korcsnevelés kinövései lévén, az erkölcstelenséggel kapcsolatban van.

A ki mászt megbecsül, az maga magát becsüli meg. Aki más becsületét nem sérti, az a magáét védelmezi meg. Aki más embert tiszteletben tart, azt más ember is tisztelni fog. Rombolni, fosztani, mászt tönkre tenni, könnyű dolog: de jellemtelenség s gyávaságra mutat. Ezzel szemben alkotni, nemesíteni, gyarapítani, mászt felemelni szép jellemre mutat; ez lélekemelő, fenséges cselekmény lévén, az embernek szellemi értékét emeli.

Akiben nemes lélek van, az a természet törvényei szerint szeretni képes. Az emberi életben az élvezet és boldogság koronája a szerelem. A szerelem forró, mint az éltető napsugár; célja az istenség fentartása, az alkotás. Szerelem nélkül az anyagi világban élet nem lehetne. Ahol nem süt a nap, ott az élet elpusztul.

Amennyire fenséges fogalom a szerelem, épen olyan a tisztelet a növel szemben; aki az erkölcsliség magas színvonalán áll.

Ezzel szemben pokoli ocsmány bünné sülyed a szerelem, ahol a szellem fölé az anyag kerül, az állati kéjvágy. Az erkölcstelen nőben a világ összes büne, az anyagiság összes undoksága pokolként van összpontosulva. Az előbbi anygali tiszta lénynyel szemben, az ilyen nő a valóságos ördög.

Egy rossz nő százat elront. Ez tény. Minden fiatal férfit a rossz nő ront el. Ez olyan, mint az ördög: a pokoli titkos kéjjel csábit.

A tiszta lényt azonban, a valódi anygalt is, folyton üldözi az ember-alakban élő ördög.

Az ilyen emberek előtt nincs semmi megbecsülni

való. A szüzi ártatlanság, a családi szentély előttük értéktelen. Az ördögi természet az isteni alkotmányok lerombolásából tartja fenn magát.

A legártatlanabb nőt is a férfiben rejlő ördög rontja el. Ez képezi ki a maga számára pokollá, hogy ez meg később az ártatlan férfiaktól szedje a maga számára az áldozatot.

Az erkölcsvédelemmel mi még nagyon hátra vagyunk. Erre kell egy helyes alapra fektetett, jó törvényt alkotni.

A magyar nemzetet 1000 éven át, a végtelen háborúság közepett is az erkölcsösség tartotta fenn. Az általános művelődéssel azonban az erkölcsrombolásra is tág alkalom nyílik.

Az erkölcsöt kell tehát első sorban megvédeni. Ez bűnügyi és közbiztonsági tekintetben is igen fontos, első rangú dolog volna; ez minden bűnnek, minden rossz cselekménynek és bajnak a szülő ágya. Ebben van a nemzet, az állam, örök fentartó ereje. Ha az erkölcsünk tiszta fog maradni, az utódaink a második ezredévet még nagyobb boldogsággal fogják megünnepelni, mint azt annak idején az ősapák tették!

Az utca lovagjai.

A korcsnevelés szülöttjeit, az erkölcstelenség díszpéldányait mutatom be az utca lovagjaiban, kiket köznyelven „Aszfalt betyár” név alatt ismer a nagyközönség.

Ezek a munkakerülő züllött uracskák, faczér kereskedő- és iparos-segédek, csavargó munkanélküli egzisztenciák, méltán megvethetők mindenki által, mivel annyira el vannak erkölcsileg vetemedve, hogy a tisztességes társadalomból egyszzerűen kilökní valók.

A nagyközönség nagy része csak néha olvas valami keveset az erkölcs ellen elkövetett, aljas támadásaikról. Ez azonban csak százezredrésze azon arczatlanságnak, amelyet a magányosan dolgozni járó varrónők, üzleti leányok, munkás leányok, felsőbb iskolás leányok, zenedei növendékek, magányosan haladó fiatal csinos úrnők stb. tudnának róluk elmesélni.

A lapokban olvasható temérdek öngyilkosság, öngyilkossági kísérlet, házassági szédelgés s más törvényszéki rovatok drámáinak az ilyen utczai találkozásnál kezdődik az első felvonása.

A legóvatosabban nevelt leánykának a családi bajok miatt számtalan családnál az a szükség áll be, hogy valami foglalkozás után kell nézni, így kerül azután egyik üzletbe, másik varrodába, harmadik gyárba, vagy nyomdába stb.

Alig lép az ilyen leány az utczára, akár csinos, akár csúnya, akár van felöltözve, avagy kopott ruhában jár, az mindegy: az utcza lovagja, az erkölcsrabló, észrevétlen hozzá csatlakozik. Bizalmas, hízelgő szavakat sug a leányka fülébe, a kísérését felajánlja; eközben, a körülményekhez képest, szemtelen ajánlatokkal ostromolja a piruló leánykát.

Ritka eset, hogy egy ilyen megtámadott leány elég lelki erővel bírjon az arczátlan csibész eltávolítására. Különbösen is ezek már a leszidásra, vagy más módon történt ellenállásra rendszerint előre el vannak készítve, épen azért egykönnyen nem adják fel a támadást, hanem a legszemérmertlenebb módon, a végtelen, ellenállhatatlan szerelmi érzést színlelve, édesebbnél-édesebb, kedvesebb-nél-kedvesebb szavakat suttognak a menekülni akaró leánynak a fülébe.

Vége is minden leánynak húsból van a szíve; a sok hazugság, a hamis szerelmi vallomások megpuhítják s megengedi az elkísérést. Ez azután így folytatódik titokban, nehogy a mama megtudja. Az ilyen gonosz kéjencz, nagyon jól megmagyarázza az áldozatának, hogy az ismeretségről a mamának nem kell szólni. Ezt csak később mondják meg neki, ha megkéri. A jó parthinak annál jobban fog örülni.

Az ilyen leány azután hisz a csábító szavaknak és otthon nem szól semmit, pedig ha szólna, talán az életét mentené meg, esetleg a bekövetkezendő szerencsétlenségek egész sorozatát elkerülné.

A mama pedig odahaza csak azt tapasztalja, hogy a leányának az arczárói a pirosság eltűnt, a szeme alatt pedig igen sokat jelentő kék karikák nőttek.

Egy napon azután még mást is megtudott a mama. A kis unoka megérkezett: mindent megmagyarázott. A nyomor ettől az időtől állandó volt a háznál.

Egy napon azután a Dunából holtan fogták ki a fiatal anyát. A megcsalt szerelmes szív gyalázatban még gyermekéért sem bírt élni. A törvényszéki bonczoló asztalra került, ahol a tudós professzorok szépen felbonczolják s tudományszomjas orvos-növendékeknek magyarázatot tartanak a test szervezetéről s a megcsalt leányszív kimondhatatlan fájdalmairól.

Az arcátlan kéjencz, a becsületeabló, lélekgyilkoló fiatal úr pedig, aki azóta már több ilyen leányt elcsábított, anyává tett, talán épen ezen időben egy új áldozattal ölelkezik, becsületügyben henczeg stb. A társadalom pedig megveti a megtört elhalt anyát s megtűri maga között a kiirtani való pimaszt, a csábítót.

Az ilyen csábítókra kell szigorú törvényt hozni! Menynyi nyomor és bajnak lenne ez áldásos megszüntetője.

A „kovártél.”

Általában véve, az ember életében mindenkire legnagyobb befolyással van az a környezet, ahol lakik, ahol él, ahol a szabad ideje legnagyobb részét tölti: ez az embernek a lakása, az otthona. Ez volna tulajdonképpen a haza fogalmának kiinduló pontja. A jó otthonból csirázik ki a hazaszeretet legszebb fogalma is.

Sajnos azonban az, hogy az emberiség nagyrésze nem dicsekedhetik azzal, hogy jó otthona van.

A munkásemberek, a napszámos emberek, férfi- és női cselédek, legfeljebb mint albérlők, a fővárosi nyelven kvártélyosok; cseléd nyelven „kovártélon” szoktak lakni.

Jelen esetben a cseléd-kvártély, illetve „kovártél”-ről akarok szólni.

Ha minden bűnnek a kiinduló okát kikutatnánk, arra a felfedezésre jutnánk, hogy ezek legnagyobb része, az ilyen „kovártélokról” szokott kiindulni.

Az ilyen kovártélyos helyen, ahol a szobaasszonyok hordárnék, szolgálk nejei, kocsisok feleségei, viczeházmes-

térnek, kiérdemült mosónék, sokszor kiöregedett bárczás-kéjnékből kerül ki, a bűn keletkezésének igen jó tápláló helye van.

A szobaasszonyok nagyrésze, a czupringerrel, – magyarul helyszerzővel, – ezek kifutóival, utczaí hordárokkal, nem különben mint mosóné, számos, több cselédet tartó uri házaknál ismeretségben vannak.

Ez alapon azután minden szobaasszony annyi faczér cseledet tarthat, a mennyit akar.

A szobaasszonyok azt tartják, jobb a sűrű garas, mint a ritka forint! Ez ok miatt az olyan cselédeket, a kiknek megtakarított pénzük van, magokhoz csalják, hogy még a pénzben tart, ott lebzseljenek. Ez idő alatt azután szeretőt is keresnek nékik; így a pénz jobban el fogy. A cselédek nagyrésze ilyen módon bukik el. Ez úton azután, hogy tolvaj legyen, vagy esetleg kéjné, mielőbb ki lesz képezve.

Valamint a helyszerzőnek, úgy a szobaasszonyoknak is, az a fő czéljuk, hogy minden cseléd, lehetőleg többször változtassa szolgálati helyét.

Minden hely változásnál a helyszerzőnek és a szobaasszonyoknak van legtöbb haszna! A cseléd azonban minél többször változtatja a helyét, annál jobban romlik, esetleg züllik.

Hogy a cseléd romlatlan jellemű, tisztességes legyen, azt hiszem, nem csak egyes cseléd tartó, de az egész társadalom érdeke,

A legfélteve őrzöttebb művelt lelkű úri leány is, rendszerint az ilyen megromlott cselédttől halja az első rosszat, illetve legtöbb rosszat. A rossz iránt, – mindenki jól tudja – még a legjobb lelkű leány is ellenálhatatlan fogékonysággal bír. Az ismeretlen titkos dolgok utáni vágy, felébreszti a legártatlanabb lélek kíváncsiságát. A rossznak a folytatása azután magától következik.

Ez azonban fennáll nem csak a leánygyermek, hanem a fiú gyermekekre is; mert mint a tapasztalat bizonyítja, legtöbb fiatal gyermek a kinek az iskolában volna még a helye, szintén az ilyen rossz cselédektől romlik el. Ezek csábítják el először, hogy az ismeret-

len kékj érzéssel megismertessék őket; a miből kifolyólag, az ilyen fiúknak az erkölcstelen élet folytatására, az út már teljesen nyitva áll.

Számtalan eset bizonyítja, hogy az ilyen szerelmi kalandok folytatása már a cseléd szobaasszonyánál folyik le, sokszor rosszabb helyen és igen szomorúan végződik.

A szobaasszonyok igen szeretik az ilyen úri gyerekeket; sokszor a legszemtelenebb lopásra is rábírják. Az ilyen gyermek azután, a titkos élvezetektől ingerelve, képes az édes anyja párnáját is kihúzni a feje alól, csakhogy a kékjvágynak eleget tehessen.

Az úri leányok helyzete is ilyen: a kik a szobaasszonyokhoz kerülnek a cseléddel valami cím alatt. Mert megtörténhetik, hogy az ilyen kisasszonyok éretlen csókjait, egyes faczér pinczerek, cselédkifutók, vagy más hasonló existentiájú egyének szokták élvezni legelőször.

Igen érdekes volna egy ilyen cseléd-kvartélyt egyes cselédtartó hölgyeknek, úgy alkalmilag megtekinteni, mikor egy történetes kis murizást tartanak. Tudom, számtalan, időközben ismeretlen módon eltűnt tárgy tűnne a szemeibe.

A legjobb, legszelídebb cselédet is, az ilyen lelketlen szobaasszonyok szokták elrontani! Ezek készítik ki őket a maguk számára: s megtanítják a jogaikra s e mellett a nyelvelésre, dologkerülésre, az ételben való válogatásra, szemtelenségre stb.

A szobaasszonyok szokták a cselédet a faczérságra, az erkölcstelen életre, a titkos és nyilvános kékjelgésre csábítani és kioktatni. A szobaasszonytól azután a bordélyházba, a leánykereskedőkhöz már el van egyengetve az út. Mert – tisztelet az egyes kivételnek – nagy részének ez a fő foglalkozása.

A szobaasszony közvetíti a szerelmi kalandokat; ő ad tanácsot a megcsalt, kétségbe esett leánynak a magzat elhajlásra; ő közvetíti ha gyermeke születik, az angyalcsinálóknak stb. Szóval a melyik cseléd hálójába kerül, annak élete, jövője és keresete felett uralkodik. Igen sajnós, de úgy van: a cselédek nagyrészt a szobaasszonyok olyan befolyást gyakorolnak, hogy ezen

szegény teremtések ezeknek szavait készpénznek veszik, vakon követik őket!

Hány cseléd züllik el évente? Hány kerül a fogházba? Ez majd nem kivétel nélkül a szobaasszonyok lelketlen rossz tanácsai miatt történik!

A rossz mindenütt ragad és pusztít! Ezt azonban a szobaasszonyokra legjobban lehet alkalmazni! Akik ilyen lelketlen szobaasszonyhoz kerülnek, azok legnagyobb része el van veszve; mivel vagy az erkölcsi züllés, vagy a bűn valamely gonosz tett lesz a vége az ismeretségüknek

A cselédek ügye elsősorban már azért is fontos, mert ők is emberek; ha ugyan nem fehér rabszolgák!

A cseléd a házi élet nélkülözhetetlen kelléke! Egy jó cseléd, Istenáldás a háznál! Kedvessé, nyugalmassá teszi az ember életét! A rossz cseléd azonban pokolt csinál az ember hajlékából és tűrhetlenné teszi azt!

A jó cselédet, a gazda mint családhoz tartozóját tekintti és megbecsüli őt, a rossz cselédet azonban, mint házi ellenséget, megveti; nem becsüli; szóval nem tűri meg.

A gyermekek erkölcsi nevelésére, de életbiztonságára is, a cseléd egyik legfontosabb tényező; ezenkívül társadalmilag is igen fontos szerepe van. Ezekből látható tehát, hogy a cseléd közgazdaságilag is igen fontos személy; tehát az intéző köröknek igen hasznos és áldásos munka volna, ha velük foglalkoznának.

Cseléd-otthonokra volna szükség! Hogy a cselédek tisztességesebb, nagyobb része, itt, még helyet kap, ottalmat találjon. Ez kifizetné magát! Nem romlana el annyi cseléd; fokozatosan lehetne jó cselédet nevelni; az erkölcstelen életmód pedig ezzel korlátozva lenne!

Csak a kezdet nehéz! Az eredmény azonban kiszámíthatatlan erkölcsi és anyagi sikerrel biztosítana! Ezen cselekménnyel pedig egy igen fontos társadalmi kérdés nyerne megoldást.

A helyszerzónél.*

Ha végigmegyünk a főváros nagyobb forgalmú utain és utczáin, egy különös alakú cég tábla vonja magára a figyelmünket. Az üzlet ajtó mellett két oldalt számtalan különböző színből össze állított koczkák vannak; melyen nagy betűvel külön-külön rá van írva: Dada, Szobaleány, Szakácsné, Kézileány, Bonne, Kaszírno, Háziszolga stb. Ez a „Czupringer” üzlet! Magyarul: a helyszerző irodája!

Vajjon van-e „nagysága”, ki olyan szerencsés halandó, hogy a czupringert nem ismerné, mi az? Azt hiszem, igen kevés van! Kevés: mint a fehér holló! A czupringer-kifutóval, – a ki tulajdonkép segéd volna – pedig azt hiszem egy sincs meglegedve!

A czupringer, vagy mondjuk: helyszerző irodája, kora reggeltől, késő estig nyitva áll. Nagy része, egész napon át tele van helynélküli cseléddel: itt van a cseléd casinó!

A szobaasszonyoknál megkezdett cseléd iskolának, itt van a magasabb académiája. Itt tanúi a cseléd legtöbbet! Szóval, itten, egyik a másikatól, minden rosszat elsajátítanak; megtanulják a henye életet, a dolog kerülést, a cseléd tartók álogatását, megszólását a hazugságot és pletykát stb.

A cseléd tartó „nagyságák”, tudom, megborzadva futnának el egy ilyen helyi öl, ha egy-két órát, úgy láthatatlanul itt töltenének: hallgatva a cseléd casinóban folyó tárgyalásokat.

Ez azonban még megjárja: a pletykára mindenütt van alkalom! Itt csak az a rossz, hogy egész napokat elhenyélhet ilyen helyen a faczér cseléd! Az ilyen henye élet pedig, őt magát a munkától visszatartja, elbutítja, a többit pedig szintén a henye életre csábítja! Ennek pedig az erkölcstelen élet a folytatása, esetleg bűnös cselekmények végrehajtása lesz a következése!

Az ilyen helynélküli leányok között, mint első rosszra csábító, ott van: a helyszerző kifutója! Ezek a rendes díjukon kívül még borralalót, esetleg mást is kérnek és

* Ezt régebben megírtam a helyszerzők szabályozása előtt; azonban még mindig figyelemre való!

szednek a cselédektől. A kifutók rendszeren számtalan szobaasszonyt ismernek. Így egy új leány számára „kovártélt” tudnak szerezni.

Ezen kívül szereznek olyan helyeket, hol vagy a cseléd nem kell, vagy a hely rossz és nem maradhat meg a cseléd. Ebből a hely szerzőnek haszna van: minden új változásnál a gazda is, a cseléd is fizeti a díjakat; tehát dupla borralalót kap az említett két helyről. Természetes dolog tehát, hogy érdekükben van olyan közvetítést csinálni: a hol 1-2 nap vagy hét múlva új változás fog lenni.

A kifutók azután a kovártélyos asszonyokon kívül a bordélyüzletekkel, a leánykereskedőkkel is összeköttetést tartanak fenn. Ezen összeköttetés révén azután, évente Isten tudná megmondani, hogy a kovártélyos asszonyok és ilyen kifutók révén, hány leány kerül a bordélyházba és külföldre a leánykereskedőkhöz!

A kifutók az előkelő, gazdagabb helyeken ismerősek, itt minden titkot meglátnak, a cseléd révén pedig ezen ismeretüket tágabb térben fejlesztik. Ezek után nekik igen könnyű dolog az ilyen tapasztalatokat egyik-másik zugkávéház, kávémérés vagy bordélyházban megismert tolvajnak, vagy jó barátoknak elbeszélni. Aminek alapján, a betöréses, vagy álkulcsos lopás, könnyen végrehajtható.

A házbéliek azután a rendőrséggel együtt, keresik a tettest: a ki a viszonyokkal teljesen ismerős volt.

Számtalan okokat lehetne ebből még felsorolni; a mik mindegyike azt bizonyítaná: hogy a helyszerző iroda, már mint elavult, régi intézmény, a kor haladásával nem tarthat lépést; a cselédek csavargását és elzüllesztését jobban elősegíti, mint a minő arányban javítja. A titkos kéjeigésre és más büntetendő cselekmények okozására bő alkalmat nyújt.

A leirt rövid vázlat után is kitűnik: közbiztonsági, közerkölcsi és közgazdasági szempontból is, ezen már komolyan lehetne gondolkozni; hogy célra vezető változást láthatnánk!

Munkás közvetítő már van! Ezen az alapon „Állami cseléd elhelyező-intézet” is lehetne: megfelelő fiókinézetekkel együtt!

Ezerszer nagyobb szükség volna erre, mint a munkaközvetítőre. A munkás úgyis tudja: hol vannak a munkaadó gyárok, iparosok stb. A cseléd azonban nem tudhatja: kinek kell cseléd? És a közvetítőre van utalva Az újabbi szokás szerint, a hírlapok kishirdetési legczélszerűbbnek ígérkeznek helyszerzés és cseléd szerzésre. Ezt igen üdvös volna úgy a gazdák, mint cselédeknek nagyobb figyelembe venni.

A közvetítő intézeteket meghagynám egyelőre, korlátozott szabályok mellett! Ez úgy is magától megszűnne! Ezzel együtt megszűnne a cselédek elromlása is, s ráadásul a leánykereskedés is korlátozva lenne. Mert nem zül lenne el hely nélkül számtalan tisztességes leány csak azért, mert nem szerezték el.

A közerkölcsiség lényeges javulása mellett, ezer és ezer szegény cseléd leány áldó imádsága szállna az ég felé, mert egy testükön rágódó fekélytől felszabadítaná az új rendszer: az „Állami cseléd elhelyező-intézet.”

A legsötétebb bűn.

Egy sötét bűn van, mint ragadós fekély elterjedve egész Magyarországon.

Ez a bűn, sajnos, már régi; őseink rossz szokásaival örököltük. A rohamos fejlődéssel azonban ez is rohamosan terjed; mindenütt kegyetlenül pusztít, mint a pestisbaczillus.

Számtalan lapban olvasható: „Magányos hölgyek gyakorlott szülészsnőnél, csinos külön szobát, gondos ellátást és jó tanácsot kaphatnak csekély fizetésért.

Ez a lép a madár számára! Ki ne ismerné ezen hirdetés értelmét? Azt hiszem, mindenki ismeri!

Hány számtalan olyan szerencsétlen nő van a társadalomban, aki ezen hirdetést mohón olvasva, örömmel kap az alkalmon, különösen a hirdetés utolsó részén: a „jó tanácson.”

Igen sajnos, ezen jó tanácsot nem annyira az alsóbb néposztályi, mint a jobb módú osztályok, az úri osztályok leányai s igen gyakran a férjes női veszik igénybe.

Egy csekély, néha azonban elég magas fizetésért, a hirdető szülésznő azután a hozzá forduló nőn elvégzi a leggonoszabb munkát: a születendő világpolgár embrióját, különböző műtétekkel meggyilkolja; a magzatelhajtás ez után be van fejezve.

Az elkövetett bűn már magában véve is a legocsmányább, amit csak el lehet követni: erkölcsrontó, lélekromboló s a társadalmi élet egyik leggonoszabb pusztítója. Aminek úgy erkölcsileg, mint társadalmilag, ezenkívül egészségügyi szempontból is igen sok káros következményei vannak.

Már először is az ember, illetve az anya, kizárólag azért van teremtve, hogy az emberi nem folytonos fentartása céljából új világpolgárokat szüljön, hogy az emberi társadalmat szaporítsa.

Azon anya, aki ilyen gonosz tette képes volt, (kivéve, ha betegség folytán, az orvos végzi az okvetlen szükséges műtétet) lelkileg már meg van romolva, tulajdonképpen erkölcsi halott. Valamennyi érzi a bűnének súlyát, mint ilyen, rendszerint kerülik a társaságot, magába zárkózott természetű, sokszor idegbetegekké lesznek.

Társadalmi szempontból az ilyen anya olyan, mint egy ragadós beteg, mert ismerősei között ezen műtét sikerét terjeszti, akár jól sikerült neki, akár nem. Olyan szerencsétlen nő pedig, aki ezen eljárást a végső szükségben követi, mindig akad, sőt gomba módon szaporodik.

Egészségi szempontból is nagyon sok káros következménye van; mert az olyan műtétet kiállt nő rendszeres orvosi ápolásban nem részesülván, a műtét helytelen véghezvitele folytán, különböző betegségeket kaphat, mely sokszor huzamos ideig eltartván, ez ideig ezen nőt majdnem munkaképtelenné teszi; sok esetben pedig egész élete végéig megsínyli, így nyomorékká válik.

Tessék elképzelni, az olyan családi életet, ahol a leány, mikor férjhez megy és már ilyen betegségben szenved, vagy ha férjes nő is már, de ilyen betegséget kap, ami által férje előtt undorítóvá válik. Így a családi élet tönkrevan téve. A legtöbb esetben, még gyermekeknek sem bír életet adni; így mikor akarnak is, nemzeni már nem bír-

nak. A társadalom közepett azután, mint egy nyomorék, tehetetlenül állanak.

Az ilyen nő azután, ha özvegy marad, vagy ha nincs keresetforrása, maga is vállalkozik ocsmány munkára, ezek pedig az igazi égetni való boszorkányok.

A rendőrség, a legnagyobb éber figyelme daczára, csak egyes feljelentett esetekben tud közbe lépni. Ez azonban a megtörtént esetek alig két-három százalékát közelelti meg. Az ilyen bűnök megakadályozására már a rendőrség eléggé erélyes nem lehet. Eztet némileg társadalmi úton lehetne korlátozni, még pedig a következő módon:

1. minden orvos, szülésznő, vagy szomszéd, aki ilyen gyanús körülményt észlel, kímélet nélkül hozza a rendőrség tudomására.

2. Az ilyen cselekményt kérlelhetlenül nyilvánosan tárgyalni s a legszigorúbban büntetni kellene.

3. minden józan gondolkozású szülő, aki az erkölcsi dolgokról fogalmat bír alkotni magának, a fiatal leányát az ilyen cselekménytől óva intse.

4. Minden férj érezze át az említett cselekmény fontosságát és erre jóakarattal figyelmeztesse a nejét, hogy ilyen cselekmény elkövetése lehetlenné váljék.

Az a társadalmi felfogás pedig, hogy két gyerek elegendő, mert a vagyon sokfelé oszlik, mint elévült, mellőzendő legyen!

Inkább legyen öt gyerek és egészséges anya, mint egy-két gyerek vagy egy sem s egy erkölcsileg elzüllő, beteg anya, akinek az elkövetett bűn lelki kínja, mintegy megbélyegezve, még az arcán is látható.

Amilyen édes és boldogító a tiszta szerelem, épen olyan undok és kiálthatatlan ocsmány az olyan házaselet, ahol a házastársakat egy gondolat bántja mindig: az embrió gyilkolás!

Az angyalcsináló.

Mennél jobban előre halad a civilizáció, annál jobban terjed egy sötét bűn, a társadalom egyes rétegeiben. Ez az úgynevezett angyalcsinálás! Az apró, törvénytelen kisdedek, könnyörtelen pusztítása.

A társadalom ferde kinövése, régi elavult felfogások, hamis erkölcsi ítéletek szüleménye ez! A sötét barbárkorból felmaradt helytelen előítélet, mely a mostani művelt korban már sehogy sem tarthatja fenn magát.

Ugyan mi különbség van a törvényes és a törvénytelen gyermekek között?!

Ha sorba nézünk száz újonnan született kis gyermeket, ezek között talán, – már a fővárosban érve, – körülbelül hatvan törvénytelen gyermeket találunk. Hatvan anya közül, mostan legalább 25-30 azért szeretné a gyermekét elpusztítani, mert nem bírja eltartani és saját életfentartásának akadály. A maradt 30-35 közül legalább 10-15 anya kerül, aki daczára, hogy a gyermekét el bírná tartani, az álszemérem miatt nem teszi ezt. Inkább gyermekgyilkos lesz, mint sem az ismerősei becstelennek tartásák.

Ezek után vájjon melyik a becstelenebb tett? Törvénytelen gyermeket szülni, vagy ha már meg van, féreg módjára elpusztítani?!

A leirt oknál fogva a jelzett hatvan törvénytelen gyermek közül alig marad 15-20 olyan, akiknek szülei nem kívánják a halálát és felneveltetik.

Az említett 100 újonnan született fiú gyermek közül mostan vizsgáljuk meg a negyven törvényes és hatvan törvénytelen gyermeket, azt fogjuk tapasztalni, hogy a törvényes gyermekek közül legalább 25 olyan satnya, hogy el fognak pusztulni, ha marad is életben közülök, az ilyen gyenge, nyápicz ember lesz, katonának meg alkalmatlan. A negyven közül talán 5-6 fiú fog katona lenni. A hatvan törvénytelen fiúból legalább 45-50 erőteljes egészséges gyermeket találunk, kik megfelelő nevelés mellett, egészséges, munkabíró polgárok és erőteljes katonák lennének.

Nem pártolom az erkölcstelenséget, ellenkezőleg rosszalom azt; hanem ha már megtörténik, az államnak kell ezen segíteni. Lelenczházakra van szükség! Olyan lelenczházak kellene, ahová minden feltűnés és szegény nélkül, nyugodtan letehetné a gyermekét az édes anya.

Nevetséges dolog manapság már az olyan nőt elítélni, akinek házasságon kívül gyermeke lesz!

Az Isten az embert azért teremtette, hogy a lélek-

világ számára az emberiség folytonos fentartása végett a maga. faját szaporítsa. Ez megczáfolhatatlan tény.

Az emberi élet czélja: a szaporodás; valamint az életben mindennek ez a czélja. A szaporítás elősegítésére már csak eszköz a szerelem. A házasságkötés pedig, eltekintve az egyházi és állami érdektől, itt mint mellékes cselekmény jöhet szóba.

Ha az ember halála után a jó és rossz cselekményeiért felelősségre vonatik, azt hiszem, ezerszer jobban üdvözül az, aki egy ártatlan csecsemőt megment az életnek, mint aki százakat enged féreg módjára elpusztítani, daczára annak, hogy módjában volna ezt állásánál vagy helyzeténél fogva megakadályozni.

A főváros külvárosai, a főváros környékén lévő falvak, szinte hemzsegnek az olyan asszonyoktól, kik abból tartják fenn magukat, hogy kis gyermekeket dajkaságba vállalnak.

A gyermeknevelés, ha alaposan kiszámítjuk, nem igen jövedelmező, ha a gyermeket lelkiismeretesen akarják felnevelni.

Egy kiadott gyermekért, rendes körülmények között 5 -6-7-8 forintot fizetnek havonta.

Ilyen csekély összegből bizony lelkiismeretes nevelés nem igen várható!

A száraz dajka sem gazdagodik meg az ilyen csekély összegből.

A száraz dajkák jó része azonban másképen működik: jó pénzért elpusztítja a gyermeket.

Szerintök 15-20-30 forint, néha több is, sokkal jövedelmezőbb, mint a gyermekekkel szenvedni, etetni, nevelni őket, azért a csekély összegért.

Az ilyen gonosz asszonyok azután rábeszélnek a tudatlan anyát, ennek a legérzékenyebb oldalát támadják meg: a gyerek nevelés sokba jön! Nem bírja felnevelni! Akinek gyermeke van, nincs becsülete, nem veszik férjhez stb. Ki tudná azt, hogy még mit nem beszélnek, míg ráveszik az anyát, hogy jó pénzért el lehet a gyermeket pusztítani.

A száraz dada azután, mikor az anyát tervének megnyerte: a gyermeket koplaltatni kezdi, rossz vizes tejet

ad néki uborka lével keverve: majd egy kis zacskóba pálinkába áztatott bogot köt „czuczlinak”; ezt a kis gyermek szájába dugja, mit az Isten adta a legnagyobb kínok között addig szop, még örökre elalszik tőle.

Az angyalcsinálás műve azután be van fejezve. így megy ez tovább.

Ki tudná azt kiszámítani, mennyi élet pusztul el ilyenforma körülmények között?

Az lesz az igazi erkölcsös ember, aki azt a sötét bűnt, a lélekgyilkolásokat megakadályozza!

A mostani hamis álerkölcsoeket kell legelőször lerombolni!

A kávémérésekben.

A „kávéérés” még a német világból fenmaradt emlék Budapesten.

A régi Pest-Budán aránylag majdnem több kávéérés volt, mint manapság van. Ez azért van, mert régen sok jobbmódú polgár és nejeik is a kávémérésekbe jártak. Az idő azóta nagyot változott. A mostani modern szokások itt is észre vehetők, mert a kávémérések nagyobb része álváltozott „teljcsarnokká”, így az üzlet célja az, hogy a kihordásra van a legnagyobb súly fektetve; a kávéérés, illetve a benne kávézó vendégek a jövedelemnek csak kisebb, illetve pótló részét képezik.

A mostani világban, már a valamire való szobalány és szakácsné is a kávéházba jár, a kávéérésbe csak akkor mennek, ha nincsenek felöltözve.

Vannak tisztességes kávémérések, hol a környékbeli kofák, házmesternek, kisiparosnék, mesterlegények és munkások és nejeik járnak, ezek közbiztonságilag nem veszélyesek. Ilyen kávémérések csak annyiban figyelendők meg, hogy valami tolvaj, vagy csaló közbe ne ékelje magát a rendes, egyszerűbb emberek közé!

A kávémérések közt van azután olyan is, ahol egy kiszolgált vén biliárd-asztal is van beállítva, ilyenek között kerül azután olyan, ahol faczér kereskedő-segédek, urasági inasok, munkakerülő más mindenféle mesteremberek is megfordulnak. A lopott tárgyak megbeszélésére és túl-

adására ez igen alkalmas. Itt lehet azután olcsóért zálogjegyet szerezni, természetesen a vevő másnap már észre veszi, hogy becsapták, szalad a rendőrségre. A tettesnek azonban már ekkor nyoma nincsen.

Vannak azután a kávémérések közt olyanok is, ahová jóformán csak csupa fiatalemberek járnak, mert vagy a kávésnak van egy csinos leánya, vagy egy ilyen leányt mint rokont tart magánál; sok esetben csak kiszolgálónő. Fiatalembernek azonban ez mindegy, mert ahol egy csinos leányarcot lát, ottan szívesebben időz, mint másutt. Számptalan fiatal iskolás fiú, akinek még eddig csak az otthoni szobaleánnyal volt kevés édes viszonya, az ilyen kávémérésben szívja magába az erkölcsi züllés első csiráját. Ezen csira azután gyorsan nő, nemsokára a kaszírno trónusa előtt hódol, valamelyik kávéházban; ahonnan a szeparén át a bodega rejtett szobácskájáig, már csak egy lépés van; innen pedig már a rendőség börtönéhez szabad az út; mert az elődök azt jobb karban tartják, mint az állam összes országútját.

A színe azonban a kávémérésnek ott van, ahová pénzes szakácsnék, pénzes házmesterek, hivataloszolgák s más hasonállású egyének járnak. A mostani kornak egyik legdivatosabb szédelgése: a kauczió-szédelgés és házasság-szédelgés itt virágzik.

Ezrekre megy azoknak a szegény cselédleányoknak, illetve szakácsnéknak száma, kik az ilyen helyeken egy csinos bajuszú emberrel megismerkedtek, megszerették egymást.

A férfi a nőnek házasságot ígért. Az üzleti berendezésre azonban pénz kellett és a szegény szakácsné az egész életében összekuporgatott pár száz forintját átadta, hogy a fáradt, nyomorult élete után majd ő is végre maga asszonya legyen s öregségére mint jóra való iparos-ember felesége végezze be napjait.

Oh hiú ábránd! Hány ember légvárát tönkre tetted! Szegény szakácsné az esküvő napján a rendőrségnél van, feljelentem a vőlegényét, mert ott hagyta őt, s pénzévei együtt elszökött. Azóta már másik kávémérésben, másik szakácsnénak ígér a becsületes udvarló házasságot, hogy

ezen a címen ettől is kicsalhatta az összekuporgatott pénzecskéjét.

A kauczió-szédelgésnél már valamivel nagyobb kaliberű zsványok dolgoznak.

Ezek a mostani társadalom leggazemberebb zsványai. A bakonyi betyár ezekhez képest ártatlan ember.

A kauczió-szédelgő rendszerint valamelyik hírlaphoz, állami vagy magán hivatalokhoz stb. keres, úgy bizalmasan kauczióképes hivatalszolgát, portást, pénzkihordót, pénzbeszedőt stb.

Jó fizetés, csábos ígéretek után számtalan tudatlan ember kerül, – aki újságot nem szokott olvasni, – így a zsiros jövedelmű állás elnyerése biztosításul örömmel adja oda a családjá egész vagyonát képező pár forintot. Az állás természetesen elmarad. A szédelgő megugrik. Némelyik rajta veszt, a börtönbe kerül, olyan is volt már, aki hetven embert is becsapott. Az a kár, hogy sok ember nem is tesz panaszt; így kevesebb szédelgő kerül a börtönbe.

Pedig ezek a lelketlen csalók akasztófát érdemelnének! Ezeknek a börtön csekély büntetés. Hány ezer és ezer józan gondolkozású, becsületes ember lesz ezeknek az áldozata, hogy miattok a koldusbotra jutnak egész családjukkal együtt. Ilyen esetben a sértett fél, a káros, soha nem kap kárpótlást.

Ezen elmondottakon kívül, még számtalan olyan dolgot mondhatnék el, mint olyat, amelyik a kávé mérés dohos levegőjében csírázik ki. Erről a rendőri razziák is tudnának beszélni.

Én azonban a szülőket intem, hogy tanácsos lesz a gyermekek után nézni, hogy az iskola helyett ne a kávé mérésben „Juliska” mellett tanálmányozzák az élet útjait, mert innen csak egy kis botlás s mindjárt a börtön felé visz az illető sorsa.

Óh! ti jámbor szakácsnék! Nektek is volna pár szavam, ha meghallgattok, soha sem csal meg egy udvarlótok sem.

A szakácsnének a konyhában van a helye, nem a kávé mérésekben. Amelyik szakácsné azon töri a fejét, hogy jót főzzön, annak úgy is elegendő, ha csak templomba

jár; ha itt ismeri meg valami férfi, az hamarabb elveszi s a megtakarított pénze megmarad. A kávé mérésben majd akkor is lesz ideje elmenni, ha asszony lesz.

Amelyik szakácsné meg így sem megy férjhez, a pénzből még kofa mindig lehet. Ha pedig elcsalják a pénzét, öregségére haza tolonczolják, s a szülő faluja koldusa lesz.

A kauczió adogató szegény emberekhez már a legjobb akarattal sem tudok szólani.

Ezek jó része még újságot sem olvas többet a kihirdetésnél. Pedig, ha a rendőri rovatokat is olvasnák, azt hiszem, nekik lenne belőle legtöbb hasznuk, mert ha van egy kis pénzük, nem adnák oda egy kis fényes ígéret fejében minden ismeretlen szédelgőnek; hogy az belőle vígan pezsgőzzön, addig, míg ők a szebb jövő reményében a családjajaikkal együtt, az Istenhez könyörögnek, hogy áldást adjon nekik!

A táncztermekben.

Ilyen is van a fővárosban elegendő! Egyik kisebb, másik nagyobb. Kisebb rangúban öregebb lányok, kopottabb emberek járnak, elsőbb rangú helyre csinosabb lányok, csinosabb legények mennek.

Bizony furcsán érzi magát az a kis faluból felkerült, szabómester csinos leánya, mikor mint szobaciczus legelőször átlépi az ilyen tánczterem küszöbét. Otthon csak kis házimulatságot lát, a nagykorcsma pedig, ahol farsangkor mulatnak: piszkos, mocskos hely, a padlóján majd kitörik a leányok lába; olyan kopott, göröngyös. Ezenkívül otthon nagyon kevés fiatalember van; egy-két iparos legény, egynek sincs se pénze, sem a tánczhoz kedve.

Budapesten már ez egészen másképen van! Első pillanatra is kedves meglepetés és maradandó emléket hagy az itteni tánczterem a szobaciczusnak.

Fényes kivilágítás, fénymázos padló, ragyogó terítékek, bódító zene, gyors, elegáns kiszolgálás, frakkos fiatalember, csinos, ragyogó, egyenruhás őrmesterek stb. olyan dolog, ami egy ilyen járatlan teremtésnek még egészen új.

Otthon az anyja mindig mellette ült. Itten pedig a

szakácsné, aki elég szíves volt vele a tánczterembe jönni, illetve ide vezetni, sokkal engedékenyebb. Ez már jobb mama lenne. Nem néz rá mindig, sőt azt mondja neki: mulasson! igyon! Pesten ez a szokás! Mostan még nem késő, nehogy vénlány maradjon, mint ő, – már mint a szakácsné – stb.

Szegény csinos feje zug az édes mánortól, nem is csoda! Egy csinos őrmester udvarol neki; nagysádnak szólítja s gavallérosan fizet is mindent, amit óhajt.

Azután milyen más ember ez a katona, nem olyan, mint az otthoni iparos segédek! Ez tud ám csak szépen tánczolni! Szegény cziczus szíve örömeiben majd szét reped; a fényes gombos katonakabátra olyan kedvesen magához szorítja az őrmester úr. Hiába, csak a katona tud igazán szeretni, itt van a férfiak színe java, hát még aki itt is őrmester lehet, az már az igazi ember!

A szobacziczus szíve lángba ég, az őrmester teljesen elbájolta; oh! mennyire szeretne most ő is, ennek a szép őrmesternek a nyakába borulni, hogy össze csókolja.

Ilyen gondolatok között telik el az éjszaka fele része, vig poharazás és a bódító keringők mellett. Hódítani, ez a világ legjobb táncza. A szegény fiatal leány egy-két pohár sörtől úgy is zavart fejű lesz, hát még a sok keringés közben; elszédül, elveszti az esztét. A padló csúszik, mert sima. Szegény czicza elbukott. Erkölcseleg az első ballépés megvan. Az őrmester azonban udvarias; csaknem engedheti a kis nagysádot ilyen kimerült állapotban haza menni. Inkább a közeli szállodába kíséri, hol majd jól kipihenheti magát. A szakácsné persze ebbe örömmel beleegyezik, szomorúan sóhajtván: hogy miért nem inkább őt érte a szerencse! Ő is szívesen elmenne.

A szálloda kapui becsukódnak. Az őrmester mint hű ápoló természetesen ott maradt. A szobacziczus leánykori napja is lehanyatlott.

A dolog folytatását tudjuk! Egypár hónapig boldogan mulat a cziczus az őrmesterjével. Egy napon azonban, mikor megsúgja néki: hogy a kis őrmesterről is kellene már gondoskodni, mire megérkezik, hogy „kovártél” és kis „mundér” is legyen.

Vajjon melyik őrmester dicsekszik azzal, hogy: a Csá-

szártól dupla lénungot húz? Egysem! Két dudás különben sem férne meg egy csárdában! Ez régi közmondás.

A cziczusnak pénze nincs! Az őrmester kauczió nélkül nem nőülhet! Különben is most kapta meg a parancsot: Bécsbe van az ezreddel helyezve!

Szegény szobacziczus! többet sír már ezután, mint nevet. Mos jön a fekete leves! A „kövártélba” megy. De ezt már neki kell kifizetni. Itt hát nem is maradhat soká, mert megtakarított pénze nincs. A kovártélos asszony azután a kórházba viszi.

Egy hó múlva egy kis babával jön ki onnan, kit egy hó múlva már, a kovártélos asszony komaasszonya a péczeli temetőbe küld. Szegény czicza, hogy sír akkor! Később pedig újra sír, nagyon keservesen: Siratja az ifjúságát, becsületét, leánykorát, őrmesterét és kis fiát, meg az öreg szüleit. A sírás azonban már nem használ! Gyermekek gyilkosság miatt egy új „kövártélban” van: a rendőrség börtönében. Itten pedig már az őrmesterek is nagyon komoly emberek.

A kávéházak titkai.

A kávéházak fő- és székvárosában, Budapesten vagyunk. Sehol a világon nem található olyan nagyváros, ahol a lakosság számához arányítva, annyi kávéház lenne, mint Budapesten.

Akármerre fordul az ember, majd minden nagyobb utczasarkon, vagy újonnan épült palotában, fényesebbnél-fényesebb kávéházat találunk. Mintegy tíz év előtt jóformán versenyeztek a kávéház-nyitásokkal. Mint a gombák olyan gyorsan tűntek elő, hangzatosnál-hangzatosabb nevek alatt.

Az emberi életben a nap a legragyogóbb. Távcsövön nézve azonban ezen is lehet foltot találni.

Vegyünk tehát mi is egy kis színházi látcsövet a kezünkbe: ezzel pillantsunk végig a ragyogó kávéházak sokaságán. A kávéházak ragyogó csinoságától tekintsünk el! Ez nem érdekel bennünket, csak annyiban, hogy mennél ragyogóbb és csinosabb a kávéház, a vendégeket annál jobban vonzza. Minket a kávéházak foltjai

érdekelnek! Ezt itt találhatunk eleget. Ha már a napon is van folt, ne legyen a kávéházon?!

Amint belépünk a kávéházba, egy trónus alakú tük-rös faalkotmány tűnik a szemünkbe, előtte fehér már-vány asztalkával, melyen kétoldalt, különböző fényesre csiszolt állványokon csinos sorrendben vannak az apró snapszos és konyakos poharak összerakva, közben-közben pedig remek csiszolt üvegekben mindenféle nemzetközi nyelven nevezett szeszes italok találhatóak. Ezek mind különböző alkohol-keverékek és a vendégek elbutítására alkal-mazzák. Ezek körül található számtalan apró nikkell tá-nyérka koczka-czukrokkal. a kávék és fekete kávék stb. mellé.

Az említett trónuson a tükrök közé ékelve, a már-vány-asztal hátánál ül, azaz – bocsánatot kérek! – székel: a kávéház királynője, a kasszírő.

Kasszírő! csak egy szócska, mégis milyen tág ér-telme van néki!

A kasszírő tulajdonképpen csak egy leány, mint a többi, gondolják sokan. Pedig nem egészen úgy van. Egy kis különbséget azonnal találunk rajta.

A kasszírőt az Isten nem dologra, hanem mulatni, amellet hódítani teremtette.

A kasszírő első főkélléke: csinos legyen; sikkes ter-met s csábító szépséggel bírjon, emellet elég szellemes, – vagy mondjuk, elég furfangos – legyen a vendég-gyűjtésre és ami fő, a balekfogásra.

Az írástudományból elegendő, ha egy keveset kar-molni tud, a kihordott italoknak egy vonással történendő be-jegyzése végett.

A kasszírő körül forog az ifjabb vendégek nagy része; az agglagények, a szalmaözvegyek, úgy titokban mondv: valamennyi férfi, aki nadrágot visel.

Az ő fénysugari mellett pelyhedzik ki az aranyifjú-ság álla és bajusza. A kasszírő szerelmes pillantásai mel-lett tanul a jogász udvarolni, nagy része itt szeretne kolok-válni is. A katonatisztek is itt szeretnek simulékonyak, nemkülönben ostromlók lenni. A szalmaözvegyek ide feledni járnak, ilyen helyen az anyósok morgásától telje-sen fel vannak mentve. Az öreg urakról szólva, csak any-

nyit mondhatok, hogy ők ugyan ostromló szándékkal jelennek meg a kasszírő trónusa előtt, de a mai világban már ismétlődő fegyver nélkül bajos sikeres ostromra menni; ez ok miatt ezen vén hamisak csak a kasszírő fénye mellett kopasz fejeiket melegítik; s a kovapuskájukkal, az igazat mondva: csak lábatlankodnak, azaz felcsapnak szekerésznek, ők szállítják a kasszírő összes szükségleteit, az ajándékokat s közülük kerül ki az is, aki a kasszírő lakását fizeti. Helyesebben mondva: a kitartó.

A kasszírő édes csókjain azonban a jogász és a katonatiszt osztozik, hogy melyik kap többet, az az ő ügyességük s a kasszírő jó szívéből függ.

A kasszírő kötelessége a pénzes vendég beugratása; ő lévén a mágnes, ezeket kötelessége szerelmes pillantásaival magához lánczolni.

A kasszírő a trónusában olyan, mint a hangyales, amelyik a homoktölcserkében elrejtve, várja az oda potypanyó hangyát. A kasszírő éhez hasonlóan lesi a balekot, egy zsíros balek több hasznot hajt egy kávéháznak, mint 4-500 más rendes vendég. Épen azért ez a kasszírő fő célja, ez a tudománya: a balekfogás.

A kasszírő kap a világon legtöbb bókot, ezért ő oszt legtöbb csókot. A kasszírő hódít meg legtöbb férfit, viszont őt hódíthatják meg legtöbben. Ebből látni, hogy a kasszírő élete szerelmi svihákság, szerelmi csaták és szerelmi üzletekkel van összekötve.

A kasszírő trónusától nem messze, esetleg a kávéház sötét hátulján, a faoldal falzatából, nyílik egy alig látható, kicsike ajtó: ez a „szeparé” ajtaja.

Tudom, sokan nem ismerik, mi az a szeparé? Bár én sem ismertem volna soha! Ennek a megismerése igen drága, a tanulmányozásuk pedig szintén nagyon sokba kerül.

A szeparé tulajdonképpen egy kis szoba, egy zughelyiség, amely nappal, a sötétség miatt, csak raktáruul használható.

A szeparé első főkelléke: hogy az ajtó belső része s az ablaktáblák belső részei, vastag tapéta, matrác, paplan s tudná az Isten, mifélekkel van bevonva, azért, hogy belülről a zene ki ne hallatszom

A szoba közepén van egy nagy kerek asztal,

ahol tíz-tizenöt vendég is elfér szorosán. Ezenkívül egy csomó szék és egy rokkant ócska dívány, amelynek a megpillantására, a gyakorlott szem rengeteg sok bűnt s erköcstelenséget fedez fel.

Az ilyen leírt szeparé képezi a kávé s tiszta jövedelmének a főforrását. Itt történik a balekfogás. Hogy hogyan? Leírom úgy, ahogy történni szokott.

Jámbor Muki X. gróf nagyhalmosi uradalmán ispán volt. Az apja is a vidéken volt egyik jómódú birtokos, ő azonban, mivel a fiatal X. gróffal együtt járt iskolába, alig 24 éves korában éhez ment ispánnak. Ez alapon azután elég gazdagon meg is nősült, elvette a szomszéd birtokos leányát.

A nyár közepén lévén az idő, az eladott termés, nemkülönb az eladott ökrök ára átvétele miatt, egyik napon Muki ispán úr Budapestre utazott.

Az üzlet elintézése, illetve a pénz átvétele megtörtént annak rendje és módja szerint.

Muki úr ezután, mint aki jól végezte a kötelességét, elment ebédelni. Hová ment volna más helyre, mint a „Szikszayba”.

Muki, a kitűnő ebéd után, rágyújtott egy szivarra és estig a főváros összes nevezetesebb söröcsarnokait összejárta. Este a Népszínházba ment. Innen kijövet, a Pannóniában alaposan bevacsorázott; ilyen kedélyes állapotban érett meg benne az a gondolat, hogy ezen a napon, úgy suttyomban, – hogy az anyósa meg ne tudja, – kirúg a hámból!

A nagyszerű elhatározást teljesítendő, elindult egy főváros körüli körútra.

Ezen körutazás alkalmával fedezte fel egy félreeső utcásarkon, a „Sárga Rigó” című kávéházat.

A kávéház címe igen hangzatosnak tűnt fel előtte; ami azért volt, mert az anyósának is volt egy sárga rigója, amelyet neki kellett volna etetni; ő azonban ezt mindég elmulasztotta, így emiatt örökös háborúban volt az anyósával.

– No, – gondolta Muki, – ha már otthon úgy is a sárga rigó miatt van örökös poklom, hadd legyen egy nap a Sárga rigó-ban Budapesten menyországom! – Ezek

után hátra csapván fején a kalapot, a „Sárga rigó” kávéházba utánozhatatlan öntudatos mosoly mellett belépett.

A kávéház ebben a pillanatban éppen csendes volt.

A kasszírő egy halvány arcú alakkal unatkozott; a főpinczér a billiard asztalnak dőlve, gazdag borralalókról álmodozott; a pinczér a cigány banda mellett állva, bambán, mondjuk, közömbösen nézte, hogy osztzkodnak két üveg sörön.

A Muki belépésére azonban ez a helyzet rögtön megváltozott.

A kasszírő hangos, csengő ütéssel jelezte az új vendég érkezését. A főpinczér álmából felébredve, majdnem földig hajolva kérdezte: Mit teszik parancsolni?

– Egy üveg finom bort! – mondotta Muki.

– Egy üveg igen finom bort! – rikácsolta a főpinczér, valami hóbortos nagy urat utánzó hangon.

A pinczér azután pillanat alatt, mesteri fogással ugrasztotta ki a dugót a boros üvegből; majd utánozhatlan udvariassággal tele öntötte a ragyogó poharat. Még a Muki asztala körül ezek történtek, addig a cigány a kasszírő szakértő kacsintása, nemkülönben a főpinczér bizalmas intése alapján, a hegedű gondos stimmelése után, egy kítűnő jó magyar nótába bele fogott.

Ez megadta aztán a lökést a mulatásra. Jó hangulat, bor, leány, cigány, egy csomó százás bankó, mind olyan dolog, ami a mulatság főkéllékeit képezi.

Muki anyós-ment helyen érezte magát. A cigány tányérjába tízes bankót dobott; egy poharat meg tele öntve, a pinczértől a kasszírőhöz küldötte. Természetes dolog, hogy az fenékgig megitta Muki egészségére.

A kasszírő bizalmas mosolygása alapján Muki második és finomabb üveg bort rendelt; a mit a gyakorlott pinczér már két tiszta pohárral tett az asztalra. A következő pillanatban Muki barátunk már a kasszírővel koczcintva ivott, – lehet, hogy az anyósa egészségére, – a cigány meg akkorra már a fülébe húzta.

Még a második pohárra sem került a sor, mikor a kasszírő bizalmasan tudatta Mukival, hogy a szeparéban talán jobban lehetne mulatni!

Az indítvány Mukinak tetszett: a szeparéba mentek.

Ekkorra már égett a gáz-lámpa, mintha magától gyulladt volna meg. Pár pillanat múlva, három üveg finom bor s egy csomó pohár hirdette a szeparé asztalon, hogy a balkefogás ideje elérkezett.

Alig öntötte tele a poharakat a főpinczér, a cigány-prímás már az ajtóban stimmelte a hegedűt, a szekundáns és két kontrás kíséretében. Muki erre biztatóul a százásokkal telt erszényéből egy tízes bankót kihalászott s a cigánynak dobta. Majd rendeletet adott, hogy a legbúsabb magyar hallgatót a kasszírno fülébe húzzák.

A következő pillanatban azután a kisbögő, czimbalom, majd a brügő is a szeparéba került. Azután „Kálmán” cigány az álla alá szorította a hegedűt és húzta a kasszírno fülébe a legkedvesebb nótáját: „Sirassatok, ha meghalok . . .” stb.

A hegedű utánozhatatlan bánatos hangja, a czimbalom pengése, a kisbögő fuvolaszerű bűgása, a nagybögő morgása, mind olyan valami együttesen, hogy egy jó magyar embernek forrásba hozza a vérét mielőbb, amitt megkönnyít a kasszírno csábító nézése, meleg ölelése, keble lélegzése, forró csókjai, a bor tüze, a szeparé magánya, a gázlámpa fénye, a tele erszény, a gyors kiszolgálás, végül a szesz és szerelmi mámor.

Ilyen hangulat uralkodott a szeparében, mikor a virágáros leány megérkezett.

Muki az egész kosarat megvette: potom tizenöt forintért s a kasszírno ölébe szórta; aki állásához méltó leereszkedéssel a cigánynak s az ott levő minden rendű halandónak ajándékozott egyet-egyet.

Ezek után, mikor már mindenki virágvasárnapját ünnepelte Muki jó voltából, Muki a virágáros leányt is leültette; s mivel a kasszírnonek földije volt, őt is itatni kezdte.

Ezek után következett a kasszírno kívánságának, illetve étvágyának kielégítése. Ekkora már hármukon kívül az egész cigánybanda, a főpinczér, a tűzi-legény a takarító asszony, a házmester, a vicze-házmester, három magas rangú hivatalnok a házból, – mint a kasszírno monda, – végül a kávé, a neje, a sógornője és a jogász fia, (állítólag) mind az asztal körül szorongott; s valamennyien szorgalmasan falatozták a tormás debrecenit,

hideg sonkát, sajtokat, parizert, felvágott keveréket, angolnát, kaviárt, s a kapható hideg csemege-félék minden faját.

A nagyszerű falatozás közben, ahol az a cél lebegett mindenkinek a szeme előtt, hogy lehetőleg a legdrágábbat és legtöbbet ehessen, érkezett meg a kucséber egy rengeteg kosárral. Alig volt azonban ideje köszönni, a főpinczér a kosarat a kasszírő elé dobta, őt magát pedig az asztalhoz szorította, hol a mindenféle ínycenz keverék között, nyugodtan telezabálhatta magát a következő balekfogásig.

A kucséber czukrai szétosztását maga a kávésné eszközölte, mivel a kasszírő ölelésekkel lévén elfoglalva, ilyen csekélységért azt abban nem hagyhatta.

Alig hordták le az asztalról az összegyűlt tányérokat, már elduzzant az első pezsgős üveg. A cigány pedig a hangfogót a hegedűre téve, összes tehetségét a vonóba összpontosította, úgy húzta a kasszírő fülébe. „Csak egy kis lány van a világon!” stb. Erre már Muki megölelte a cigányt, s egy százas bankót a markába nyomva neki; mágnás szokás szerint, brúdert ivott a primással. Ezután már maga mellé ültette s mint úribarátjával muzsikáltatott; a pezsgők rendelését azonban, szinte reá bízta. Kálmán primás ezen megbízásnak eleget is tett emberül, mert tíz üvegenként rendelte a pezsgőket; e közben hanyagul megjegyezte: „Muki épen úgy tud mulatni, akárcsak egy királyfi! Hozzá képest akármelyik gróf csak subiksz!”

Az egész napi fáradság, keverék italok és ételek, a szokatlan lumpolás Mukit kimentette, az asztalra borult és elaludt.

Ilyen állapotban fizettetett vele a főpinczér, két számlát tartva a kezében, aként, hogy a nagy számlát kifizetette, a kicsit pedig egyik oldalzsebébe dobta Mukinak.

Ekkorra már egy számnélküli bérkocsi is megérkezett; ez aztán a főpinczér utasítása szerint, egy másik városrészben, egy bárczás kéjnlő lakására vitte Mukit; s ottan másnapig elhelyezte.

Addig, még Mukit elliferálták, a kávéházban osztzkodtak:

A cigány keresett 240 forintot.

A kávé bevett 1800 forintot.

A kávé rendes bevétele háromszáz forint lett volna, így 1500 forint tiszta haszon maradt. Ezen összegből 500 forint a kávé lett. 600 forinton a kasszírő és főpinczér osztozkodott. 400 forint pedig a pinczér, tűzilegény, a virágáros leány, a takarítónő, a házmester s a viczeház-mester s a vendégek közt lett aránylagosan elosztva.

A balekfogás ténye tehát be volt fejezve!

Másnap délben pedig, mikor a nap a delet jelezte, Muki barátunk, a tegnapi gavallér, a dísz-balek, egy piszkos kis bűzös szobában ébredt fel, egy ragyás képű s kiélt bárczás kéjnőnél. Hogy került ide, nem tudta! Hol van a pénze, nem tudta! Az élvezett sok alkohol keverékből, még arra sem emlékezett, milyen című kávéházban járt. Csak azt tapasztalta, hogy egy árva krajczárja sem maradt.

Fizetni azonban itt is kellett! Ez ok miatt az ezüstóra a jegygyűrűvel együtt a zálogba került. A szomorú szállást aztán kifizette! Az apósna pedig táviratozott, hogy a termés és ökrök árát elvesztette. A válasz megérkezéséig azután a rendőrségen az elveszett pénzt be is jelentette. Hogy kifosztották! A viláért sem mondta volna meg! Hiszen ha az anyósa ezt megtudta volna, kapott volna ő sárga rigót, kasszírői, szeparét stb. eleget!

Az após, Mukit tetőtől talpig becsületes embernek ismerte; szentül elhitte, hogy elveszett a pénz! Lóhalálalából sietett Budapestre és az elvesztett pénzt pótolta.

A Muki becsülete és az urasága pénze így meg lett mentve.

Amíg ez történt, Mukinak az aranyos kis felesége épen a kis Mukit tanította, hogy ki tudja mondani, apa! E közben az ő kedves, szolid Mukijára gondolt, áldva a sorsát, hogy neki ilyen jó, szelíd, hű és becsületes férjet adott,

Szegény asszony! Tudom, másformán áldaná most a sorsot, ha az elmúlt este „a sárga rigó” kávéház szeparéjába bepillantott volna, hol az ő kedves férje a kasszírő csókjai közepett elverte a búza árát.

Milyen más véleménye volna Mukiról, ha mindezeket tudná s ha végig nézte volna Budapest éjjeleinek egyik legsötétebb drámáját: a balekfogást.

A bodega függőnyi mögött.

Tudom, nagyot csodálkozna egy debreczeni czívis, ha azt mondaná neki valaki, hogy – hej be jót mulattam az éjjel egy bodegában!

Tudom, azt mondaná: – mi az ördög lehet az a bodega?

A fővárosi ember már ismeri a bodegát. Ha nem járna is bele, kívülről láthatta, a belső életéről pedig talán olvasott, esetleg hallott is valamit.

Azok számára azonban, akik még nem szerencsések ismerni, röviden leírom, hogy tulajdonképpen micsoda az a bodega?

A bodega a modern Magyarországnak egy torz-szültje.

Magyarország az utóbbi harminczöt év alatt óriásit haladt. Mindenben igyekezett utólni a művelt nyugatot, így azután a sok jó és szép mellett, a még több rosszat is igyekeznek elsajátítani. A rosszhoz mindig több embernek van hajlama, mint a jóhoz; így ez jobban kifizeti magát.

Ha napközben végig megyünk a főváros nagyobb forgalmú utcáin, csinos kirakatú üzlet vonja magára a figyelmünket.

A kirakatban tündöklő tisztán ragyognak a boros, pezsgős és konyakos üvegek; ezenkívül mindenféle ingeres finom hideg ételek díszlenek ott, megkívánásig rendezett állapotokban.

Ha megéhezik az ember, itten egy-két pohár finom szilvórium, konyak vagy bor, esetleg pezsgő, pár falat finom hideg felvágottal, élvezettel elkölthető. Természetesen, hogy méreg drága pénzért. Ez azonban még jól van, mert itt nem természetes szükségletnek rendes viszonyok közötti elköltéséről van szó, mert a bodegaüzlet tulajdonképpen „luxus-üzlet!” Aki bodegába megy, annak tehát pénzének is kell lenni. Akinek pedig kevés pénze van, az ne menjen bodegába, hanem olcsóbb helyre, hol a tárczája megrendítése nélkül, kielégítheti a szükségleteit.

Amint leírtam tehát, ez eddig még mind szép és nem kifogásolható. Ha a bodega-üzlet ebben a formájában állana, akkor senkire nézve semmi kár nem származna belőle.

A bibi azonban másutt van! s ez az oka annak, hogy tollamra vettem.

Ha a bodega-üzletben körültekintünk, a háttérben – ha a függönyt félre húzzuk – egy külön szobát találunk: a szeparét. A szeparéból azután még külön nyílnak apróbb lefüggönyözött piros plüschel bevont, kicsike szeparék, hol legfeljebb 2-3 egyén férhet el, egy asztalnál, mely körül csinos plüsch dívány húzódik körül. Ugyanilyenek lehetnek a pinczében is.

A nappali élet itten egészen kihalt. Néha-néha egy-egy bizalmas fiatal ember vetődik be, aki már itt gyakori vendég.

Utoljára említtem fel a bodega mágnesét, a bodega gyöngyét, a kiszolgáló leányt. Ebben van a bodega vonzó ereje! A bodegák szirénéi jobb delejes erővel bírnak, mint a világ összeg mágnesese.

Aki nem hiszi próbálja meg! . . . Nyisson egy bodega üzletet, ahol öreg asszonyok, vagy férfiak szolgálnak ki. Tudom az ördög sem megy oda.

Amint említtem tehát, nappal az üzleti élet, itten pihenő. Este azután, mikor a színházaknak vége van, a bodegák is felélednek a sötét Budapesten, mint szent János bogarak tündöklenek.

A bodegában az éjjeli élet a kellemes, a csábos, mely a fiatal embereket, – no aztán az öregebbeket is - hihetetlenül vonza magához.

A szeparék halvány rózsaszín világítása mellett, a függöny ajtó mögött, a bodega gyöngye társaságában, egy fiatal embernek azt hiszem elég kellemes élvezet, az éjszakát átpezsztgőzni. Az ölelések és csókolózásokról nem beszélek! Nem akarom a tisztelt olvasóm képzeletét felizgatni! Pedig erről tudnék még sokat mondani.

Csodálatosnak tűnik fel, hogy bodegában ritkán van 2-3 lánynál több alkalmazva, ennek daczára, ha minden fülkében volna egy csinos fiatal ember, akinek pénze van, az esetben mégis minden fülkébe jutna egy bodegai kis leány.

Nagyszerűen értik itt az elötünést és az eltünést is, talán még mást is . . .

A kávéházi balekfogást leírtam: úgy, ahogyan az megszokott történni.

A kávéházi balekfogásnál a fő cél abban rejlik, hogy a balek az utolsó krajczárját is mielőbb, lehetőleg kevés élvezett italokért elverje. A bevégzett lumpolás után kiteszik a szűrét, mehet! Nem is akarják azután ismerni.

A bodega gyöngye másképen csinálja. Ő már nem hasonlítható a hangyaleshez, mint a kávéházi kasszírő. A bodegahölgy nem is visz senkit egyszerre a végső ki-merülésbe a tárczát illetőleg. Ez a czállal nem egyezne meg. Itten már óvatosan, máskép járnak el.

Először ki fogják ismerni a vendégeket. Kicsoda? Micsoda? Van-e pénze? Gazdag-e? Vagy csak alkalmilag, esetleg, csak ez alkalommal van pénze az illetőnek?

Ha csak alkalmi pénze van, csak addig van mellette a bodega gyöngy, még pénze van, aztán rá sem néz.

Ha többször szokott pénze lenni, úgy már kedvesebben költetik el vele a pénzt; a bodega gyöngye aztán egy gyenge puszi kíséretében tudtára adja, hogy ha más-kor is eljön, akkor majd! . . .

Másképen járnak el már akkor, ha valami pénzes fiatal embert csípnek, az ilyen falatért szinte élethalál harcot vívnak a bodegák gyöngyei.

Az ilyen fiatal embert úgy magához tudja lánczolni az ilyen szirén, mint a vízi ingovány, a honnan többé nincs menekvés, mert sülyed az ember a feneketlen mélységbe.

Az ilyen ember aztán ennek a bodegának törzsven-dége lesz, a jó barátját is idehozza; itten költi el minden pénzét és minden idejét. Ha jogász, úgy az egyetemre járást arra bízza, akinek pénze nincs. Pénzes embernek nem való tanulni. Milliószor több élvezetet ad a bodega gyöngyével, Miczikével pezsgőzni, mint az egyetemen a tanárnak az unalmas előadásait meghallgatni

A Miczike előadása, csengő dalolása, kedvesebb és melegebb az összes professzorok hideg előadásánál.

Azért van aztán minálunk, hogy általában a legoko-sabb emberek a szegény tanulókból kerülnek ki.

Az igaz, hogy ezek a bodegák függönyei mögött a Miczikével nem kolokváltak.

A bodega hátsó rejtett ajtajából van egy kijárás, a züllés lépcsőháza; aki sokáig járja, ide igen könnyen jut-

hat, innen pedig kétfelé is visz az út, a temetőbe, meg a rendőrségre.

Milyen iszonyú, borzasztó ellentéte ez a két út, a bodega kis fülkéjének. Elég sajnós, hogy az életben mégis úgy van. Mert ezen az úton jönnek a sikkasztók, meg a váltóhamisítók, az őket megillető helyre: a börtönbe!

Az elbukott ifjú után azt hinné az ember, hogy Miczike sajnálkozik: Oh nem! Őneki már van másik barátja, akit szintén előkészít az előbbeni barátja sorsára. Hiszen Miczi is leány! Csak nem lehet mindig egy barátja.

Az ilyen eset azonban csak akkor adja magát elő, ha erre alkalmas médium találkozik.

A Miczik nem hisznek mindenkinek.

Sok emberben, először detektívet látnak. Brrrr !! ettől pedig a szeparék gyöngyei, mint a haláltól, úgy irtóznak.

A detektívnek mégis hogy lehet ide jutni? ez a legérdekesebb leírás volna. Ezt azonban, már itt nem mondhatom el, csak, ha valamely kollégám lenne rá kíváncsi, annak adnám kezébe a szeparék kulcsát.

A szeparékon Wertheim-zár van!

Nehezen lehet kinyitni!

A balekok számára azonban mindig nyitva áll.

A kártya barlangok.

Van a nagy embernek egy rossz szokása: a kártya!

A kártya! Mennyi keserű sóhaj, ezernyi asszonyi köny, ezernyi sírás, ezernyi nyomor, pusztulás, végromlás, emberélet, párbaj és hiába folyt embervér, van ehhez az egy szóhoz tapadva!

Azóta indult romlásnak az ősi magyar nép, amióta a régi nemzeti mulattató játékok helyett az ivásra és kártyázásra adta magát.

Az ivástól elbutul, elzüllik az ember. A kártyától léhává válik. Mind a kettő tönkre teszi anyagilag, erkölcsileg, s a végromlásba viszi, aminek a leggyakoribb következése, az öngyilkosság lesz.

Ha nyilvántartották volna az esetek számát és okait: ki lehetne mutatni, hogy az összes magyar nagy urak és földbirtokosok, emiatt a két ok miatt mentek tönkre.

Ez a két rossz szokás, még külön véve is, mielőbb végromlásba viszi, együttvéve pedig kérlelhetetlenül elpusztítja, aki rabja lesz.

A világ összes háborúja, összes ragályos betegsége, nem tett még annyi vagyonos embert tönkre, mint a kártya és az iszákosság.

A még az iszákosságnál talán, ha nagyon figyelmesen kutatunk, egy kis menthető körülményt találnánk; addig a kártyázásnál, már a menthető körülmény is teljesen ki van zárva.

Az iszákos emberek között, még csak lehet becsületes embert találni; hanem aki a kártya rabja lesz egészen, abból az emberből a nyereségvágy teljesen kipusztítja a becsületérzés utolsó szikráját is.

Tegyünk csak egy kis sétát a fővárosban délután egy óra után, megdöbbenve tapasztaljuk, hogy a kávéházak jó része, a kávémérések, korcsmák asztalánál hemzsegnek a kártyajátékosok.

A társadalom egy része pedig, nagy úrtól lefelé, az utolsó sarki hordárig, kártyázik az állásának megfelelő helyeken. Ez így tart 5-6 óráig. Este azután az éjjeli játékosok újra kezdik. Sokszor hajnalig folytatják.

Vajjon van-e ország, ahol a drága időt elkártyázva, jólétben élhettek volna a polgárok? Nincs! Az ilyen kártyázó urak és polgárok családjai is, jó részben a legnagyobb nyomornak vannak kitéve. A végrehajtó pedig örökös vendég a háznál.

Tessék most elképzelni! Ahol egy olyan apa van, a ki egész nap alig néz a dolga után, az egész életét a kártyaasztalnál tölti: a gyermeke meg ez ideig nélkülöz, fázik, koplal stb. Milyen ember válik az ilyenből? Olyan, mint az apja! Esetleg egy kicsit eltér tőle: lesz belőle csaló vagy tolvaj, aki előbb vagy utóbb a börtönben végzi be életét!

Ezenkívül hány ezerre lehetne azok számát tenni, akiket a kártyázás ürügye alatt megcsaltak, kifosztottak, tönkre tettek s a halálba kergettek?!

Alig van egy-két olyan kártyakompánia, ahová egy-két hamis kártyás be ne fészkelné magát. A kifosztásra azután megvan az alkalom!

A sipisták kitűnően értik már, hogyan kell a balekot fogni. Balek pedig ezeknek kerül a legtöbb.

A nyilvános helyeken azonban, a rendőri ellenőrzés miatt nagy összegben tiltott játékot nem igen űzhetnek, mert a sok kibicz közül mindig kerül besúgó. Azután a detektívek enélkül is rajtok ütnek.

A kártyások azonban úgy fognak ki a rendőrségen, hogy magánházaknál rendeznek be kártya-termeket és itt űzik a tiltott játékokat,

Az ilyen házak azután virágzanak, mert nehezen ellenőrizhetők.

Leginkább olyan fél világi hölgyek termeiben, vagy olyan hamis kártyás lakásán űzik ezt, ahol csinos leány vagy asszony is van. Ez a mágnes. Ez vonza a kártyasztal köré sokszor a még kiskorú, előkelő származású, pénzes fiatal embereket.

Ilyen helyeken azután az apáktól kapott zsebpénz hamar elúszik; következik az adósságszinálás, majd a váltóhamisítás stb. A folytatása már a törvényszéki rovatokban olvasható.

Hány ifjúnak a vagyona és becsülete pusztul el ezen az utón évente! Ki tudná azt?

Ennek daczára mégis kerül balek szüntelen, s rohannak a végpusztulásba; mert vonza őket a szép nő, meg a nyereségvágy. A szerencse pedig a nővel együtt olyan szeszélyes: annak adja magát, aki nem szalad utána. Így a balekek egyiket sem kapják meg, ehelyett a pénzük a becsülettel odavesz.

Hej! beh nem gondolják meg olyankor, hogy az elvesztett becsületet és pénzt többé vissza szerezni nem lehet! Ha ezt tennék, mennyien vissza térhetnének az örvény széléről, amelyik eltemeti őket.

Ezt a betegséget már bajos a társadalomból kigyógyítani. Aki ezt sikeresen tudná megoldani, az lenne csak az igazi orvos! A nemzet örök hálájára számíthatna.

Aranyból kellene neki szobrot emelni!

Mert valóban megérdemelné!

Az iszákosságról.

(A mulató-helyek.)

Sehol a világon nincsen annyi mulató-hely, mint hazánk fővárosában, Budapesten!

Ősi szokása a magyar embernek, hogy mindenféle munkája előtt egy jót iszik; ha bevégezte a munkát, vagy megcsinálták az üzletet, erre már egy nagyot, illetve „áldomást” iszik.

A régi jó magyar világban, míg a nemzetközi majmolások el nem rontották a magyar ember nemzeti szokásait, az úgynevezett „áldomás ivás” s más házi mulatságok, u. m. születésnap, névnap, keresztelő, lakodalom, halotti tor stb. mind megmaradt lélekfrissítő családias vidám időtöltésnek, amiből kára nem igen volt senkinek, mert csak az mulatott, akinek erre a célra pénze volt s addig tartott a mulatság, míg jól esett. Végül hazamentek és nyugodtan kialudtak magukat.

A mulatást rendező gazdának nem volt kára, mert a bor még akkor olcsó volt, pedig tisztán mérték, nem úgy, mint mostan! A vendégek vasárnap a mulatság után jól érezték magukat, mert tiszta bort ittak. Nem volt a borból mindenféle keverék, mint manapság.

Azóta nagyot fordult a világ sora! Magyarország műveltségének óriási haladásával minden törekszik előre. Új szokások, új divatok lépnek előtérbe! Ezek azonban egészen eltérnek a régi szokásoktól. Bár ezek is mulatságok, hanem több benne az erkölcsrontó, egészségromboló utóhatás, mint a lélekfrissítő, szükséges, kellemes élvezet.

Most a mulatságok már általános szokássá váltak. Hiszen kávéház-, korcsma- és pálinka-ipar világban élünk. Az új nemzedék már úgy nő fel, hogy nagy része az említett helyeken tölti szabad idejét, egy része pedig többször van e helyeken, mint a kenyérkeresete mellett, vagy odahaza.

Az urak kaszinóba járnak, a kereskedők és iparosok asztaltársaságot alakítanak. Manapság már alig van korcsma, ahol valami czímen asztaltársaság ne volna!

Minden ranghoz tartozó egyénnek meg van a maga asztaltársasága; még az utcaseprő és urasági inas is tagja ma az ilyen társaságoknak.

Ezek az asztaltársaságok pedig olyanok a társadalomban, mint az ember testén a fekély. Itt van a rossznak a melegágya; itt van a részegségre szoktató iskola; itt van az iszákosság gyakorló tere; itt van az erkölcstorstó, családrontó betegség első csirája, és végül itt van a családtól és becsületes munkától elszoktató és végromlás s elzüllésbe vezető termő csira!

A modern szokásoknak van egy törzsszülettje: a banket!

A banket tulajdonképpen a régi áldomás ivásokat helyettesíti. A különbség az benne, hogy áldomást minden forma ruhában és helyen a körülményekhez képest lehetett inni, s mindenki akkor hagyta abban, amikor jónak látta.

A banket már ez egészen más! Itt már az utolsó diurnista vagy kereskedő segéd is, a nagy urakat utánozza és frakkban jelenik meg. (Remek viselet!)

A banket már annyira hódított, hogy ha egy suszterinas felszabadul, a legények tiszteletére – rendszerint az új legény zsebére, – banketeznek.

A banketokről s káros hatásairól igen sokat lehetne írni. E helyen azonban csak azt említem fel, hogy minden banket utólumpolással végződik. A lumpolások vége pedig erkölcsi züllés.

Rendszerint olyan állami vagy magánhivatalnokból válik sikkasztó, aki az ivás gyakorlatát valamelyik asztaltársaságnál megkezdette. Az ilyen sűrű korcsmalátogatás a tisztességes munkától elszoktatja az embert, léhává válik, önuralmát, erkölcsi érzetét elveszti s rohan az elzülés örvényébe: a feneketlen mélységbe.

A világ összes bűneinek az okát négy dologban lehet keresni:

A végszükség (az önfentartási ösztön);
 az asszony;
 az iszákosság
 és a szerencsejáték.

Ezen négy okon kívül a többi már csak alárendelt kifolyása ezen négy cselekménynek.

Mindennek daczára, ha végszükségből vagy az asszony miatt követ el valaki büntettet, még itt részvét-

tel lehet az ember iránta, ellenben olyan cselekménynél melynek az iszákosságban van a csirája, nem lehet mentesség; a részvétet itt már kár pazarolni.

Száz vérengzésnél kilenczven esetben a tettes ittas volt. Ez oknál fogva a verekedés tetteseit minden alkakönnyen ki lehet nyomozni, mert az ittas ember a bűnjelet nem képes egészen eltüntetni, így az alibit sem bírja igazolni.

Az olyan ember, aki rendesen élvezzi a szeszes italt, de részeg soha sem lesz: ez nem iszákos.

Aki soha nem iszik, csak alkalmilag rúg be alaposan valami családi baj, vagy más eféle baj miatt, az sem iszákos.

Iszákos ember az olyan, aki minden élvezetet csak az ivásban talál. Az ilyen embernek az ital már olyan szükségletté válik, mint a levegő: megissza mindenét. Az ivás tönkre teszi, megbecsteleníti, koldusbotra juttatja, a családja megveti, a társadalom kilöki; ezek után aztán már csak az utcán csavarog, vagy pedig a pálinka-butikban züllik, közben-közben a tolonczházban és a börtönben tölti el élete nagy részét.

Az iszákosság legkárosabb hatása abban van, hogy – a járvány-betegségek kivételével – semmiféle betegség sem pusztít el annyi embert, mint az alkohol.

Ha végig néz az ember egy razziát, megdöbbenve látja, mit csinál az alkohol. Emberi formájú roncsot, vagy mondhatjuk, barmot.

Az alkoholista a társadalomra el van veszve! Az ilyen ember csak a társadalom szégyene és nyúge.

Ha iszákos ember nem volna, nyomor sem létezne. A tolonczházban csak harmadrésnyi volna a létszám, mint szokott lenni. A bíróságoknak csak egyharmadrész munkája volna, a börtönök pedig majdnem üresek volnának; a rendőrségnek pedig alig akadna valami dolga. A szeszes ital pedig nem fogyna, tehát az állam tetemes jövedelemtől volna megfosztva.

Ha ilyen szempontból ítéljük a dolgot, úgy a hivatalok fele részére volna szükség.

Ittas ember azonban régen van, s amint a kilátás mutatja, ezután még több lesz és így mint egy megtúrt

rossz, a társadalom romlására, a toloncz- és fogházak számára folyton fognak szaporodni.

Aki ezt meg tudná szüntetni, az még nem született meg!

B u d a p e s t é j j e l .

I.

A kéjhölgyek.

A munka megvetése, a dologkerülés, a restség, a könnyű életmód, a rossz vér, a féktelen szenvedély, szerelmi csalódás stb. a kiinduló oka, hogy egy nő annyira sülyedjen, hogy bárczás kéjnő legyen belőle.

Bárczás kéjnő! Mennyi megvetés és mennyi becstelenség van ebben a két szóban!

El sem képzelhető már nagyobb erkölcsi züllés, mint ha egy nő olyan jellemtelen, hogy bárczás kéjnővé alacsonyul le.

Amilyen tiszteletet érdemel egy becsületes nő, épen olyan megvetni való az, aki kéjnő lesz!

A kéjnő már a társadalom salakjai között is utolsó helyen áll.

Aki már kéjnő lett, az jobban el nem züllhetik. Ennél már undorítóbb, megvetendőbb foglalkozás el sem képzelhető.

A kéjnők négy részre oszlanak, u. m.:

1. A bordélyházban lakó kéjnők.
2. Magánbárczás kéjnők.
3. Futóbárczás kéjnők.
4. Egészségi lapos kéjnők.

Aki már egyszer kéjnő lesz, az a társadalomra nézve teljesen el van veszve! Alig van rá eset, hogy egy kéjnőből tisztességes nő vált volna még egyszer. A kéjnő nem tisztel senkit! A becsület fogalma előtte ismeretlen! Ez oknál fogva csak a jelennek él! A jövővel nem törődik! Nála az a fő, hogy mennél többet keressen és élvezzen.

A bordélyházakba kerül az eladott nők nagy része. Itt 8-10-en sőt egyes helyen 16-20-an is laknak, mintegy külön testületet képeznek maguk között.

Az ilyen nő bármennyit keresne is, a legtöbb haszon a tulajdonosé, mivel ő teljes kosztot, a kereset után meg bizonyos csekély hányadot fizet a kéjnének, így neki marad meg a legtöbb haszon. A kéjné egészség- és vérdíján még ő meggazdagszik, a kéjné addig elhervad, mint a kocsi-útra dobott virág. Elzúllik; vénségére kofa, házaló, koldusnő, esetleg a templomajtó körül gubbaszkodó, imádkozó koldus nő fog lenni.

A magán kéjné rendszerint a bordélyházakban kiszolgált, itt betanult, helyesebben „kimustrált” kéjnékből szokott kikerülni.

Ezek magánosan laknak, fére eső oldalutczákban levő ócskább házakban; hol a kapuk mellett lévő apró kis szobákban tartózkodnak, itt lesik a vendégeket; 2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12 koronát is fizetnek naponta ezen ocsmány keresetükből, azon szobaasszonynak, akitől a szobát bérlik. Azt hiszem, minden józan ember belátja: ennét már nagyobb uzsora nem kel!. Ez már az uzsoráskodásnak a legmagasabb foka. Ez az oka annak is, hogy az ilyen magán bárczás kéjnök közül kerül ki, a legtöbb tolvaj is. A tolvajság miatt azután elzáratnak, amikor innen kikerülnek, akkor azután ezekből lesz rendszerint a „titkos-kéjné” s mint ilyenek „melkerin”, kéj-tolvaj nőnek alakulnak át.

A futó vagy csavargó bárczás kéjnök ugyancsak ilyenek, csakhogy ezek nemcsak az utczán, hanem egyes megtúrt éjjeli mulató kávéházakban, mulató helyeken is megjelennek, itt hódítják a maguk számára a vendéget, sokszor balekot! Az ilyen szerencsétlen embert, azután neki ugrasztják a lumpolásnak. Mulatnak, a meddig pénze van! Csak akkor mennek már haza, mikor csak annyi pénz marad, hogy az éjjeli szállást vele ki tudják fizetni. A mámoros muri és boldog kéjes éjjel után, mikor a „balek” felkel reggel, szomorúan tapasztalja, hogy egy átkozott fillérje sem maradt.

Most következik az utolsó, de mégis I. oszt. kéjné; az egészségi lapos hölgyek!

Boldog országban vagyunk! Ilyen furfangos című hölgyek már a II. ezredév szülöttei. Ha így haladunk, akkor hová fog sülyedni az a híres „magyar női becsület”,

amely eddig az egész világon páratlanul állt? A magyar ember már lovagiasságánál fogva is nem csak szerette, de imádásig tisztelte a nőt, mint az egész emberi élet boldogságának képviselőjét. A nőért élt, harczolt, ha kellett meghalt! Ezért lett lovagias. Régi közmondás! A magyar ember a lovát szereti, a feleségét meg imádja. Ez szilárd jellem, jó szív s fenkölt gondolkozásra mutat. Ez azonban az első ezer évvel letűnt: mint egy meteor csillag. A második ezredévben a korcsnevelés korcs szokásaival, az erkölcsösség lassan kihál: a szilárd jellemet – a gyöngge jellem, a jó szívet – a szívtelenség, a fenkölt gondolkozást, – az alacsony gondolkozás, szóval az erkölcselenség fogja felváltani.

Az egészségi lapos nő, orvosilag ugyancsak olyan vizsga alá van vetve, mint a rendes kéjné. Ezek azonban bármelyik tisztességes családnál is ellakhatnak feltűnés nélkül). Vendéget ott fogad és ott fog, ahol tud! Ezek már a szállodák és fürdők vendégei. Tulajdonképen tehát a fürdő- és a szálloda- ipart ezek pártolják legjobban.

Nem akarom kutatni, hogy az egészségi lap, mikép született meg? A felsőbb intézkedést sem meg gátolni, sem kritizálni nem akarom! Annyi jogom azonban, mint hazafinak és állampolgárnak, azt hiszem, csak lehet, hogy határozottan kijelentsem: az egészségi lapos nőkkel a titkos kéjelgés nem szűnik meg! Az erkölcs azonban irgalmatlanul arczul csapatott. Mert hatósági engedélylyel titokban rossznak lenni, ez már rontó dolog. Majdnem egyre megy, mintha egyes tolvaj engedélyt kapna rája, hogy lophasson.

Ezt azért írom meg úgy, ahogy van, mivel a társadalomban már sokfelé igen rossz hír van elterjedve az egészségi lap miatt. Mindenfelé alaptalan gyanúnak lesz kitéve, a legtisztességesebb leány is. Már kezd szokássá válni, ha két fiatal ember egy magányos nőt lát, hangos megjegyzést tesz; no ez egészséges!

Én pedig azt mondom: ezen a dolgon valami módon segíteni lehetne. Különben a fővárosban úgy is kevés nőszülő emberek száma, igen le fog apadni. Igen rettegnek az egészséges nőktől. Az államnak pedig a nős emberek alkotják a családokat. Ahol ez apad, a hazaszeretet a fajjal is kivész. A második ezer év végén pedig a fővá-

rosunk romjain fogják az idegen nemzet tudományszomjas fiai tanulmányozni, hogy itt volt hajdan a magyarok fővárosa: Budapest!

II.

A mulatók világa.

A mint meggyújtják a gázlámpát a főváros utczáin esténként, azonnal feltűnik a sarki lepke: jobban mondva, megjelennek a mulató Budapest előhírnökei: az éj szirénéi, a bárczás kéjnök.

Ezen szeméremnélküli alakok azután, elegánsan felciczomázva, a legújabb divat szerint öltözve, mindenféle kecses mozdulatokat utánózva, erőltetett sikkességgel letenek le és fel a járókelők mellett, hogy bájaikkal valakit elhódítsanak, helyesebben lépre vigyenek. Az arczátlan, szemtelen viselkedésüket, felesleges leírnom! Azt hiszem tisztelt olvasóim már úgy is látták és eléggé megbotránkoztak rajta! Itt csak annyit említek fel, hogy olyan határtalan szemtelenek, a rendőrség legéberebb ellenőrzése mellett is, hogy undorító eljárásaikat, valóban élethűen leírni, majdnem lehetetlen.

Míg az utcán ezen szirének repkednek fecske módjára, – mint mikor ez muzsliczákra vadász, – addig lassankint megtelnek a csapszékek, éttermek stb. hasonló üzletek.

Itt bátran megjegyezhetem, – mert hosszas tapasztalat alapján mondom, – hogy Budapesten az emberiség nagy része csak azért él, azért dolgozik, reggeltől-estig, hogy a véres verejtékkal keresett keserves filléreit rövid egy-két óra, esetleg egy átdorbézolt éjszaka elverje, eltékozzolja. Másnap azután ismét kezdi a robotolást újra, csak azért, hogy ismét elverje.

A hivatalnokok, magánzók, jogászok, kereskedő segédek, iparosok, munkások, bérkocsisok, sarki hordárok, stb: valamennyi rohan az ő saját ízlése, esetleg erszénye nagysága, helyesebben tartalma szerint, a neki legjobban tetsző helyekre.

Budapest egészen különleges város. Majd minden vendéglő, kávéház, vagy mulatónak megvan a maga különlegessége.

Egyik korcsmában a halpaprikás, másikon a halászlé, harmadikban a birka pörkölt, negyedikben a gulyás hús, ötödikben a túrós csusza szokott kitűnő lenni. Ezen kívül majd mindegyikben van valami asztaltársaság; a milyen a korcsma, olyan az asztaltársaság is, – olyan vendégek járnak bele.

Az éttermeknek is van hasonló nevezetességük; itt különböző czifra néven nevezett marha, bornyú, birka és sertés szeletek szoktak lenni. Ezen kívül, halestély, disznótor, stb. van bizonyos napokon.

A kávéházaknak pedig, egészen más vendégcsalogatói vannak. Egyikben Banda Marczi játszik csoda szép magyar darabokat; másikon, egy még eddig itt ismeretlen cigányzene játszik, ki világgörútjáról most került haza; a harmadikban Zöldi Marczi féle úri primás húzza a szép magyar kesergőt; a negyedikben valami németországi zenekar imitálja a magyar nótát; az ötödikben, valami svájcz czipser banda működik; a hatodikban szerb tamburás zenészek zenélnek (ezek azonban csak imitált szerbek), a hetedikben pedig, szép fehérruhás és nagy piros szalagos, új divatúan fésült női zenekar zenél; jobban mondva faggyúzott vonóval markíroz. No de, még ahol markíroznak, mindig jobb, mint a hol hamis, hangos macska hangot csalnak ki a hegedűből.

Alig-múlik el nyolcz óra, az első kávéházban felcsendül a zene; s így tovább, az összes kávéházakban folytatódik. Ilyenkor azután, ha egy idegen végig megy Budapesten, akaratlanul is arra gondol: – milyen boldogok ezek a budapestiek! Talán adót sem kell fizetniök? Hanem ennek fejében, zeneszóval mulatni.

A korcsmákból azután a vendégek egyrésze a kávéházakba megy: a csendes kávéházakba billiárdozni és kártyázni. A mulató kedvelők a zenés kávéházakba mennek, a zenét hallgatni, akinek pénze van, mulatni. Mindenki természetesen az általa választott, s a primás után tetsző kávéházba.

A régi magyar nótákat szerető, s cigány zene kedvelők Banda Marczihoz mennek: s ottan áldoznak a zene Istenének. A secessió kedvelők, a külföldről hazakerült zenészeket keresik fel. Az idealisták, s a nő vendégek, a

legújabb Zöldi Marczy féle úri bandát keresik fel: hol minden kézmozdulatukat figyelmesen ellesik. E mellett elmulatnak, s az lesz a legboldogabb, ki az úri primásnak legtöbbet fizethet, s vele „brúdert” ihat.

A délvidéki származású magyarok a tamburásokat hallgatják meg. A német zengerájt kedvelők addig a czi-terás zenekar mellett söröznek. A klasszikus imádók azonban a híres német zenekar mellett élvezik a zenét, meg lévén róla győződve valamennyien, hogy mulatni is csak kotta mellett lehet. Mert kotta nélkül csak a paraszt mulat.

Az ifjúság az a része pedig, kik a zenét csak a nők kedvéért hallgatják, szóval a macskatermészetűek, ezek már a női zenekar remek hangversenyét mennek csodálni, jobban mondva a markírozó hölgyzenének hódolni, vagy ezt meghódítani. A korcsmában már csak azok maradnak, akik elvből nem jönnek addig, míg alaposan be nem rúgnak.

Az ilyen széjjel oszlott társasággal telik azután meg valamennyi kávéház, melyek 10 óráig normális állapotban maradnak. Tíz óra felé azonban a színházakból is kiözönlök a nép; így az éttermek mindenfelé felélénkülnek, a kávéházak azonban fokozatosan megtelnek. Azután kezdődik a muri mindenütt. Isznak, mintha muszáj volna. A mámoros fej azonban változatosságot keres; különben a zenének is vége lévén, mennek a lányos kávéházakba, ahol zene nélkül, drága pénzért, szépen, lassan, csendesen, de gyorsan (mint ahogy a Rózsabimbóban éneklik), a mámor legmagasabb fokáig lehet lumpolni: az „egészséges kisasszonyokkal.”

Ilyen helyen már a mulatásról szó sincs. Itt csak dözölni, pimaszkodni s baleknak lenni lehet. Ilyen helyeken, akinek pénze van, rögtön talál: barátnőt. Itt a pénz beszél. Akinek pénze van, válogathat a hölgyek között, barna, szőke, gesztenye, kövér, molett, sovány, hosszú, közép, kicsi, piczi, csintalan, csúnya; minden forma kerül köztük.

Amelyik balek azután egy ilyen barátnőt csíp, az már a tárczája tartalmára előre keresztet vethet.

A vacsora alkalmával szomorúan fogja tapasztalni, hogy az ő Miczije 1 rostélyos, 1 böftök, 1 rántott csirke,

1 adag őzcsomb, 2 adag túrós gombóc, 3 porció fánk, 1 sajt, 1 kaviár, 1 csomó tortát megeszik, emellett pedig 1 liter vörös, 1 liter finom fehér bor, 5 krigli sör, 6-10 üveg pezsgő, 20-30 pohár konyak észrevétlenül eltűnik az egészséges kisasszony gyomrába. Természetes dolog, hogy ekkorra már hajnalodik. A bérkocsis már ott vár, hívni sem kellett, pár pillanat múlva azután a bérkocsik a szürkülő hajnalban nagy robajjal vágatnak a szélrózsa minden irányában, hordják a pasasokat az ilyen vendégek számára épült szállodákba.

Amire az utolsó pasással is eltűnik az utolsónak maradt bérkocsi, feltűnnek az aludni menő s a sajtónál dolgozó éjjeli munkások, akik beburkolt kendővel gyorsan rohannak hazafelé, útközben fel-fellöknek egy-egy elmaradt, gyalog bandukoló éjjeli baglyot. Majd az ujsághordó asszonyok is előteremnek, gyorsan futnak házról-házra a sajtó napi termésével. Ezalatt a munkások is szállingóznak a dologba; útközben bepillantanak az időközben már kinyitott snapszputikokba, hol ezeknek az első vendégei, valóságos tizenhárompróbás lumpok már félálmosan, elázva, elrekedve, pislogó szemeknél és tántorgó lábakon élvezettel nyelik az emberiség pusztító mérgét: az alkoholt.

Amire az utolsó alkoholista is eltűnik a láthatárról, a főváros a szürke éjjeli köntöséből kibontakozik, s az első villamos kocsi csengésével megindul a forgalom; s mire a nap feljön, a mulató Budapest ismét a virágzó, szorgatmas főváros lesz tizenkét órára; csak azért, hogy a következő éjjeli tizenkét óra céltalan dőzsölés számára az áldozatot meghozhassa.

A természetben minden csak azért csoportosul, hogy ismét szétoszoljon. Ez így volt mindig, így lesz ezután is. Ez a természet sorrendje.

Az ilyen átlumpolt éjszakákon elpazarolt férfierőt, egészséget, esetleg becsületet nem fogja visszavarázsolni senki. Mert az ilyen végpusztulástól a világon senki sem mentheti meg a lump embert. Vagy tán igen! Aki az alkalmat korlátozná!

Duhajkodás reggelig.

A magyar embernek régi szokása a mulatás. A régi magyarok azonban csak akkor mulattak, ha valami jogczím volt a mutatásra. Magyarország jogállam volt mindig, így még a mulatásnál is mindig azt kereste, mi csoda jogczím alatt mulathat?

A régi és mostani világ között e tekintetben ott van eltérés, hogy régente mulatság mint élvezet, a, bevégzett munka után következett és csak az mulatott, a kinek tehetségében állott.

Manapság a legszegényebb napszámos is mulat. Mulat még a foglalkozás nélküli egyén is. Az élet célját most az emberiség nagyrésze a dorbélozásban keresi.

Ha szombat este végig megyünk a külvárosok, munkások által látogatott nagyobb utczáin, nem különben Újpesten – itt van még csak a lumpemberek eldorádója – számtalan korcsmát és kávéházat találunk, hol reggelig meg van engedve a zene. A kocsmában táncolni, a kávéházban pedig már a duhajkodást bekoronázni. Természetesen ez rendőri felügyelet mellett történik, miután az üzletes a szabályszerű rendőri felügyelet díjat, a szegényalapra eső díjjal lefizeti.

Este alig hangzott el a gyárak dudálása, mely a munka végét jelezi, az ilyen kocsmákban már megszólal a zene; a felcziczomázott pinczérnő pedig az ajtóba áll, mint egy élő czégér jelezni, hogy itt lehet ám mulatni, csak pénz legyen hozzá.

Így történik azután azon eset, hogy a munkások három negyed része előbb a kocsmába megy és mielőtt a pénzét haza vinné, elkezdi csöndesen egy kriglivel és folytatja a többivel.

A munkásnők nagy része is, a melyik olyan helyzetben van, hogy egy kicsit többet keres, rendszerint már a korcsmában találkozik az urával, hol az annyi pénzt ad neki a miből pár forint érő ékszerét kiválthatja. E célból a zálogházak – különösen Újpesten – szombat-este 9 óráig nyitva vannak.

Mikor azután megvan a gyűrű és más kiváltott tárgy,

megkezdődik a korcsmázás, korcsmából-korcsmába, kávéház-ból-kávéházba és így tovább.

Egy ilyen éjszaka azután sör, bor, grokk, thea, fekete kávé, kapucziner, konyak stb. minden kerül az asztalra. Hajnalba pedig óbégatva, dúdolván, mennek haza; útközben állomásokat tartva, egyik másik pálinkamérésben, hol a sok mindenféle izgató keverék után, néhány pohár pálinka az ember gyomrának az égetését megszünteti, helyesebben öntudatlan állapotban hozza. Így azután, mire haza érnek, már teljesen ittasok és egy krajczárt sem visznek haza.

Hétfőn azután a szombaton kiváltott ékszer, újra oda kerül, az illetékes helyére, a hol volt, a zálogházba.

Ezen multság pedig így van mindig a szegényebb osztálynál. Nekik az élet más örömet úgy sem hoz; azért egy héten egyszer mulatnak, úgy „Isten igazában” a hogy a közmondás tartja.

Ilyen eljárások után, a kocsmárosok, kávéosok, pálinkások, zálogosok meggazdagodnak, a szegény munkásnép pedig elbutul, tönkre megy, elzüllik; szerezni nem bír semmit. S míg az üzletesek a munkások által könnyelműen elmulatott, helyesebben mondva elszórt pénzből, kényelemben élnek, selyemben járnak, a gyermekeiket is ilyen üzletre nevelik, addig az a szegény munkásnép, a kit ezen eljárásról és ennek káros utóhatásáról senki sem világosít fel – koplal családjával együtt és gyermekeit rongyokban járattja.

Nagyon nagy kár, hogy az intéző körök, ezt még nem vették észre.

Tudom, másképen ítélnék meg ezt a dolgot, ha egy éjen át, néhány ilyen említett helyet bemutatnék nekik. Akkor volnának még legjobban meglepve, mikor egy ilyen egész éjen át lumpoló munkásnak a feleségét és gyermekeit egész héten át az ingyen kenyér osztásnál megmutatnám nekik.

A leírt dolgokból látható, hogy a munkás embernek ingyen kenyér nem kell. Ez egy helytelen és célra nem vezető valami, mert a könnyelmű embernek még több módot ad az ivásra.

Nem sérteni akarom a munkást, ellenkezőleg, védem!

A tisztességes, józan, becsületes munkás embereknek, az olyan munkás emberek miatt csorbul a becsülete, aminőket fentebb leírtam.

A munkás a társadalom legfontosabb szereplője, így a társadalom vezetőitől a leghathatósabb támogatást jogosan megérdemlik.

A haza megvédésénél a munkás az első. Ez adja a legjobb katona anyagot. Az ilyen ember a vihartói, sors csapásaitól stb. meg van edzve; a hazáért, mint katona sikerrel harcolhat. Különben is a világ összes fegyvereit mind munkáskéz állítja elő.

Ebből látható, hogy munkás nélkül a társadalom fenn nem tartható. Minden állam akkor éri el a virágzása legmagasabb színvonalat, ha józanul gondolkodó, művelt, munkaképes munkásai vannak.

Anyagi világban élünk, munka állít elő mindent!

A reggelig való duhajkodás, mint erkölcsrontó és testromboló, milliószor több kárt tesz az emberiségben, mint amennyi hasznot hajt az engedélyért befizetett összeg.

Szerintem a korcsmai záróra este 10-kor, a kávéházi pedig éjjel 12 órakor legjobban megfelelne a célnak, mert így pihenésre is jutna idő.

Az éjjeli órákban a vidékről érkezőknek a szállodák éttermeit és a korcsma-szállók helyiségeit hagynám nyitva az evés végett. Az ivást már korlátozni lehetne.

A pálinkamérést meg eltörölném. A világon semmi ital nem rombolja meg úgy az emberi testet, mint a pálinka. A pálinka teszi bolondá, butává és elzüllötté az embert. Itt van az elzüllés utolsó lépcsője, Lejebb már nem lehet zülleni.

A duhaj élet korlátozását az ilyen duhaj jellegű korcsmák beszüntetésével, okszerűen megállapított zárórákkal, a szeszes italok korlátozott kimérésével kellene először megkezdeni.

Munkások által lakott városrészekben megfelelő nagyságú olvasótermeket állíttatnék, hol megfelelő nagy terem volna berendezve, mely helyiségben minden szombat este szakszerű felolvasásokat kellene tartani, mely a munkásokat érdekli, természetesen az ő anyagi, társadalmi és szellemi művelődésük céljából.

Ezen olvasó teremben, mely lehetne „munkás-kaszinó” című is, korlátolt mennyiségben szeszes ital is, u. m. bor, sör kapható volna. Azonban csak annyi, hogy attól az illető részeg ne legyen, különben fekete kávé, tea stb. nem szeszes italt lehetne még itt élvezni.

Ezen kaszinó naponta este hat órától éjjel tíz óráig, vasárnap pedig délután négytől éjjel tizenkét óráig nyitva volna.

Vasárnaponként hangversenyeket és a munkások által műkedvelő színelőadásokat kellene tartani.

Természetesen ezen kaszinókban, az állam felügyelete mellett mérnék, aránylag a legkisebb haszon mellett az italokat.

Az igaz, hogy a korcsmárosok azon része, amely eddig az ilyen duhaj helyiségekben volt, talán tönkre menne.

De ez csekély arány a százezrekkel szemben. Aki dolgozik, az megéél! A korcsmáros is ember, az is dolgozhat!

Ilyen kaszinó az italokért befizetett pénz jövedelméből magamagát felépítené és fentartaná. Az ingyen kenyérré meg nem igen lenne szükség. Az önértetes munkásnak úgy sem való.

Csak komolyan tanulmányozni keli ezt az ügyet! Ez célra vezető! Csak azt kell az eljárásnál kimutatni, hogy ez szeretetből történik, a munkások javára. A szeretetet ők is szeretettel fizetik.

Ezen munkás-kaszinó pedig társadalmilag, közigazdaságilag és közművelődésileg is egy nagy csomót old fel a szociálpolitikán.

Szombat éjjel.

A „duhajkodás reggelig” cím alatt már leírtam a szombat éjjeli multságokat és azok káros hatását. Ezen elbeszélésemben azonban csak az általános szokásokra fektetem a súlyt, úgy, amint az történni szokott, azokkal, akik az egész szombat éjjelt korcsmárol-korcsmára, a kávéházon végig, a snapszputikig végig lumpolják.

Ennek kiegészítésül írom folytatólag: a szombat éjjel azon alakjainak a sorsát, akik egyedül kezdik a lumpolást

és részeg fővel folytatják s még az éj folyama alatt be-rúgnak és haza igyekeznek, a külvárosokba, vagy a kül-telekekre.

Az olyan ember, aki reggelig bent mulat és esetleg a családja is vele van, ez még szerencsés. Legfeljebb a pénzét veri el.

Rosszabbul jár már az olyan ember, akinek senkije nem lévén, vagy ha van is, egyedül megy ilyen félreeső lebu-j okba mulatni, hol addig iszik, míg öntudatlan álla-potba jut.

Az ilyen embereknek azután az a sorsa, hogy egy bizalmas pajtásra tesznek szert a korcsmában, aki még inni-valóval is megkínálja; lehetőleg rummal kevert bort vagy sört, ettől aztán teljesen elveszti az öntudatát, úgy, hogy elalszik az asztalnál, vagy kitántorog és az utczán esik össze és még ki nem józanodik, ottan alszik.

Az ilyen emberektől azután az a bizalmas barát, aki velük mulatott, rendszerint elveszi a pénzét, óráját, éksze-rét, (ha van), ezenkívül még a ruhájától is megfossza; az ilyen ember legtöbb esetben már csak kora reggel tér magához, mikor a hajnali hideg szél felébreszti. Ez azután szomorú ébredés, mert nemcsak minden elvinni valójától fosztották meg, hanem át is hűlt annyira, hogy néha hóna-pokig nyomja az ágyat, mely sok esetben majd halállal is végződik.

Tehát a duhajkodásnak ez már a második példája.

A harmadik eset is általánosan el van terjedve. Egy ilyen magányosan mulató ember asztalához egy fiatal nő és két férfiből álló társaság kerül; ezek is isznak. Később a leány annyira bizalmasan pislog, mosolyog a mulatóra, hogy az önkéntelenül is megszólítja és megismerkednek mielőbb.

A nő ez alkalommal úgy viselkedik, mintha a két fiatal ember testvére volna.

Sokszor együtt mennek el, néha a két férfi hamarébb. A mulató ember természetesen a csinos munkás-leányt fogja elkísérni. Útközben a leány bizalmasan hozzá simul. A férfi már el van veszve, a nőt átöleli, s ezen kéj mámor alatt, a két testvér váratlanul megjelenik, a gyors szerelmi kalandon megbotránkoznak. A leány egy erős mozdulat-

tal kiszakítja magát az ölelő karokból és a sötébe elrohan. A szerelmeskedő ittas munkás órája és pénztárczája azonban már oda van.

Az ilyen kéjtolvajnál még veszedelmesebb az előbbi fosztogatónál, mert itt néha késelés is fordul elő. Ez attól függ, az ittas ember milyen nyugodtan viseli magát.

A negyedik eset már az utcán kezdődik. Kiejt öreg titkos kéjnök, tolvajnök és csavargó tolvajok szövetkeznek össze. Jórészők ki van tiltva a fővárosból.

Ezek a külvárosok sötét utcáin, a kültek az utcáin, hol éjjeli korcsmák és kávéházak vannak, csatognak mindenfelé, óvatosan nézik, lesik, hol jön a préda.

Ilyenkor, ha egy részeg ember útjukba kerül, annak a tárczája, órája biztosan az övék.

A vén kéjnök (tolvajnyelven Kali) csendesen mellé simul, ölelni, csókolni kezdi, majd szerelmeskedni hívja a közeli fás, vagy bokros helyre. Ha mostan az illető elmegy, a nő ügyesen kifosztja, ha lármát üt, ez alkalommal a két-három bűntárs azonnal ott terem és leütik, vagy leszúráják. Ha nem veszi észre, vagy nem szól semmit, úgy még szerencsés, mert ép bőrrel menekülhet.

Ezeket a lopásokat, már ez alakban, az egészen elzüllött kéjtolvajok és csavargó tolvajok folytatják. Sokszor veszélyes kimenetelű.

Az ötödik esetben már egy-kettő, vagy több emberből álló társaság nyíltan támadja meg a sötét, járatlanabb utakon az arra menő embert s erőszakkal, leszúrással fenyegetve őt, elrabolják az értéktárgyait. Ezek már a legveszedelmesebb fajtájú gonosztévők. Tolvaj nyelven: „huszonnyolczasok.”

A régi pestvárosi életből maradt még fenn ezen ötféle szokás, mely ehhez hasonlóan többféleképen végrehajtható.

A rendőrség rendszeres fejlődése, az alkalmas helyen elhelyezett őrszobák, a gyakori őrzáratok, razziák és más intézkedések miatt most már ritkábban fordul elő az ilyen eset, a detektívek akkor is mielőbb rajta csípi a tetteseget, így nyugodtan mondhatjuk, hogy aránylag már ritkábban fordulnak elő.

A nagy közönség azon része, a mely ilyen kalandon még keresztül nem esett, de az éjjeli barangolást, lum-

polást, kedvvel úzi, nem árt ha egy kissé vigyáz magára. Minden ember hátánál egy rendőr nem állhat. Ha megtörténik a baj, a lapok a rendőrséget szidják, mintha az oka volna.

Az alkalom szüli a tolvajt. Ha nem adunk rá alkalmat, a tolvaj nem bír lopni és dolgozni kényszerül. Ellenkezőleg, ha nem vagyunk óvatosak, úgy a nem rendszeres tolvajnak is alkalmat adunk arra, hogy tolvaj legyen.

Számtalan munkásember van aki különb embernek hiszi magát, ha a piszkos munkás ruhájára az arany óra lánczot felakasztja, vagy a fekete kezére, mielőtt megmosdana, egy csomó arany gyűrűt rak. Esetleg tíz forintost vált a korcsmában.

Az ilyen ember, még ha nem is lesz ittas, csak eléjjelezik, alkalmat ad a lopásra; sokszor azután olyan ember is tolvajjá válik, aki a kedvező alkalom felhasználása miatt követte el a lopást.

Ha minden ember letenne a hiába való hiúságról, henczegésről, az éjjelt nyugodtan átaludna, hogy másnap dolgozhasson, úgy az ilyen szombat éjjeli jelenetek megszűnnének egészen.

Erre azonban csak akkor gondolnak már, ha a baj megtörtént.

A sikkasztó.

Minden kornak megvan a maga gonosztevője. Ez már olyan az emberiség között, mint az istencsapás: a jégeső, a fagy, a sáskajárás, a mezei egerek stb.

Az emberiség eleinte egymást gyilkolta a martalékért, később, amint a művelődés terjedt és a társas élet jobban tért hódított, a gyilkolások már korlátozva lettek, úgy, hogy csakis ha egy hatalom küzdött a másik ellen, volt ismét szabad tere a gyilkolásnak: ez a háború.

A rendes államokká való alakulást előzte meg a középkorban a rabló lovagok korszaka, mely sokáig divatban volt. Korszaknak mondom, mert a korszakokat mindig az állam vezető elemei csinálták; már pedig valamikor a rabló lovagok korszaka az államhatalmak pártfogása alatt burjánzott.

Magyarországon is volt elég rabló lovag. Számtalan felvidéki sziklavár szolgált ilyen rabló lovagok a lakásául akik a környéket örökösen sarczolták, az utazó kereskedőket kirabolták stb.

Későbbben keletkezett már, hogy a nem vagyonos hanem a vagyontalan, szegény ember kenyérszerzés céljából rabló lett; így azután társaságban egy bandát alakítottak s a becsületes társadalomnak a legveszélyesebb ellenségei lettek.

A rablók után következtek a szegénylegények és a betyárok.

Sokan azt hiszik, hogy ez a két szó ugyanegy értelmű; pedig a köznép ezeket külön-külön értelmezi.

A szegénylegények a katona sor elöl bujdosó földműves emberekből, leginkább pásztorokból és bojtárokból kerültek ki.

A szegénylegény bujdosott mindütt, rendszerint egyedül; fegyveresen járt, s a törvényen kívülnek érezte magát. Ha megéhezett, ahol volt, ott enni kért. Ha pénze nem volt, akkor papoktól, bérlőktől, uraságoktól zsarolt, vagy kért megfelelő pénzt. Ha kapott, a környékbeli csárdákban elduhajkodott.

Az ilyen szegénylegény célja csak az evés, ivás élvezete volt. Azért nem is gyilkolt, csak ha valaki elárulta, vagy aki az életére tört, önvédelemből.

A betyár már a gonosz életben is a népnek olyan dédelgetett kedvence volt, mint a katonaság között a huszár.

A betyárok lovon jártak; rendszerint két-három, esetleg többen is tartoztak egy csoportba, hol köztük mindig a legdelibb és legvakmerőbb betyár volt az első, aki vezette őket, s aki féken tudta őket tartani hatalmánál fogva.

A betyárok között már nemcsak újonczsökevény, de katona- és rabszökevények is voltak, ezek képviselték a legveszedelmesebb részét.

A betyárok rendszerint nyíltan és vakmerően raboltak. Itt már a személyes bátorságnak számtalan jelét találjuk. A gyilkosságra csak a végső szükség esetén vették.

Az üldöző pandúrt vagy csendőrt azonban kéréstelenül lelőtték.

A művelődés gyors haladása úgy a szegénylegényt, mint a nyílt fegyveres betyárt, egészen kipusztította. Ahol most a csendőr szurony felvillan, ott ezeknek már nem lehet maradása.

Az idő nagyot változott. A sűrűn szétágazó vasutak, táviró drót, rendezett közbiztonsági állapot a régi gonosztevőket is átalakította. A gonosztevők egészen új fajtája képződött, melyet nyugodtan nevezhetünk a gonosztevők világának.

A mostani gonosztévők már a sűrű erdők, sziklás barlangok között, vizes nádasok, útszéli csárdákban nem találhatók. Ezek már ellenkezőleg, a nagyvárosokat keresik fel, hol a nép közé ékelve magukat, élnek, mint a piócza az ember testén.

A tolvajokról külön elbeszélést írtam, míg itt a társadalom újabb keletű modern gonosztévőjéről beszélek, a kik közöttünk járva, fényes czilinderben, lakk czipőben, divatos új ruhákban minden mulatóhely első és állandó vendégei.

A kávéházak szeparéi, a bodegák halvány piros fényű fülkéi, az orfeum szeparéi és hölgyei, nem különben a lóversenyek terei sokat tudnának ezen urakról beszélni. Ezek tudnák legjobban elmesélni egy ilyen gavallér élettörténetét, mert ezek a helyek képezték ki azzá, amivé lett: sikkasztóvá!

Sikkasztó! Álljunk meg ennél a szónál: érdemes róla beszélni!

A sikkasztó, ez a gyorsművelődésnek, az óriási előre törekvésnek egy torzszülöttje. Ez már nem ősi szokás. A sikkasztó valamennyi gyöngé jellemű. A magyar embert pedig épen az erős jeliemé jellemzi legjobban.

A magyar ember bátor és rabolni képes, de sikkasztóvá, gyáva lenni nem, azzá nem alacsonyítja le magát. Még a fegyveres betyárok is töbe lőtték maguk között, aki a beie helyezett bizalommal, gyáva módra visszaélt, megcsalta a társait és sikkasztott tőlük.

Ez az egy eset eléggé jellemzi, hogy bizony a sik-

kasztó csúnya büntetetre adta magát, amiért megérdemli, hogy a legszigorúbban lakoljon!

Ha a büntettek nagyságát és elkövetőit mérlegeljük, lehetetlen el nem szomorodni, amikor azt látjuk, hogy az úri, művelt társadalom – amelynek pedig hivatása volna, a társadalomban a minta vezérszerepet vinni, szolgáltatja a börtönök számára a legtöbb sikkasztót.

Ha egy paraszt embernek van nyolcz gyermeke és sem vagyona, sem munkája nincs, s a legjobb akarattal sem bír a családjának még csak kenyeret sem adni. Az utolsó végszükségben a sok kenyérért való sírásnál megtörik, s a férfi szív elgyengül: tolvaj lesz.

Egy birkát vagy egy borjút lop, hogy az éhező családjának kenyeret adhasson. Ezen tettel a társadalmi rend ellen vétett! Tolvaj lett! Megbüntetik érte! Ezek után rovott múltú lesz, mert a családjának lopott, hogy éhen ne haljanak!

Egy jól nevelt, tanult úri ember, aki a szellemi művelődés legmagasabb iskoláját is elvégezte: valamilyen hivatalnok lesz, hol évi 2000 forintot keres; a feleségét és gyermekét, – mondjuk egy-kettő van – ebből igaz, fényesen el nem tarthatja. De józanul beosztva, gond nélkül megélhet.

A hivatalnok úr azonban az asztaltársaságban szívesebben elborozik, mint otthon, a nejével társalogna, vagy olvasna; (pedig jó részére nagyon ráférne egy kis önművelés is!) később már az orfeumba is eljár, végül oda szokik. A szeparékban folytatja! Nem is csoda! Ott a pezsgő mellett, édesebb ám a kifestett Riczik meg Miczik csókja, mint a hon lévő feleség ölelése.

A fizetésből persze nem telik ilyen szórakozásra. Az állam, meg a magánvállalat is, mind tapasztalt ebben: a fiatalabb embernek épen azért ad kevesebb fizetést, mert úgy is mulatnak, hátha több pénzük volna! Mindég a szeparékban pezsgőznének! A hivatalba csak a fizetésért járnának be!

Az ilyen hivatalnok azután először 10 forintot, azután 20, majd negyven, végül már 100 forintot sikkaszt, ezzel a lóversenyre megy, hogy visszanyerje és megfizesse; mert addig csak használatra vette el.

A totalizátoron azonban a sikkasztóknak nincs szerencsájük. Azért elkövetik az utolsó baklövést: az összes rájuk bízott pénzt elsikkasztják; sokan pedig család útján teremtik elő. A vége azután az lesz a dolognak, hogy egy szebb napon már nem mennek a hivatalba. Megugranak Amerika felé.

A hivatalfőnök ekkor jön rá: hogy az úrfi sikkasztott! Elcsodálkoznak rajta, – ki gondolta volna! Hiszen olyan becsületes ember volt! E mellett tetőtől-talpig gavallér!

Csak az olyan szürke kisebb hivatalnok gondolja ilyenkor, – akinek a szekerét az eszén kívül még senki sem tolta előre, – akiben a becsület és ambíció a szürke kabát alatt észre nem vehető: Hm! a lanyha rendszer! meg a léha frátereknek ez a vége!

Másnap azután a hírlapok nagy hűhóval kürtölik világgá, hogy: ismét egy úri betyár!

A távirat a szélrózsa minden irányába elmegy: pár pillanat alatt. A sikkasztó úr tehát, mielőtt egy boldogabb hazába mehetne, hurokra kerül: Egy állomásnál a detektív nyakon csípi! Hej! ezek a detektívek be sok sikkasztó szép álmait tették már tönkre!

A sikkasztó azután összebilincselve a fegyházba kerül. Hol megtörténik hogy Savanyú Jóska féle rablókkal, lótolvaj cigányokkal, betörő csavargókkal kell 4-5 évet eltöltenie. Bizony ezért kár volt a jogot elvégezni!

Vonjunk most már párhuzamot a birkalopó ember és a sikkasztó úr között: melyik a bűnösebb a kettő közül?

Azt hiszem, minden józan gondolkozású ember azt feleli: A hivatalnok úr!

Mint említém, már a társadalom salakjai is, a rablók és betyárok halállal büntették egymás között a sikkasztót: tehát a sikkasztást még a rablás és gyilkosságnál is alább valónak tartják.

Érdemes e dolog felett, – mely napról-napra nagyobb tért hódít, s gomba módra szaporodik – komolyabban gondolkodni! Mi ennek az oka?! Hogy lehetne ezen a csúnya betegségen segíteni?!

Magam részéről, a sikkasztást a legnagyobb bűnnek tartom ott, ahol felesleges élvezeti vágyból lesz elkövetve.

A sikkasztó rendszerint azt károsítja meg, a kinél a kenyérét keresi! Tehát a kenyér adójának a beléje helyezett bizalmával él vissza: mert hála fejében, – miért néki a gondnélküli élet biztosítva van, – a kenyéradóját a legháladatlanabbul megcsalja, tévútra vezeti, megkárosítja: csak azért, hogy magának ezen jogtalan pénzből, pillanatnyi, könnyen hozzáférhető élvezeteket szerezzen.

Ha gondos figyelemmel kísérik a sikkasztások okait, arra a felfedezésre jövünk, hogy a totalizátor és a szeparékbani dorbézolás majd minden esetben közre működik,

Mindezekből látható, hogy az emberek jó része igen ingatag: a nyereszkesedési vágy, a titkos élvezetek utáni sóvárgás, számtalan ember gyöngéjévé teszi és mágnesként magához vonzza, úgy, hogy a társadalomra nézve, egészen tönkre teszi.

Az ilyen esetek azonban elő nem fordulhatnak: ha minden pénzkezelő egyén pontosan ellenőriztetnék.

Ha – mint már említettem, – nem volna meg az a sok haszontalan alkalom, melyet korlátozni lehetne, évente nem kerülne börtönbe annyi tanult ember.

Végül a sikkasztásra vonatkozó törvény megszigorítlátnék: ami igazán üdvös volna.

Mindaddig nem sokat várhatunk a közönséges, tanulatlan, foglalkozás nélküli csavargó gonosztevőktől, hogy megjavuljanak: míg az úri gazemberek, a sikkasztók száma le nem apad!

A rabviselt ember.

A régi magyar kifejezés, hogy az olyan embert, aki már valamely büntetendő cselekményért el volt zárva, azzal bélyegeznek meg: „rabviselt ember!”

Bizony, rabnak lenni nem csak csúnya, de még e mellett csakugyan lealázó és nagyon rossz dolog.

Az elzárás nem minden emberre van egyforma hatással.

Ha egy iszákos, elzüllött csavargó 5 évet a fegyházban tölt, a büntetése kitöltése után sokszor egészségesebb, mint mikor bezárták; egy kis munkára, fegyelemre és tiszta-

ságra is rászokott. Egyik-másik még tisztességesebb ember lesz, ha kiszabadul.

Egy szegény napszámos-embernek, vagy egy mester inasnak, a fegyházban lenni, egészen kellemes dolog. Mert minden gond nélkül megvan a napi étele, tiszta ágya stb. Szabadlábbon sem igen élvez többet.

Az oláh cigánynak egy hónapi elzárás is úgy tűnik fel, mintha 10 éve volna már elzárva; ezek igen megtörnek a börtönben.

Ők a természet szabad gyermekei: csak a szabadban élnek; a börtön levegője rajok nézve rosszabb a halálnál. A cigány a haláltól is csak azért fél, mert a föld alól nem lehet kijönni: hogy a rongyos sátor mellett, lobogó tűznél, a bográcsban főtt „deglett malacz”-húst ehessen.

Milyen helyzete van most, egy művelt úri embernek, ha a fegyházba kerül? Ezt élethűen leírni, igazán bajos volna.

Az úri kényelemhez szokott embernek eddig minden kívánsága teljesült, – gondos feleségén kívül gyermekei is odaadó szeretettel ápolták; a cseléd kiszolgáltatta, csak inteni kellett neki, már ez parancs gyanánt rögtön teljesítve lett. Szabadon ment, a merre akart; színház, orfeum, kávéház, éttermek, szeparék, lóverseny stb. mind előtte állt, hogy az élvezeteket kimerítse fenéig.

Az ilyen ember előtt már akkor felfordul a világ, mikor a rendőrség letartóztatja; szabályszerűen kimotozzák, a felesleges holmiját elveszik, őt magát meg egy külön vagy egy közös zárkába zárják: a notórius tolvajok és csavargók közé, hol ő mint kezdő (tehát vics), illetve czuvaksznak tekintetik.

A börtönben az ilyen ember csak két betűt veszít el: az „úr” szócskát; s ezen két betű egyenlővé teszi a tolvaj és csavargókkal. De csak látszólag; tényleg azonban kevesebb lesz. Mert az úri tolvajt vagy sikkasztót, a csavargó tolvaj vagy notórius tolvaj semmire sem becsüli, csak megveti.

Az ilyen úri gazemberre nézve azután az a legnagyobb szenvedés a börtönben, a mit neki ezen iszonyú társaságban, mint gúny tárgyának némán kell tűrnie.

A rendőrség börtönéből, a mint a törvényszék fog-

házába kerül, itt már egy kissé jobb dolga van, míg el nem ítélik. Az elítélés után azonban, mikor a fegyházba viszik, már minden bűnét megbánja. Ilyenkor már örömmel lenne 30 forintosapidíjas valamennyi; de már nem lehet! Most már késő! Az Ítéletet végre kell hajtani! A fegyház kapuja mikor becsukódik, azt hiszi, a kripta ajtaját zárták be felette; mert meghalt.

Bizony, az ilyen szegény bűnösök közül a társadalomra nézve némelyik már örökre meghalt!

A mint a szokásos formai eljáráson átesik, beviszik egy közös terembe, ahol a körülményekhez képest öten-hatan fekszenek.

A volt főtisztviselő úr azután, a mint körülnéz, elszorult szívvel látja, hogy az egyik szomszédja rablógyilkos a Bakonyból; a másik apagyilkos; a harmadik, egy cigány lótolvaj, a ki egy csendőrt agyonütött; a negyedik, egy elsőrangú notórius betörő tolvaj; az ötödik egy híres utazó zsebtolvaj, a ki a kondoktort szíven lőtte, mikor a vasúton el akarta fogni.

Tessék most elképzelni azokat az iszonyú éjszakákat, a miket ezen társaságban keli átaludnia! Csak a folyosóról hallik be ijesztően az ott járkáló őrlépteinek halk kopogása; s a rémes éjszakán, mintegy pokoli tánczot lejtenek az örült kétségbeesztő képzeletek a szegény rabnak a fejében, a ki távol az eddigi világtól, az úri társadalomtól, szerető családjától, erre az iszonyú helyre és még iszonyúbbnak tetsző társak közé van száműzve; hogy elkövetett bűneiért, a pokoli kínokat elszenvedje.

A testi szenvedés fájdalmas és borzasztó lehet! De hol van ettől, az a lelki kín, a mit az ilyen úrból lett rab átérez és elszenved, mikor látja, hogy az őt őrző börtönőrnek fejedelmi helyzete van, ő hozzá, – a mostani helyzetéhez képest.

S az egykori úr örömmel hajlik a földre, hogy a leejtett szivarszipkát a „börtönőr úrnak” felvegye.

Az ilyen rabnak azután balzsam a lelkületére, mikor a fegyház lelkésze meglátogatja.

Egy fegyencz beszélte, a ki fiatalabb korában pap volt:

– Elszorult a szívem, mikor a fegyházi lelkész hozzám jött, s pár vigasztaló szóval igyekezett megnyugtatni.

Ekkor fogtam fel először, a vallás magasztosságát: mikor annyi megalázás, annyi hivatalos hidegség és szenvedés után, az egyház felkent szolgája, a katolikus fegyházi lelkész szelíd, kedves hangon beszélt hozzám, a bűnös-höz, a kit a társadalom kilökött.

Annyira meg voltam hatva, – monda, – hogy én, az egykori pap, aki mint egy utolsó rab voltam ott, megragadtam a lelkész kezét és sírva csókoltam meg: hála-ból, hogy azon a mindenkitől rettegett és elhagyott helyen lelkivigaszban részesített. Ettől az időtől fogva, minden örömöm csak abban az egyben találtam, ha a lelkészszel pár szót beszélhettem.

Ez, tisztelt olvasóm, csak röviden van leírva; de való, megtörtént dolog. A tágabb érteleiét a dolognak az olvasó elképzelheti.

A fegyházban azután mindenki egy meghatározott iparágat folytat. Itt munka az élet! A szegény rab pedig örömmel dolgozik; mert egy pár krajczárt is keres, azután az idő is gyorsabban múlik; – csak gondolják – mert azért úgy tetszik nekik, mintha ólomlábon haladna.

A fegyházból később a közvetítő intézetbe kerül a rab. Sokan azt hiszik, itt jobb helyen van! Pedig dehogy van! Itt kezdődik még a pokoli táncz.

Egész napon trágyát hordani, földet ásni és kapálni, paradicsomot kötözni stb. hajnaltól késő estig.

Elképzelhető most, mikor egy volt úr, egy rabló, meg egy kóbor cigányból álló rabtársaság, akik azelőtt csak híréből ismerték a dolgot, miként izzadnak halálos verítéket ebben az iszonyú munkában. Amit borzasztóbbá tesz az a körülmény, hogy a hátuknál áll a földművesből lett börtönőr, aki az ilyen munkát érti! Tehát nem lehet előtte markírozni.

Ilyen helyen tanul aztán a volt úr, a rabló, meg a cigány is imádkozni.

Tudom, sok sikkasztó nem kerülne a börtönbe, ha ezt látná, mi lesz majd tetteinek a következése!

A világon mindennek van vége, a rabnak is üt a szabadulás órája. Az utolsó nap azután leveti a régi, ócska rabrubát s újra felveszi a maga bőrért, a polgári öltönyt. Szegény emberi ruhába bújt rabnak a szíve mosolyogni

kezd, a feje szédül, az örömtől majdnem összerogy. Csak a szíve szüntelen dobogását érzi, mely úgy kalimpál benne, hogy majd megszakad.

Végül a markába olvasznak egy pár összegyűjtött forintocskát. Mennyi? óhaj, mennyi könyhullás van éhez kötve! Ezek után pedig megkapja ez elbocsátó levelet, néhány jóakarató tanácssal ellátva és kimondják az utolsó szót: – mehet!

A rab aztán elindul, azaz csak akarna, de nem bír, a test már csak romja a réGINEK, a sok szenvedés, a végtelennek tetsző rémes éjszakák megtörték. A szabadságának az előző örömei pedig elgyengítették, nem bír mozdulni sem: Csak az örnek a jóakarató figyelmeztetése teszi erősebbé, amikor azt mondja: no uram, most már induljon! Kitejt az ideje, hát Isten áldja meg!

A rab, azaz most már a „volt rab,” mint egy ittas, tántorogva hagyja hátra azt a helyet, ahová nem is mer visszanézni.

Szabad tehát újra! Szétnéz, az őrszem nem jön-e utána? Megy a város felé. Minden újnak tetszik neki! Hiszen már olyan régen nem volt emberek között!

A lábak azonban, melyek előtte való napokon még a terhes trágycs kocsit húzták a hegyre, most az örömtől el vannak gyengülve. Nem bír menni! Bemegy tehát egy kis korcsmába! Leül egy asztal mellé s félénken egy pohár bort kér! E közben szétnéz, az őre nem látja-e? Már úgy hozzá szokott, hogy érzi a hiányát!

Az első pohár bor azonban a torkán akad szegény embernek, mert a szomszéd asztalnál összesúgnak:

– Ni, ez egy „rabviselt” ember! Most szabadult!

Ilyen megjegyzést aztán még soká keli hallania.

Az eddigi állapotok most még rosszabbra fordulnak. A fegyházi pénz hamar elfogy. Az időközben kapott rabsegély is elfogy. Állás nincs sehol! Így pénzt sem lehet keresni.

A rabviselt ember hova menjen? Mindenki fél tőle! A mester ember még csak dolgozhat, de a hivatalnok nem.

Az ismét úrrá vedlett rab aztán akárhová fordul, elutasítatik. Ha nem mondja meg, hol volt öt-hat évig, úgy nem fogadják fel sehol. Ha megmondja hol járt, hiába

esküdözik, hogy ő ezen bűnéért ezerszeresen megszenvedett, ez semmit sem ér! Félnék tőle! Rabviselt ember nem keli f

A régi szerető család, erről kár is beszélni, ez már elhidegült, olyan, mint a téli fagy!

S a rab viselt ember aztán sir, mint egy gyerek, siratja a fegyházat, amelyet elhagyott. Ebben a perczen olyan kedvesnek tűnik az fel, nem olyan ridegnek, mint mikor benne volt.

Az ilyen elhagyatott ember előtt aztán két út van.

Vagy visszaesik s így valamely bűnbe kerül újra s ismét a fegyház lakója lesz, mert keservesen tapasztalta, hogy a rabviselt embernek már a szabadság is keserű. Vagy pedig proletár lesz; csavarog céltalanul, mint egy élő halott, a rokonai és régi barátai között, ha ezek közül kerül még egy vagy kettő, amelyik megismeri, vagy szóba áll vele.

Tíz közül alig akad egy-kettő, akit hathatós pártfogás mellett valahová bedugnak díjnoknak. Az ilyen emberek pedig legszorgalmasabban peregtetik a tollat hajnal-tól késő estig.

A társadalomra is üdvös lenne, de emberi szempontból ítélve, valóban nemes tett volna, ha valami módot találnának arra, hogy az olyan embereket, akiknek az iskolai végzettségén kívül más nincs, tehát csak tollal kereshetik meg a kenyeret, a kiszabadulásuk után az állam valamely hivatalában azonnal alkalmazná, legalább addig, míg valami biztos állása lesz.

Az olyan embert pedig, aki újra megjavult, nyugodt lélekkel lehetne ismét állandóan alkalmazni, mert aki egyszer sikkasztásért 5-6 évet fegyházba tölt, ebből az emberből nem lenne ismét sikkasztó. Hanem megbecsülné magát az állásában; s a társadalomnak, amely a léhaságáért előbb kivetette, ismét hasznos és szorgalmas tagja lenne.

Ezzel az eljárással száz meg száz intelligens embert lehetne évente a végeromlástól és az elzülléstől megmenteni.

Kegyelmet az ilyen embereknek!

Szédelgők.

I.

A fővárosban, nem különben a vidéki nagyobb városokban, gyakran fordul elő eset, hogy egyik másik szédelgőt, vagy mondjuk kalandort, a rendőrség rajta csípi s letartóztatja.

Az újabb bűnkrónikákban, – sajnos ugyan – de az ilyen szédelgők száma szaporodik.

Vagyonukat elpazarolt, elzüllött uracsok, elbocsátott katonatisztek, szabadlában levő, foglalkozás nélküli, rovott multu egyének, foglalkozás nélküli kereskedősegedek, igen gyakran volt urasági inasok, vagy helynélküli pinczerek azok, a kik a szédelgést sikeresen szokták üzni.

A szédelgésnek a módja nem igen hasonló egymáshoz. Rendszerint, különböző módon, különböző ürügyek alatt szokták elkövetni. Egyben van meg a hasonlat, hogy a felültetett, illetve a megcsalt egyének hiszékenysége, tapasztalatlansága, sokszor kapzsisága, vagy az urak iránti kapaszkodás vágya, az oka a károsodásnak.

Ha minden ember elegendő óvatos volna, az esetben a legügyesebb szédelgő sem bírna senkit sem becsapni.

Azon még csak nem lehet csodálkozni, ha egyes tapasztalatlan ember hiszékenységét, valami csaló ügyesen felhasználja, s így ezt megkárosítja; az azonban már megbotránkoztató dolog, mikor sok esetben a községi bírót, jegyzőt, vagy előljáróságot ülteti fel valami szédelgő.

Sok esetben egyes helyen feltűnik egy gavallér idegen, aki a helybeli szállodákban, kávéházakban megjelenvén, adja az előkelőt: Feltűnő ételeket eszik, drága italokat iszik; hangzatos nevet visel, hogy ennek nagyobb súlya legyen, címeres névjegyeket osztogat, a pinczérnek gazdag borraivalót ad, sőt még a cigányt is gavallérosan fizeti.

Ez azután mindenki figyelmét leköti, tisztelik jobban, mint a hogy kellene; hisznek neki, minden szavát parancsnak, meg készpénznek tekintik. Megtisztelve érzi magát, aki pénzt adhat neki kölcsön. Szóval felülnek neki. Az pedig senkinek nem juthat eszébe, hogy igazoltassák! Vagy, hogy kinek a pénzéből költekeznek? Ezt már csak a

távozása után tudja meg valamennyi, hogy az ő pénzükből mulatott az illető.

Mint mondom, ez még nem nagy valami, ha tudatlan embert bolondít el az ilyen szélhámos, de az már különös azután, mikor magas rangú hivatalnoknak, megyei, vagy miniszteri kiküldöttnek adja ki magát, s a községházon az ügykezelést ellenőrzi, utoljára pedig, pillanat zavarban pénzt kér kölcsön, míg az övé megérkezik.

A csaló, rendszerint azért lesz csaló, mert alkalmas embert szerzett arra, hogy becsapja. Ez oknál fogva, az ilyen idegen emberekkel tartózkodóbban kell érintkezni, s nem kell mindenkinek, akit nem is ismer az ember, mindent elhinni; akkor azután a szédelgőknek nem lesz jó aratásuk s a létszámuk majd tetemesen le fog apadni.

II.

Házalók, könyöradomány-gyűjtők.

(Lakásszerzők.)

A házalóknak külön törvényük van. Kinek és mivel lehet házalni? Az ilyen házalókkal közbiztonság tekintetében kevés baj van. Vannak azonban olyan házalók, akik zugárukkal, esetleg más olyan tárgyakkal házalnak, melyekkel házalni nem szokás.

Az ilyen házalásnál elárusított áruk nagy része, gyanús körülmények között kerül a házaló birtokába. Nagyon sok esetben az ilyen házaló, orgazda szokott lenni; aki a lopott, vagy más bűnös utón szerzett árukat, a rendesnél sokkal olcsóbban értékesíti.

A gyanús utón szerzett tárgyak elárusításán kívül, az ilyen házalók még mással is szoktak foglalkozni.

Számtalan betöréses lopás, álkulcsos lopás követtek el, úgy a fővárosban, mint a vidéken, ahol a tettes ismeretlen marad; természetesen, így az ellopott tárgyak sem kerülnek meg.

A megtörtént lopás után pedig senki sem sejtí, hogy ki lehet a tettes? Mikor senki sem ismerős a házi viszonyokkal! Az senkinek sem jut eszébe, hogy egy házaló járt otthon, posztót kínált; e közben egy pohár ivó vizet

kért s míg az asszony a vízért ment, addig a nála levő „gittcsomóval” az ajtóról, esetleg a pénzes szekrényről is, a kulcsokról lenyomatokat készített magának. A tolvajokat pedig ezek után ő vezette oda: hogy a lopást végrehajtsák. A nála volt posztó szintén ilyen úton került hozzá.

Az ilyen álházalókra, ez oknál fogva, tanácsos mindenkinek vigyázni. A csendőrség és a rendőrség által, mindig éber figyelemmel kísérendő. Mégis csak részben lehet őket a bűncselekmények elkövetésében megakadályozni, mert a rendkívüli ügyességök és kiterjedt ismeretségoKNél fogva a legéberebb figyelést is kijátszák.

Hasonló módon járnak el az álkönyöradománygyűjtők, nemkülönbén egyes lakáskeresők. Ezek is, a csaláson kívül a kikémlést, sokszor a lopást is végrehajtják.

Vannak a fővárosban számtalan félreeső kávéházak, amelyek ilyen alakokkal tömve vannak, itt valamennyi ismeri egymást. Itt csinálják az üzleteket, itt kötik az ismeretséget, itt beszélik meg az útitervet, itt osztozkodnak az osztléken stb.

Ilyen egyének a főváros környékén levő kávéházakban is összejönnek, ez alkalmas hely nekik a lopott tárgyak szétosztására stb. A vidéki kávéházakban meg vendéglőkben széleskörű ismeretük van. így a gyanúsítás, vagy üldözés esetén, biztos menhelyre találnak minden irányban.

Ha állandón eljár az ember egy ilyen kávéházba, tapasztalni fogja, hogy számtalan ember van, akiknek semmi foglalkozásuk nincs, ennek daczára, mégis úri életet folytatnak s délutánonként meg, mint békés polgárok, egésztestig a kávéházban kártyáznak.

Éles figyelés, tapasztalt emberismerettel azonban hamar rájön az ember, kik az ilyen kártyázó polgárok?!

Azért tanácsos az ilyen emberektől óvakodni! Az általuk látogatott helyek pedig a hatósági közegek által szigorúan és éberén figyelendők! Az ilyen eljárás sok bűntettet fog megakadályozni.

A nyomor hiénái.

I.

A sikk-osztókról már megemlékeztem! A sikkasztok virágát, ezeket a „modern gazembereket” azonban utoljára hagytam. Ezekről lehetne még sokat írni. Pedig arra sem érdemesek, hogy tisztességes ember leírja a nevöket. Én azonban leírom azért, meri lehetséges, hogy egyes érdekelt felek ebből okulva, óvatosabbak lesznek s nem fognak annyian megkárosodni.

A temérdek sok takarékszövetkezeten, bankokon ha végig tekintünk, azt tapasztaljuk, hogy az igazgatók és igazgatósági tagok, mindenütt, mindenben igen hasonlítanak egymáshoz.

Van azonban köztük kivétel is. Sajnos ugyan, de ez gyakran előfordul: egy napon arra a meglepetésre ébrednek a banknál, hogy az „igazgató úr” sikkasztott! Sikkasztott, egy csekély összeget: a bank egész vagyonát! A hiszékeny szegény nép véres verejtékkel összekuporgatott filléreit.

Később aztán kiderül, hogy társa is volt! A pénztárnok a sógora, a könyvelő meg unokaöccse volt stb.

Egy ilyen famíliának, ilyen eljárással természetes dolog, hogy könnyű meggazdagodni! Ezzel szemben pedig, a társadalom szegényebb és éppen a rendesebb része, amelyik egy kis pénzt is bír megtakarítani, tönkre megy, koldusbotra jut.

Egészen másképen volna, ha minden ember óvatosabb lenne! A megtakarított pénzt nem dobná oda minden ismeretlen bank, vagy takarékpénztárnak. Hanem először egy kicsit utána nézne, miféle bank az, a hová a pénzt elhelyezi?!

Vannak azonban emberek, akik a tekintélyes kinézésű, czilinderes igazgatókban, a hangzatos nevekben bíznak; épen ezért keserűen meglakolnak.

Kevés utánjárásba kerülne, az ilyen betevőnek megállapítani, hogy az igazgató urak, még az apjokkal együtt, mint „fütyölős rongyszedő” jöttek a városba; hol öregsé-

gére kicsit megszedte magát és fiának már szatócs üzletet nyitott.

A szatócs azután egy napon bérbeadja egyik rokonának az üzletet, ő maga pedig czilindert csap a fejére, és néhány hasonló társsal szövetkezve, bankot alapít. Ettől az időtől rohamosan gazdagodik. Köztudat szerint, száz-ezrei vannak a bankban; ezen kívül még tizenöt-húsz házat is összevásárol.

Szerencsés ember! Jól tud spekulálni! – mondják egyesek – pedig semmi mást nem tud az „igazgató úr,” mint a népet becsapni és sikkasztani.

A sikkasztás után, mikor a biztosítási végrehajtást foganatosítják, jön a második kellemetlen meglepetés: az „igazgató úr” a sikkasztó, mindenét eladta, átíratta, szóval rendezte az ügyét, maga részére ügyesen.

Itthon azután, a sajtó sokai ír róla. A tönkre tett szegény nép az elveszett pénzt siratja: s a megszökött sikkasztót átkozza.

A sikkasztó pedig, a mások vagyonából Amerikában új hazát lel, hol legnagyobb kényelemmel, ott is szedi az áldozatait.

II.

A segélypénztárak.

A betegsegélyző pénztárak működése sok tekintetben eltér minden más bank vagy pénztártól. Ezeknek a rendszere, hogy ügynökökkel dolgozik. Mintegy gőzerőre szedik az áldozatokat.

Ennél a rendszernél az a fő, mennél több ügynök legyen. Az ügynök fizetést nem húz, ehelyett meghatározott perczent jár neki.

Az ügynök célja: a munkások között lehetőleg nagy reklámot csinálni, továbbá mennél több tagot gyűjteni!

Segélyt azonban, a tagok száma, még szükségletéhez képest, a lehető legkevesebben élveztek. Akik élveztek is, csakis olyanok, akik valamelyik igazgatósági tag, vagy ügynöknek hozzátartozói voltak.

Ezen segélypénztárak működését, a legutóbbi időben történt számtalan visszaélés legékesebben igazolja. Én itt csak azt jegyzem meg: a munkások érdeke, hogy óvatosak legyenek. A munkások érdeke azonban a haza érdeke is, azért az intéző köröknek az ilyen pénztárakat szigorúan ellenőrizni kell! Ahol visszaélés történik, kérelhetetlen szigorral járjanak el!

Az ilyen eljárással számtalan munkás érdekét védik meg! Ezenkívül a szociálpolitikán ezzel is egy csomót fognak megoldani.

III.

A nyomor hiénái.

Kevés ember van a társadalomban, akinek valami czimen adóssága nem volna. Egyik ember foglalkozás nélkül lézeng, a másik tele van mindenféle sorscsapással, a harmadik ember rossz üzletet csinált, a negyedik a spekulálásba bukott bele, az ötödik megissza mindenét, a hatodik elkártyázza vagy a lóversenyre viszi egész vagyonát, a többinél pedig az okokat, hogy miért nincs pénzük, még egy könyvben sem lehetne leírni.

De azért, ha pénz nincs, élni kell! Ez az oka annak, hogy a szükségben szenvedő ember onnan szerez pénzt, ahol lehet. Megszorult ember nem igen válogat a pénzforrással, a fődolog, hogy pénzt kapjon! Ahol kap, ott vesz! Helyesebben onnan, szerez.

A különbség csak abban rejlik a pénzszerzésnél, hogy a jellemes ember csak annyi adósságot csinál, amennyit ki bír fizetni s csak annyit hitelez, amennyire elkerülhetetlenül szüksége van. A gyengébb jellemű ember, jobban mondva a könnyelmű ember, ezzel szemben kimeríti a hitelt mindenütt, adósságot csinál mindenfelé, a hol lehet és ahol kap valamit. Mert az adósságcsinálás, illetve hitel műveleténél csak az a cél vezeti, mennél többet kapjon, vissza pedig igen keveset, vagy semmit sem fizet.

A jellemtelen ember végre már a büntől sem irtózik, mert úgy szerez pénzt, a hogy lehet s ott, ahol

talál. Tehát az ilyen ember már csal, lop, okmányt hamisít, sikkaszt, rabol, esetleg gyilkol is érte.

A negyedik fajtához tartoznak az olyan emberek, a kik becsületes emberek, a viláért sem akarnak megkárosítani senkit, csak adósak maradnak, mert nem bírnak fizetni, nincs munka, vagy foglalkozás, családi bajok, betegségek miatt a kiadás meghaladja a bevételt.

Az ilyen emberek élete tehát valóban szánalomra méltó! Ezek már tisztességes hitelt nem is bírnak csinálni, mivel nem kapnak. Ez ok miatt azután az uzsorások kezébe kerülnek. Ezek a más véres verejtékén hízott emberi bestiák igen jól értik, kinek adjanak hitelt? Mert tudják jól, kitől kapják meg.

A felsoroltak közül az erős jellemű ember ritkán kerül pénzzavarba, az uzsorára azonban akkor sem szorul.

A gyengébb jellemű vagy könnyelmű embernek csakis biztosíték mellett adnak pénzt, mivel az uzsorás csak biztos üzletre dolgozik.

A jellemtelen emberek közül csak elzüllött uracsok hamis váltóira adnak csekély összeget; jól tudják azt, hogy a hamis váltó sok esetben többet ér a valódinál. Ez furcsának tűnik fel, de úgy van. A hamisított aláírást jobban fizeti akármelyik léha uracska vagy a szülei, mint a jó aláírást.

A negyedik fajú egyénekre szinte vadásznak az ilyen piócza természetű uzsorások, mivel ezek, ha pénzhez jutnak, szívesen fizetik az óriási kamatot is, a tőkével együtt. Némelyikök egész életén át fizeti a véradóját; mert olyan gyámoltalan a túlbecsületességében, hogy nem bírja a nyakáról lerázni.

Megtörténik azonban, hogy a szegény áldozat betegség vagy valami más csapás miatt fizetni nem tud, akkor azután, mert nincs pénze, amiért nem tudott fizetni részletet sem, beperelik és most egyszerre kell tudni neki fizetni, az egész összeget a perköltséggel együtt.

Boldog ország az, ahol mennél kevesebb van, annál jobban kell tudni fizetni! Nálunk pedig, elég sajnós, az így van!

A legmegbotránkoztatóbb azonban az egész dologban az, hogyha árverésre kerül a sor, az árverés hiénái, mint

éhes farkasok jelennek meg az árverésen, hol előre összebeszélve, a becsáron alul, potom áron harácsolják össze az áldozatnak sok éveken át véres verejtéssel összekuporgatott holmicskáját.

Az ilyen kifosztott becsületes ember ezek után hogy minő véleménynyel lesz a társadalmi rend iránt, ellehet képzelni. Ha túlbecsületes, elzüllik. Ha pedig a vagyonával a becsülete is elfogyott, úgy ő maga is bűnös útra tér, s lehet belőle a társadalom halálos ellensége: csal, lop, sikkaszt, amint teheti, csak azért, mert becsülettel nem élhetett, tehát mint gazember, a társadalomban mások kárán tartja fenn magát.

Az ilyen emberek száma pedig nemhogy fogyna, hanem folyton szaporodik.

A csavargó.

Csavargó! Csak egy szócska, mégis milyen kifejezhetetlen, tág értelme van ennek. Mai napság, hány czilindert viselő szédelőnek, foglalkozás nélküli tanult embernek lehet ezt a címet adni.

Csavargónak a magyar ember azt nevezi, a kinek se országa, se hazája, se otthona és semmiféle foglalkozása nincsen.

A csavargók rendes körülmények közölt, a következő egyénekből lesznek:

1. A kik már szüleik után csavargónak születtek, ezeknek sem iskola, sem dolog nem kell, ettől, mint egy borzasztó rossztól irtóznak s így az egész életüket a snapszputikokban, lebujokban, tolvajfészkeken stb. töltik el. Ezek a társadalom legveszélyesebb elemei. Ezekből kerülnek ki a ígyházak, börtönök legveszélyesebb, állandó lakói. Az ilyen csavargónál a megjavulás ki van zárva. Ezek legfeljebb elrontják, bűnre csábítják a velők összekerülő kevésbé romlott embert.

2. Azon egyének, akik tanultak ugyan valami mesterséget, azonban a dolgot kerülnek, utálják, így először vándorlason kezdik, itt megszokják a munkátlanságot, később toloncz házakba kerülnek, hol a törzsökös csavar-

gókkal összeismerkednek, így magok is rendszeres, állandó csavargókká válnak, később azután a társadalom veszélyes alakjaivá lesznek, majd a fegyházak és tolonczházak állandó lakóivá válnak. Ezek közül azután csak igen ritkán javul meg egyik másik az öregségére.

3. Azon egyének, akik bizonyos családi okok, valami csapás stb. miatt iszákosak lesznek. Az iszákosságot azután addig folytatják, míg minden foglalkozástól elesnek, elzülленnek, a snapszputikokba kerülnek, és mint delíriumos, züllött alakok a piaczkokon csavarognak, az utcza parkokon ácsorognak s ha pár krajczárt keresnek, ezt azonnal megisszák. Ezek a társadalomra nem igen veszélyesek. Ellenkezőleg, ha nem ittasok, a rendőrségnek igen hasznos besúgói szoktak lenni. A börtönökbe már ezekből elvetve kerül egy-egy; ide a téli hónapokra örömmel bemennek, hol rendszerint ők a házimunkások.

A csavargóknak e három említett fajtája, csak nagyobb városokban, de leginkább a fővárosban tartózkodik: itt van az eldorádójuk. Az ilyen csavargókat hiába tolonczolják haza! Hiába tiltják ki! Ezek újra, és újra visszajönnek. Ezek ellen a valódi orvosság csakis egy rendezett állami dologház lenne. Egy ilyen dologházban töltött három havi erős munka jobban távol tartaná őket a fővárostól, mint két három évi tolonczház. A tolonczháztól nem félnek a csavargók! Itt vari az ő ismeretségük színhelye! Itt kötik a legjobb ismeretséget stb.

A rendes vándorlás is igen elősegíti a csavargást. A mesterlegényeknél ez az első hozzá vezető iskola.

A fiatal mesterinas alig szabadul fel és lesz segéddé, illetve legénynyé: már a vállára veszi a paktáskát s kezébe a vándorbotot és megy világot próbálni; helyesebben a szabadságot élvezni, vándorolni.

Képzeld most a tisztelt olvasó, mit érez egy mesterinas, ha eddig reggel 4 órától este 9-10 óráig szüntelen, rab-szolga módra robotolt? A háznál ő volt a legutolsó, neki mindenki parancsolt, ő senkinek; még ennivalót is csak keveset, a maradékot kapta. Elmondhatni, hogy a kutyának ezerszerre jobb módja volt, mint neki; ha egy napon ezen összes földi kintől felszabadul, félig ő is ember számba megy, legény lesz belőle.

Alig sűt fel még a márcziusi napsugár, az országutak főbb vonalain, már megjelen az első fecske, a vándorló. Ez azután így megy és naponta szaporodik május végéig. Ettől az időtől augusztus végéig az országút szinte rajzik a vándorlóktól. Szeptember végén azután ez is eltűnik, mintha a vándor madár. Egyrésze munkába áll, másrésze a „herberkeken” stb. húzza meg magát télire; a harmadik része pedig a tolonczházak lakója lesz.

A mesterlegény attól a perctől, hogy felszabadul a vándor útra kél, mintegy megvarázsolva a természet szépségeitől, felébred benne a szabadság iránti vágy. örömmel éli a szabadságát a szabad természetben, úgy annyira, hogy jórésze inkább koplal és koldul, a nyelvökön mondva „fechtol.”

Az ilyen vándorló azután már korán reggel útra kél; délelőtt 10-11 óráig vándorol, 11 órától délután 3-4 óráig, tavasszal az útközbe eső városok, faluk korcsmaiban, esetleg herberkeiben tölti az idejét. Itt össze találkoznak a jövők, a menők, megismerkednek. Itt közlik egymással hol és merre, kinél lehet jói fechtolni? Merre ellenőrzik legjobban a vándorlókat a csendőrök és rendőrség? Szóval informálják egymást.

A nyári meleg hónapokban már ezen időt jórészt a szabadban tölti, az útszéli fák árnyaiban. Egyik-másik közülök az arra menő kocsikra is felkérdzik, hogy kocsin érje el a közeli falut. Ezt azonban csak kezdő vándorlók teszik.

A régebbi vándorlók csak ha beesteledik, vagy rosszra válik az idő, az esetben szereinek kocsin utazni.

Este pedig melegebb időkben a tanyák körüli szalma kazlakat, fás, árnyékos helyeket, juhaklokat, marhaistállót stb. keresik fel alvó helyül; csak az iszákosabb része megy a közeli korcsma, vagy herberkekre.

A herberken van a vándor élet legfőbb iskolája. Van olyan város, hol egy ilyen vándorló szállón 25-30 vándorló, néha több is összejön. Itt azután a vándorlás művészetében az öregebbek a fiatalokat teljesen kiképezik.

Két három évi vándorlási gyakorlattal – már az ő nyelvök szerint – elérik a legmagasabb iskolát.

Az a vándorló, amelyik később önálló iparos lesz, a társadalomra nézve hasznosabb emberré válik, mint az

olyan mester legény, amelyik a szülő faluból vagy városból soha ki nem mozdult.

A vándorlásnak tehát, – az olyan vándorlóra nézve, aki a komoly oldaláról fogja fel a vándorlást, megvolna a maga haszna.

Ennek daczára, a vándorlási életmód rendszertelensége, a társadalomra nézve, ez idő szerint sokkal nagyobb kárára van, mint a mi csekély haszonnal jár. A legtisztességesebb mester legénynek is a vándorlás alkalmával tág tere nyílik az elromlásra. Ezenkívül, a közigazgatási hatóságoknak igen sok kellemetlenséget csinálnak.

A vándorlási rendszernél életbe kellene léptetni a vándorlevelet.

Minden vándorolni akaró iparossegéd, egy ilyen vándorlevéllel látatnék el.

Minden faluba kellene egy helyet megjelölni, ahol a vándorló éjjeli szállást kaphat; minden ilyen helyen, a napot jelző bélyegzővel, le kellene a vándorleveleket bélyegezni.

Nagyobb városokban, a hatóság által szigorú felügyelet alatt tartott vándor szállókat kellene létesíteni. Ezen szállókon a munkaközvetítők munkás hiány kimutatása ki volna függesztve. így, aki munkába akarna állani, azonnal megtehetné.

Az olyan vándorlónak, aki hat hónapon belül munkába nem áll, vagy az előbbi évet is munkanélkül töltötte, a további vándorlás betiltatnék és az illető, a mennyiben nem állna azonnal munkába, bizonyos időre az állami dologházba helyeztetnék; hol az iparágának megfelelő valamely munkát kellene végeznie.

A mostani haladó kornak, itt a fővárosban még van egy külön fajtájú csavargója. Ezeknek sincs se országa, se hazája, se lakása. Eléggé jól öltözött, cilinderes alakok, akik a kávéházban élnek és halnak. A kávéház az ő éltető mindenök; ez olyan nekik, mint a halnak a folyó. A kávéházban élnek, itt halásszák a napi élelmöket.

Ezen alakoknak mindnek megvan a maga állítólagos foglalkozása. Valójában azonban svindlerek. Egyik adományból él, a másik zug-írársz, a harmadik lakcím ügynök, negyedik az idegenek kalauza, ötödik zálogjegy-

gyel kereskedik, hatodik pénzt közvetít stb. Jórészének azonban-hétről-hétre sincs lakása. A kávéház asztala mellett alszanak; nappal meg a sétatereken stb. A mikor a kalap, vagy kabát elkopik, szó nélkül jobbakkal cserélik fel a kávéházakban. Az ilyenek a modern csavargók!

Azért, a kellemes, barátságos otthonban, a jó ebédek után, mikor az ember a díványon végignyújtózik, nem árt, ha arra a százezrekre gondol, akiknek még olyan helyecskéjük sincs, ahova a fejüket lehajtsák; pedig őket is az Isten teremtette s ennek daczára, nyomorúság és koplalás az egész életök, jó részök pedig, még az isteni szabadságtól is meg van fosztva s a tolonczházban senyvednek. Ezen emberek a csavargók, akiknek még csak az sincs, ami minden embernek a legszentebb: hazájok.

A megtörtént bajt börtönnel fenyíteni lehet ugyan, de ezzel a dolgon javítva nincsen! Minden okozat az okával gyógyítandó! Dologkerülő embernek, a börtön csak rosszabbító helyzetet teremt. A dologház azonban rászoktatja a becsületes munkára és életmódra! A csavargók életmódján tehát csak ezzel az egyetlenegy móddal lehet segíteni.

Ez megszünteti az oknélküli csavargást, továbbá a közbiztonsági zavarokat; s a tolonczházak üresen maradnak. A fegyházak lakóinak száma pedig lepad, mert nern lesz csavargó.

Ez pedig egy áldást hozó valami volna!

A razzia.

A razziát rendszerint a főkapitány rendeletére, egy meghatározott időben, egy vagy két kerület, esetleg az egész főváros területén szokták megtartani.

Razzia alkalmával a kivezényelt detektívek és rendőrök, a kirendelt tisztviselő vagy rendőrfelügyelőkkel összejárják az összes kávéházak, pálinkamérések, kávémérések stb. helyeket, továbbá olyan zsúfolt lakásokat, a hol a közbiztonságra veszélyesnek látszó egyének tartózkodnak. Az ilyen egyéneket a ker. kapitánysághoz állítják, hol igazolni kell: van-e foglalkozásuk?

Akinek rendes, bejelentett lakása van, de foglalkozás-

sal nem bír, az ilyet a lakására haza igazolják; előbb azonban foglalkozás keresésére utasíttatik. A melyeknek sem lakása, sem foglalkozása nincs, mint közbiztonságra veszélyeset, a tolonczházba szállítják, honnan pár napi büntetése kiállása után, az illetékes helyére haza tolonczolják.

Ez a razzián való eljárás rövid vázlata és végeredménye.

Amint látható, a razzia célja a társadalmat a kétes állású és foglalkozású vagy foglalkozás nélküli csavargóktól megszabadítani; helyesebben, az ilyen mételyeket, a tisztességes társadalomból kipusztítani. Ezen eljárással azután számtalan elkövetendő bűncselekmény megakadályoztatik. Sok esetben pedig, a már elkövetett bűncselekmények tettese vagy tetteseik kerülnek kézre; így a nyomozási eljárás azután váratlanul sikerre vezet.

A leirt dolgok és okoknál fogva kitűnik, hogy a razzia egy igen szükséges intézkedés, a mire a fővárosi életben, közbiztonsági szempontból igen nagy szükség van.

A razziától a gonosztevők és csavargók úgy félnek, mint a tűztől. Nagyon óvatosan kell eljárni ilyenkor! A snapszputikok és kétes hírű más üzletek vendégei erről igen gyorsan szoktak értesülni; akkor pedig úgy eltűnnek, hogy egy hírmondó sem marad az általuk látogatott üzletekben.

A razziázás épen ezért, – de az idő helyes kiválasztása is, – igen kényes és fontos feladat; mert ezekben rejlik a véghezvitel sikere.

Egy jól vezetett razzia, a közbiztonságra sokkal üdvösebb, mint tíz-húsz helytelenül vezetett razzia.

A razzia alkalmával a fővárosból kitiltott közveszélyes emberek, körözött büntetettek, más büntetendő cselekményekkel szédelgők, titkos kéj nők stb. szoktak előkerülni.

Egy ilyen razzia legalkalmasabb azután arra is, hogy a fővárosban levő nyomort az ember megismerje.

A zsúfolt lakásokban, megtörtént már, hogy 25 embert is találtak, malacz módra a földön fekvé egymás mellett: nem és korkülönbség nélkül, olyan kis szobában, hol legfeljebb öt-hat embernek lett volna helye.

Lakás nélküli csavargó számtalan sok van. Az ilyen csavargó nagy része azért lesz csavargóvá, mert lakbért nem bír 'fizetni.

A fővárosban az úgynevezett „kovártélt” szegény emberek tartják; igaz, hogy ők. aránylag ezt már jól meg fizetik, de ez azért van, mert ők az ilyen albérlőktől élnek.

Ez okból tehát határozottan az látszik kitűnni, hogy az albérlőknek, a kik legkevesebb időt töltenek otthon a lakásban, így legkevésbé élvezik annak kényelmét, nekik kell aránylag legtöbb házbért fizetni.

Ezen körülményt a túlszűfolt lakásokban szalmán fetregő szegény napszámosok helyzete igazolja legjobban.

Egy ilyen napszámos ember, aki egész életén át marha módra dolgozik, követ hord az épülő új házak emeleteire: a fárasztó munka után. mikor haza megy, mint említtem, 20-25-öd magával piszkos szalmán henterereg, a feje alatt pedig csak egy téglá képezi a párnát, ezen odúért legalább 3-4 forintot fizet havonta. A főbérlő tehát, van rá eset, az ilyen förtelmes, piszkos szobáért, 20 albérlőjétől 60-80 forintot kap havonta: holott ő ezen lakásért évente mondjuk 150 forint házbért fizet. Itt van tehát ismét egy eset, ahol az egyik szegény ember a másik szegény embert, piócza módjára kiszippolyozza. Az ilyen főbérlők jó része előmunkás az építésnél; így a szegény napszámos nála fetreg drága pénzért, csak azért, hogy a munkából ki ne maradjon.

Amint az elősoroltakból látható, a lakáshiány és drágaság elősegíti a csavargást.

Menhelyeink már vannak! Ez azonban inkább felel meg a koldusnak, mint a szegény napszámos ember által megérdemelt olcsó lakásoknak.

Az ilyen bajon segítendő, magános, szegény napszámos emberek számára, olyan munkásházat kellene építeni, a hol olyan nagyságú szobák volnának, a melyben négy ember számára 4 ágy, 4 szék, 1 asztal és 4 láda volna ruhának. Egy ilyen lakásért három forintot szívesen fizetne a napszámos ember. A munkásház pedig kifizetné magát.

A menhelyet a rendes napszámos ember utálja: oda nem szeret menni; mert néha egy órán át is várakozni

kell, míg oda bejuthat. A munkás pedig fáradt és munka után jól esik a nyugalom.

A menhelyet korán becsukják. Ez is baj! Sok munkás ember, már igen korán megy a munkába és csak este tíz órakor érhet haza, oly messze dolgozik. A fent említett munkáslakás már ennek nem lenne akadálya.

Az olyan munkáslakások, ahol családos emberek laknak, csak félig segítenek bajon! Az albérlők, a nőtlen vagy magános embereknek is kellene az említett módon munkáslakásokat emelni. Anyagilag kifizetné magát; erkölcsileg, társadalmilag hasznos volna s közbiztonsági tekintetből pedig számtalan embert megmentene az elromlástól s a tolonczházaktól!

A tolvaj-iskolák.

A tolvajiskolákról végtelen sokat lehetne beszélni. Ha két-három tolvajjal találkozik egy kezdő tolvaj az utcán, már magában véve ez az egy eset is az alapja lesz a további iskoláknak. Egyes kávémérések, pálinkamérések, lebukok, kéteshírű kávéházak, végül az orgazda lakása, mind alkalmas hely a tolvajok önképzésére.

A továbbképzés és az ismeretek tágítása azonban, a rendőri fogházak, törvényszéki fogházak, végül a rendőrségi tolonczházban lesz kiegészítve. Ez már a tolvajoknak az akadémia. Megjegyzendő, hogy a tolvajok között, aki sokat volt büntetve, az már derék legény. Az ilyen embernek, már szerintük, nagyobb a becsülete.

Általában a tolvajok abban a véleményben leledznek, hogy kitűnő tolvaj csak az lehet, aki sok tolvajt és minden detektívet ismer, ezenkívül már sokat volt büntetve, tehát „nehéz ember”, – tolvaj nyelven – mert a tolvaj egy évi büntetést egy mázsának nevez és így tovább, amennyi év, annyi mázsa. Azért akik már több évig elzárva voltak, az a nehezebb köztük, aki több évet ült.

Egyetlen egy betörőt és egy zsebtolvajt találtam még, akik tekintettel arra, hogy híres emberek s csak nagy dologban dolgoztak mindig, ennek daczára elfogva, elzárva nem voltak, akik szerint az az igazi tolvaj, aki olyan

ügyes, hogy bezárva soha nem volt! Én magam is ezen a véleményen vagyok.

A tolvaj népségnek végül az utolsó és legfontosabb iskolái a törvényszéki tárgyalótermek.

A tárgyaló termek szinte rajzanak a tolvajoktól. A hallgatóság egy részét, néha nagy részét, a tolvajok képezik.

A tárgyaláson tanulja meg a tolvaj: a cselekmény mineműségét és nagyságát, nemkülönben annak következményeit mérlegelni.

Itt tanulja meg, hogy kell a váddal szemben védekezni, a védekezés okául milyen hazugsággal tévesztheti meg a bíróságot.

Szóval a tolvaj itt sajátítja el a jogvédelem minden elképzelhető részeit, hogy azt a maga hasznára alkalmilag érvényesítse.

Egy vidéki törvényszéknél történt meg, hogy egy vén lótolvaj az ügyész vádbeszédét azzal szakítá félbe: – Engem már uram, tíz kir. ügyész megvádolt, mégis felmentettek, az úr még nagyon fiatal. Szépen beszél, de mégis felmentenek, mert nincsen bizonyíték!

A tolvajiskolák bár nem nyilvánosak, mégis szüntelen működésben vannak.

A tolvajok rendesen elkülönítik egymást a rendes társadalomtól. A notórius tolvaj egész külön világban él. Ők maguk között egy külön társadalmat képeznek.

A tolvaj és a zsebtolvaj egymással igen barátságos viszonyban él. Sokszor egyik a másikának segítségére van.

A tolvaj, ha lopni megy, megfigyelőnek (tolvajnyelven Schmír) a zsebtolvajt állítja fel; viszont a zsebtolvajlásnál a zsebtolvajnak a tolvaj csak falat áll, hogy a lopás észrevétlenül sikerüljön, esetleg a lopott tárgyat veszi át, hogy azt észrevétlenül továbbítsa. Kezdőtolvajt csak kisegítőnek és kisebb lopásoknál használnak. Nagyobb lopásnál már csak akkor működnek együtt, ha kiismerték egészen, hogy megbízhatnak benne.

A tolvajok és zsebtolvajok szeretőiket és nejeiket is be szokták vonni működési körükbe.

A leányokat kikémlelésre, figyelésre és falat állani, zsebtolvajlásnál a tolvajt takarni szokták alkalmazni, az

asszonyokat pedig a tárgyak elrejtésére és értékesítésére használják fel.

A nyári hónapok alatt a tolvajok szeretnek a főváros környékén levő erdőkben és mezőkön is meghúzódni. Rendszerint azonban olyan helyen, hol valami korcsmafele is van a közelben.

A tolvaj rendszerint azért lop, hogy élvezzen. Ez ok miatt az orgazdáknak van legnagyobb haszna.

Sokszor száz forintos dolgot potom 5 forintért odaadnak. Az orgazda pedig, már az ilyen tárgyat 40-50 forintért is eladja.

Azon tolvaj, aki mesterségét nem űzi és csak kizárólag a tolvajlásból él, már „gauner”; ezek az alkalmi és kisebb tolvajoktól egészen elkülönítik magukat, ezek már a társadalomra sokkal veszélyesebbek.

A „gauner”-társadalomba tartozik a tolvajok összes válfaja, melyek a lopást üzletszerűleg űzik. Az ilyenek már a kis gyermekeiket is tolvajnak nevelik.

Egy élelmes gauner-fíú, aki alig haladta meg a 9-10 évet, a dedektívet már messziről felismeri; ilyenkor a jelet megadja s valamennyien „schimliznek” elszöknek.)

A tolvajok a tolvajnyelvet nagyon használják egymás között. Ezen azonban ők a maguk szempontjából sokat változtatnak. Épen azért mindig csinálnak új tolvaj szavat és sok nem alkalmas régít elhagynak.

A tolvajok igen szeretnek a cseléd kvártélyokon, meg a cselédek által látogatott mulatóhelyeken is megfordulni, hol ezektől ügyes fogásokkal megtudják, honnan mit lehet könnyű szerrel lopni.

A tolvajokra ennek daczára rá lehet mondani, hogy igen ügyetlenek, mert rendszerint mindig mindegyik a maga sajátos szokása szerint lop, az orgazdát meg nem igen tudják megválogatni, így azután, hamar hurokra kerülnek.

A gyakorlott detektív, már az első pillanatban körülbelül tisztában van a tettes kilétével, így kevés utánjárásal a tolvaj előkerül az orgazdával együtt,

A mostani tolvajszövetkezetek soká nem igen tartják fenn magukat; a detektívek mindig a nyakukon vannak, így azután az örökös üldözés közepett, alig van

idő a szervezkedésre. Ez oknál fogva, még a fogházak és és tolonczházban a legnyugodtabban szervezkednek.

A tolvajoknál még egy rossz szokás van meg. Mint tolvajok is a magok társadalmában igen jellemtelenek, a besúgóktól hemzsegnek. Egymás iránt irigyek, így az elégedetlen tolvajt a rendőrség hamar megtudja nyerni magának, ez pedig ilyenkor néha 5-6 szövetkezetnek elárulja a terveit és titkait; azért azután sokszor 10-15 tolvaj is össze kerül egy fogásra.

A tolvajoknak természetesen az emberiség nembánom-sága és gondolatlansága miatt van legnagyobb szerencséje.

Ha minden ember óvatosabb volna egy kissé, s nem hagyná mindenét felügyelet nélkül, nyitva, vagy rendetlenül, a tolvajlások száma igen jelentékenyen megcsappanna. Addig azonban, míg ilyen gondatlan emberek lesznek, a tolvajokat kipusztítani nem lehet.

A nyomor tanyája.

A társadalom azon alakjai között, kik a tisztességes munkát kerülik, így dolog nélkül tengődnek: elsősorban állanak a koldusok.

A koldusok volnának tulajdonképen a társadalom nyomorultjai.

A koldusok maguk között egy egész külön társadalmat alkotnak.

Ahol emberi társadalom van, ott koldusnak is kell lenni. Ahol tisztességes, szorgalmas nép van, ott a koldusoknak mindig kerül alamizsna.

A művelt társadalomban, a koldusok őshazája Spanyolország volt; itt számtalan titkos társulatot alakítottak, hol a tolvajokkal állandó összeköttetést tartottak fenn s ezeknek figyelőül s kémekül szolgáltak.

Spanyolországban mennél jobban terjedt az inkuizíció hatalma, annál jobban szaporodott a koldusok száma, mert a lakosság vagyonos része elpusztult, koldusbotra jutott, új koldulásból tengette életét. Jórészüik pedig, akik semmiféle társulathoz nem tartoztak, az inkuizíció szolgálatában állottak. Ezeknek igen hasznos kémszolgálatokat teljesítettek. Így a megélhetésük biztosítva volt.

Későbbben a sok háborúskodás minden művelt államban szaporította a koldusok számát. Olasz-, Francia-, Angol-, Németország, szinte hemzsegett a sok koldustól.

A koldusokat számtalan fajra lehetne osztályozni. Egy része a tönkre ment, vagy tönkre tett emberekből, másrésze az elzüllött, iszákosokból, jórésze a nyomorékká vált harcosokból. egy nagy része pedig, szüleik után, mint született koldusok lettek azzá.

Általában mondható: mennél nagyobb a város, annál több a koldus.

Fájdalommal konstatálhatjuk, hogy Magyarországon a koldusokban szintén nincs hiány.

Nálunk a koldusokat öt csoportra lehet osztani.

1. Nyomorékká vált régi katonák és polgárok, ezek a könyöradományt megérdemlik: előbbi a haza szolgálatában lett nyomorék; utóbbi pedig vagy úgy született, vagy önhibáján kívül vált nyomorékká.

2. A vásári koldusok. Ezekről már igen sokat lehetne mondani. Ha az ember vidéki vásárookra megy, vagy ünnepnapokon a templomba akar menni, alig tehet pár lépést, hogy egy nyomorék koldusba ne ütköznék. Ezek azután, hogy a nagyközönséget könyörületre bírják, teljesen meztelenre kitakarják nyomorékká lett végtagjaikat, melyek láttára gyenge idegzetű nő majdnem elájul, áldott állapotban levő nőnél pedig még káros hatást is idézhet elő.

A vásári koldusokhoz tartoznak: az énekes és zenélő koldusok.

A vásári nyomorék koldusoknak voltak régebben a legundokabb szokásaik. Ezek ugyanis, úgy a saját gyermekeiket, mint az általok ellopott gyermekeket nyomorékká tették: kezüket vagy lábukat kicsavarták, esetleg le is vágták, szemeiket kiszúrták, – ezt a lopott gyermekkel tették, hogy szüleiket többé meg ne ismerjék – hogy az által maguknak biztos keresetet szerezzenek. Szerintük mentől nyomorultabb valaki, annál nagyobb a szánalom iránta, így a kalapba sűrűbben hull a könyörület fillére.

A 3-ik csoporthoz tartoznak a vándorlókból öregségükre egészen koldussá vált egyének Ezek szintén a nép átkai, mert pióczaként rajta csüngnek a szorgalmas munkásnép nyakán, hogy a könyörület filléreit a snapszputikokban

eligyák, mert ezek olyan koldusok ám, akik egész napi koldulásuk filléreit a snapszputikokban hagyják, mert itt züllenek egész estig. Este pedig a hajléktalanok menhelye a lakásuk. A népkonyháknak s az ingyen kenyérsztó boltok ezek állandó szegényei.

Ugyanezekhez a koldusokhoz tartoznak, a női koldusok is. Ezek jórésze fiatal korában a színpadon, az orfeum deszkáin tündöklött, később azonban a sok udvarló, a heves-vér s a gyöngye jellem, fokról-fokra vitte őket lefelé, a lépcső utolsó fokára. Másik része pedig az ifjú korában ledéréletet élt cselédleányok, részeges kofák stb.-ből kerül ki. Vénségükre azután a templom-ajtókban gubbaszkodnak.

A 4-ik csoportba tartoznak az igazán nagy szánalmat érdemlő árva gyermekek. Ezek egyrésze koldus, nagy része elszülött szülők, egy más része pedig, hirtelen elhalt vagy szerencsétlenül járt szülők gyermekei.

Az ilyen gyermekeknek nagyrésze távoli rokon, ismerős s jó barátokra van bízva, akiknél, talán a rossz bánásmód miatt, nem bírtak maradni: csavargásba kerültek s koldulásból tartják fenn magukat.

Az ilyen gyermek azután egy tolvaj fiúval találkozik, lassan ő is átalakul tolvajjává. Később notórius tolvaj lesz belőle.

Az 5-ik csoportba tartoznak: a tolvaj koldusok. Ezek a koldulást csak ürügyül használják, hogy ez alkalommal, minden alkalmas, kéz alá kerülő tárgyat ellopjanak. Az ilyen koldus ellop mindent, válogatás nélkül: amit csak elvihet.

Ebből a csoportból kerül ki a notórius tolvajok számára a figyelő.

Az ilyen koldus kutatja ki: hol, mikor, mely időben és mit lehet észrevétlen ellopni. A lopás idején ők, míg a lopás végrehajtatik, figyelnek: tolvaj nyelven „schmiren” állnak.

Számtalan esetben, a koldusoknak maguknak vannak rendes lakásaik; náluk laknak azután a fiatalabb koldusfiúk s más kétes foglalkozású egyének, csavargók és tolvajok.

Az ilyen koldus azután, nemcsak figyelő, hanem fel-

bújtó, útbaigazító, bűntárs és orgazdává válik. Ezek már a társadalomra igen veszélyesek. Épen azoknak csinálnak legtöbb kárt, akik a könyörület. filléreit legsűrűbben jutatták számukra

Az előadottakból azt hinné az ember, hogy ezek a koldusok mennyit szenvednek és koplalnak?! Pedig a dolog ellenkezőleg áll.

Nyugodt lélekkel mondhatom, hogy számtalan koldus jobban él, mint egy 5-6 tagból álló családos munkás ember.

Tízezer józan életű munkás közül, alig kerülne 50-60 ember, s kiknek megtakarított pénze volna.

A koldusoknál határozottan elmondhatni, 100 koldus közül 10-15-nek van megtakarított pénze.

Számtalan esetben találtak már öreg koldusoknál, a haláluk után nagy mennyiségű pénzt, Ezzel szemben, egy millió munkás halála után sem igen akad egy, akinek a lakásán elrejtett pénzt találnának.

Ha egy ünnepnapon egy kolduscsalád ebédjét megnéznénk, irigykedve tapasztalnánk, hogy különbnél különb és drágább ebédet találni, mint sok kishivatalnok és munkás családnál.

A koldus amit fényűzésre, ruhára, bútorra adna, azt a gyomrára költi.

Volt már olyan koldus is, ki öregségére Karlsbadba ment üdülni. Végül Gráciban mint gazdag ember halt meg.

A valóságos nyomort azonban nem a koldusoknál találjuk meg, hanem a nagy családú, munkanélküli munkás embernél.

Nézzünk csak egy kicsit körül a munkások által lakott külvárosok nagy bérházaiban, elszorul az ember szíve, olyan ínséget fogunk találni. Ilyen helyen a nyomor, a kétségbeesés, az éhség a piszokkal és féreggel együtt található. Ezekből még egy-egy is külön Istencsapás! Hát még együtt?! Az már pokoli kin lehet!

A legsajnosabb a dologban az, hogy minden ilyen sanyarú helyen sok gyermek van. Az ártatlan gyermek szenved itt is legtöbbet. Vajjon mit várhat a társadalom egy olyan gyermektől azután, aki ilyen nyomorban nőtt fel? Semmit! Az ilyen ember már a kora ifjúságában,

jobban mondva az anyatejjel szívja magába a gazdagok elleni gyűlöletet; azért a társadalomra nézve hasznos polgár kevés lesz belőlük.

A sok hiába elpazarolt nagyúri kedvtelés, kártya, lóverseny s más hasonló haszontalan kiadásból, évente hány százezer, nyomorban szenvedő szegény családot lehetne megmenteni a társadalom számára az elpusztulástól, az elromlástól.

Ez is sportúzás lenne! De nem haszontalan, hanem nemes sport. Lehet, hogy ez is divatba jönne: csak volna, aki megkezdené!

A zsúfolt lakások és a járványos betegségek.

A zsúfolt lakások a járványos betegségek melegágyai. Általában mondható, hogy minden zsúfolt lakás nemcsak tisztátalan, hanem, undorodásig szennyes, piszkos; épen azért a járványos betegségek nagy része innen csírázik ki; s innen terjed tovább, hogy az emberiséget pusztítsa.

Az úri kényelemhez szokott jobb módú emberek, ha egy kis körutat tennének velem a szegény munkás nép által lakott, úgynevezett „bérkaszányákban”: tudom, borzalommal fordulnának el a látottaktól; s ráadásul pedig egy-két napig nem tudnának jó étvágygyal ebédelni.

Mindennek van ellentéte: a jómódé a nyomor; a tisztaságnak pedig a piszkosság. Az ilyen zsúfolt lakásokban pedig a szegény nép és ezekkel a nyomor és piszkosság együtt tanyázik.

Ha egy ilyen lakásba lép az ember, borzalom fogja el a nedves, bűzös lakások láttára; a hol ágy nélkül, ronda, nedves, bűzös szalmán, egy szobában 15-20 ember, asszony, leány, gyermek, kor és nemi különbség nélkül, a szeméremérettől megfosztva, sertés módjára hever, a hemzsegő férgek között. A fejük alatt 1-2 darab téglá, sapkával betakarva képezvén a párnát; boldog lévén közöttük az, a kinek egy ócska zsákdarab is kerül takarónak.

Nem túlzom a dolgot, – ez célomtól messze áll, – azt azonban nyugodt lélekkel mondhatom, hogy a főváros remek palotáit, épületeit, az ilyen nyomorban ten-

gődő napszámos ember hordja össze, véres verejtékes munkával, s olyan szorgalommal, mint a fecske a fészket rakja.

A fecske azonban magának rakja a fészket; állat létére boldogabb, mint az Isten formájára alkotott ember!

A fecske élvezi az isteni szabadságot. A házbérről még csak halvány fogalma sincs!

Az ember pedig, az ilyen szegény napszámos ember, a ki az egész életét, keserves emberölő munkával tölti,, nem képes még-csak külön lakásban sem lakni, a mi az állatnak is meg van adva, hanem bűzös nedves szobában tölti el az élete csekély pihenő részét.

Ha figyelmesen kutatjuk az elmondott bajok okát, azt fogjuk tapasztalni, hogy: munkásnak való olcsó lakás igen kevés van; s aránylag, a munkáslakás drágább, mint a 2-3 szobás lakások. Ez az oka, hogy a túlsúfolt lakások jövedelmezőbbek. Itt a rend és tisztaság mellékes; így keveset és kicsit, drágáért értékesíthet a háztulajdonos.

A szegény munkást azután először a háziúr, másodszor a főbérlő egészen kiéli; így ő tőle mind a kettő hasznot húz, ő pedig nyomorban szenved.

A hol túlsúfolt lakásról van szó, – mint mondám – a nyomor, a tisztátalanság, a járványbetegség s a pálinka ivás, a legtágabb értelemben együtt található.

A pálinka, ez a butító szer az oka, hogy a nyomor, a nagyvárosi élet fejlődése mellett, rohamosan terjed.

A szegény nép pedig, ha napszámban dolgozik, egész héten a pálinkamérőre és esetleg ennek kifőzésére van szorulva, hogy hitelezzen, mert csak itt kap hitelbe; mivel a fizetésnél ezen adósságát levonják. A fizetés napján azután nem marad több, legfeljebb 2-3 forintja. Ebből 1 forintot a fent leírt ronda lakásért fizet hetibérül; a többit pedig, a körülményekhez képest elissza. Nem lévén a földi életben egyéb öröme: mint a mámoros állapot. Addig, a míg mámoros, semmit sem érez.

Azért van az tehát, hogy mennél nagyobb a nyomor, a pálinkaivás is annál nagyobb mértékben terjed. A pálinka a legolcsóbb ital, tekintve, hogy ebből a legkevesebb értékű is öntudatlan állapotba hozza az élvezőjét.

A hol a pálinkaivás terjed, a művelődés és felvilágosodás lassan fog előre haladni; mert útját állja a méreg, az alkohol! Ennek élvezetére pedig a szegény nép között a hajlandóság fokozatosan terjed, a nyomorral együtt. Az az ország pedig, a hol a pálinkaivás a nyomorral terjed, a művelődés legmagasabb színvonalára soha sem juthat.

A pálinkaivást kellene első sorban korlátozni; ezek után pedig a munkáslakások következnenek. A zsúfolt lakások ellenőrzése pedig, a tisztaság fentartása végett és egészségügyi szempontból igen fontos dolog lévén, számtalan járványbetegségnek lenne a megakadályozása.

Minden bajt csak a kezdetétől, tehát a gyökerétől lehet orvosolni; a munkáskérdésnél is ott kellene kezdeni; a hol legnagyobb a nyomor, s legtöbb orvosolni való volna.

Az egész csak intézkedésbe kerülne, költséggel nem is jár, az államnak pedig haszna lehetne belőle.

A munkásosztálynak ez a része adja a legerősebb katonai anyagot. Az ilyen viharedzett ember a háború nyomorait is kiállja: tehát, már ezért is érdemes vele foglalkozni.

Ha az alkohol élvezet korlátozva lesz, a művelődés áldásos hatása majd az utolsó napszámosnál is eredménynyel fog járni. így az értelmes, józan munkás emberekkel szemben, a műveletlen, s elzüllött, úgynevezett „csöcselék” népek száma aránytalanul kevesebb lesz!

A zugírások.

I.

Kevés község van Magyarországon, amelyik azzal dicsekedhetne, hogy nincsen zugírása.

A zugíráshoz olyan, mint az emberi testen a fekély vagy a dögvész; ahol fellép ott, kérlelhetetlenül pusztít minden jót, üldöz minden üdvös és hasznos cselekményt, amely nem az ő érdekét szolgálja.

A zugírások átkos létezését, az hiszem, igen sokan érezték, érzik és még ezután is fogják érezni.

A zugírások két jobb osztályba sorolhatók:

1. Végzett emberek, akik valami ok miatt diplomájuktól megfosztattak, nagy része büntetett előéletű.

2. Alig pár iskolával bíró, hivatal és dologkerülő „korcsmafráterek”, akik hivatalnoki állásra tanulatlanságuknál és műveletlenségüknél fogva képtelenek. A korcsmában azonban, mint nagy szájhősök, ők viszik a szót szüntelen.

Előbbiek némelyike látogatottabb zugirodát tart, mint sok kezdő ügyvéd. Ezek mindenféle peres ügyben tanácsot adnak. Beadványokat, felebbezéseket, kérvényeket gyártanak, olcsóbban, mint az ügyvédek, de természetesen kevesebb sikerrel, sőt határozottan a sértett, illetve a hozzájuk forduló felek kárára.

Az utóbbiak, ezek a veszélyesebbek, ezek már csak egy czélért csinálnak mindent, hogy magoknak jövedelmet biztosítsanak. Az ilyen zugírások azután egész napokat a korcsmákban, kávéházakban töltenek, itt íogják a nekik való áldozatot, a baleket, Különösen az olyan korcsmákat szeretik, amelyek a piacok mellett, vagy a rendőrségi, esetleg a bírósági épületekhez közel esnek.

Ilyen helyeken azután az ügyes-bajos emberek rendszerint megfordulnak a bajukat nyilvánosan is elbeszélve, szóval az egész érzelmeket nyilvánítják.

A zugírásznak ez kell! Először jó tanácscsal áll elő, azután az ügy elintézésére vállalkozik. Természetesen e közben dicséri magát, hogy így meg úgy, ő majd nyélbe üti a dolgot stb.

A szegény ember pedig abban a hibában leledzik, hogy aki a korcsmában jó szívvel érez iránta, abban bízik, így azután a zugírásznak az elfogyasztott étel és italon kívül, még a haszontalan írásáért is megfizet.

Az ilyen üzlet mindig attól függ, milyen volt a balek? Némelyik még többet fizet ilyenkor, mintha ügyvédhez ment volna.

A magyar ember azonban a zugírászt jobban kedveli, mint a fiskálist. Épen azért meg is fizeti az árát mindig. Az ilyen ember ügye el van veszve! „Kutyára szalonnát bízni nem tanácsos.”

A zugírások alosztályához tartoznak még az „anonym” levélírók (a névtelen levelek írói), ezekre még alkalmas nevet is bajos találni. A magam részéről „akasztó-fára valók” névvel jelölöm meg őket.

A társadalom salakjában, a temérdek rossz, romlott erkölcsű, züllött életű csavargók között sincs hasonló olyan jellemű ember, mint az „anonym” levélíró.

Az ilyen névtelen árulkodók, besúgók, hazugok s becsületes rablók még a rablógyilkosnál is hasonlíthatatlanul gonoszabbak.

A besúgó már magában véve is csak gyáva, haszontalan ember lehet, aki az ügyetlenségét és gyávaságát ezzel akarja pótolni s ezen piszkos eljárásával akarja a megélhetését előmozdítani. Nem tekintve, hogy mást tönkre tesz.

A besúgónál azonban az „anonym” levélíró rosszabb, mert őt nem ismerik: névtelen leveleket ír, ezt is számtalanszor mással íratja.

A névtelen levél hány házaspárnak dúlta fel a családi boldogságát, hány család, hány tisztességes ember ment e miatt tönkre. Hány gyermek lett e miatt elzüllött csavargó és árva.

Számtalan becsületes ember egy ilyen levél miatt ment tönkre. Ezek miatt került a snapszputikba zülleni, majd a tolonczházakba került s a társadalomra pedig meghalt.

A társadalom művelődésével az ilyen rákfenék folyton szaporodnak. Ezek ellen a legjobb fegyver a „józan ész.”

Okos ember, ha baja van, ne a korcsmákba menjen azt orvosolni, hanem kevesebb pénzért gyorsabban és jobban elvégzi azt akármelyik ügyvéd. így ha elveszténé is a perét, nyugodt lehet, mert nem lehetett megnyerni.

Az olyan egyén pedig, aki névtelen levelet kap, dobja azt a rendeltetési helyére, amit az úri ember „00”-val szokott jelezni.

Jellemes ember az ilyen aljas rágalmakra és hazugságokra nem lehet kíváncsi.

A névtelen levélírók pedig, jobb lenne, ha toll helyett szerszámot vennének a kezökbe, mert ezt ügyesen használva, a társadalomnak hasznára volnának, s talán még ember is válhatna belőlük.

II.

A zugírászathoz tartozik az olyan egyének működése is, akik röpiratok gyártásával foglalkoznak és ezt pénzért értékesítik; tehát az igazság leple alatt csak azért írják a röpiratot, hogy ebből nekik anyagi haszon származzon.

Mint minden cselekménynek, úgy itt is a haszonlesési érdek a rugója az egész eljárásnak. Haszonlesésből történik minden rágalom, hamis vád stb.

Az ilyen embereket elnémítani pénzzel igen bajos, ezt csak ideig-óráig lehet. Csak egy orvosság van ellene, ha az ilyen embereknek valami állást, biztos kenyérkereseteit adnak, ezzel a szájukat betömik, így hallgatnak.

Büntetés ilyen embernek nem fogja be a száját, ezt fel sem veszi: sőt ha kiszabadul, ezt is felhasználja a tudatlan nép előtt és ebből is pénzt csinál magának.

Hasonlók ezekhez a zuglapírók. Ezek a hírlapirodalom szennyesei, akik a tisztességes újságírók helyzetébe sorolva magukat, lapjukat rágalmazás, csalás, újságíró nyelven mondva, revolverezésre használják.

Úgy az ilyen lapírók, mint a zugírászok minden fajtája, mindig az után kutatnak, kinek van valami, ügye, baja? Ott aztán mindjárt hajlandók jó pénzért segédkezet nyújtani. A sértett fél csak később jön rája, hogy hiszékenységeért csúnyán becsapták.

A közhivatalnokok, vagy közéletben szereplő egyének működésének a zugírászok a legéberebb őrei. Ne adj Isten, hogy ezek csak egy parányi félrelépést, vagy mulasztást csináljanak; ezen szóra sem érdemes cselekmények a feljebbvalók előtt, sokszor a bíróságok előtt, már mint óriási mulasztás, vagy büntett alakjában lesznek feljelentve. Ezért szigorú fegyelmi és bűnügyi eljárást kérnek. A nagy közönség előtt pedig úgy tüntetik fel a dolgot, mintha valami nagy szolgálatot tettek volna a közönségnek.

A közönség, pedig mivel tájékozatlan, az ilyen alaptalan vádaknak hisz, s ebben ringatva magát, a zugírászt megbecsüli, a tisztességes embert pedig, aki talán a nép érdekét a szíven viseli, megveti és kígyót-békát kiált rá.

Azért van minálunk kevés arra való embernek kedve a közügyekhez, mert a fáradságos és odaadó munkájukért

rágalom, gyanúsítás és megbecstelenítéssel fizet a tanulatlan közönség.

A zugírásokkal sorolom még egy rangba a macska természetű és Júdás jellemű embereket.

Ezek majd minden hivatalban vannak.

Bármilyen hivatalt viseljen is az ilyen Júdás jellemű ember, daczára, hogy legkevesebbet dolgozik, mert nem is ért hozzá, a nálánál érdemesebb, okosabb szorgalmasabb emberekre a főnökénél hazug, gyáva módon árulkodik; természetesen titokban, bizalmasan. Arról azonban elhallgat az ilyen jó madár, hogy ő mit tett. A hivatalfőnökök azután a helyett, hogy ezen hazugságról meggyőződnének, minden szavát készpénznek veszik az ilyen Júdásnak; ebből kifolyólag azután évente számtalan hivatalt viselő ember elveszti az állását, helyettök pedig a hasznavehetetlen emberek, a „Júdások” lesznek kinevezve.

Ki kell irtani a Júdás jellemű embereket! Ezek csak hazudni tudnak. A munkát pedig, mivel nem becsülik, mindig kerülnek.

A csárdák.

Közbiztonsági tekintetben, a csárdák mindig igen fontos szerepet vittek.

A magányosan álló útszéli csárdák minden utasnak, szegény legénynek, bujdosó bűnös embernek szállást adnak. Itt pénzért kipihenhetik magokat. A csárdás az utas embertől él: így megbecsüli azokat. Kevés csárdás került még Magyarországon, amelyis a nála megfordult bűnös, üldözött embert besúgta, vagy kézre adta volna.

A csárdások az ilyen szerepekre nem vállalkoznak. Az ilyen eljárás őket nem csak megkárosítaná, hanem tönkre is tenné.

A csárdások épen úgy, mint a tanyai nép, már csak azért sem adnak kézre egy bujdosó gonosztevőt sem, mert tanúskodni járni a messze lévő városba: idő és pénzbe kerül. Ezenkívül a tanya és csárda is ez ideig felügyelet nélkül maradna. A baj pedig rendszeren akkor történik, mikor a gazda nincsen otthon.

A régi híres csárdákból már sok el is pusztult. A

megmaradt csárdákban sem olyan rosszak már a csárdások, mint régente.

Régente a csárdás a betyárnak nyílt czimborája volt. Manapság már a m. kir. csendőrség éber figyelése ebben megakadályozza őket; látszólag nem olyanok.

A látszatnak azonban soha nem kell hinni, mivel a a látszat gyakran csal. Régi közmondás: „az alkalom szüli a tolvajt!” Ez úgy is van! Az alkalom a csárdást is leterelheti a tisztességes útról; azért a csárdák éjjel-nappal szigorú felügyelet alatt tartandók.

A csárdák rendszerint négy csoportra osztandók.

Az első csoportba tartozik az olyan csárda, amelyik országutak szélein van. Ez az „Útszéli csárda.” Az ilyen csárda vendégei az utasokból, fuvarosokból és vándorlók-ból szokott állani. Manapság már a vasutak a fuvarozást jórészt megszüntették, ezeket azonban a városokból kiránduló vendégek, különösen a biciklisták kárpótolják.

Egy ilyen társaság több birka paprikást megeszik és több homoki karczost megiszik, mint három, négy annyi fuvaros.

A második csoportba tartoznak a Duna és Tiszaparti csárdák. Ezek állandó vendégei a halászok, a vontató bárkások, hajósok, az itatni járó pásztorok, a hajón kiránduló társaságok és úri ladikosok stb. Ilyen helyeken azután a friss halpaprikásnál, alkalmilag jó murikat lehet csapni.

A harmadik csoportban vannak a pusztai csárdák; ezek kisebb dülő útvonalak keresztezésénél állanak. A mezei munkások, aratók, pásztorok stb. találkozóhelye. Ilyen helyen szeretnek a kapczabetyárok összejönni.

A vándor-czigányok és lótolvajok s lóközők ezen háromféle csárdát szívesen látogatják. Itt a találkozásra, a terf megbeszélésére igen jó alkalom nyílik. Ilyen helyeken a lovat is el lehet adni.

A negyedik csoportban vannak a téglagyárak s más, a városokon kívül álló gyár-félék csárdái, ezek inkább olyan kantin-félék; mivel első sorban a gyárakból élnek. Ilyen helyen gonosztevők nem igen szoktak megfordulni. Itt legfeljebb a külföldről jött izgatók szokták magukat

befészkelni, hogy a munkások között az elveiket terjeszthessék.

Csak rövidre akartam venni a csárda leírását; azért csak általában írtam le, kik szokták leginkább látogatni. Mindezekből kitűnik azonban az, hogy tekintve a csárdák különállóságát, ilyen helyeken, csak is fedhetlen előéletű, megbízható embereknek lehet megadni az italmérési jogot. A közbiztonsági közegek által pedig éjjel-nappal, a nap minden szakában, legszigorúbban megfigyelendők. Ilyen eljárás mellett a közbiztonságra nem válik veszélyessé egy csárda sem. Az utasok azután, a kirándulók-kal meg a pásztor-néppel, nyugodtan ehetik a jó paprikást.

A lótolvajok.

Nagyon sok mindent össze lehetne írni a lótolvajokról. Hazánkban ez a mesterség igen divatban van.

A lótolvajokat, lókötőket, lócsiszárokat igen sokan egynek gondolják; pedig ezek külön-külön válfajúak.

A lótolvajok, rendszerint kétféle elemekből állanak: a vándor oláhczigányból és a földműves emberekből. Van ezek között, akik külön dolgoznak, van azután olyan csoport is, ahol a cigány a paraszttal együtt dolgozik.

Minden lólopásnál rendszerint három egyén szokott jelen lenni. Egyik az utczán járó-kelekre ügyel; a másik az udvaron a házbeliekre figyel; a harmadik pedig a lopást eszközli.

A lótolvaj után jön a lókötő.

A lókötő rendszerint lopni soha nem megy; ez csak a lopott lovat átveszi és bizonyos díjért a másik lókötőig elviszi. Végre aló orgazda kezébe jut, aki eladja s a megfelelő pénzt széjjel osztja.

Az Alföldön ritka falu van, ahol ne volna egy pár lókötő. Ezek a rendszeres lótolvajokkal állandó összeköttetésben vannak. A falukban ezeket leginkább igen tisztességes embereknek ismerik.

A lócsiszárok jórésze csak az orgazdákkal van összeköttetésben; ezek a dologra alkalmatlan, vén, vagy beteg lovakat lebunkózzák és a bőrét eladják. A „passzust” pedig rendszerint az orgazdának visszaadják, ki az ilyen

lóleveleket a lótolvajok kezeihez juttatja, kik a passzusban jelzett lóleíráshoz hasonló lovat lopnak. Innen van azután az, hogy egy istállóból, hol három négy jó ló van, nem mindég a legjobbakat lopják el: hanem rendszeren azon lovakat, amelyekhez hasonló leírású „passzus” már birtokukban van.

A lólopások év közben csak alkalmilag fordulnak elő, ezeket, rendszerint a kóbor cigányok lopják el s ezen lovakat ők magok értékesítik. A kóboroló cigányok és lóköltők soha nincsennek összekötetésben.

A cigányok közül csak is az úgynevezett, a falukban állandó lakással bíró, lókupecz cigányok vannak a lóköltőkkel érintkezésben. Ez azonban ritkább dolog; mivel ezek a kóborló tolvaj cigányoknak az orgazdái és lócsiszárjai szoktak lenni.

A valódi lólopások ideje, a nyárutójára és ősz elejére esik. Ezt az időt az alföldön az Isten is a lótolvajok számára látszott teremteni. Ilyen időben, a lótolvaj torony irányában, árkon-bokron rohan a legelső lóköltőig, a lóköltő ugyan így adja tovább. Ez az oka azután, hogy ha a kecskeméti tanyákon reggelre egy ló ellopott, öthat lóköltő kezén már keresztül ment, s Budapesten másnap már a csütörtöki vasáron, az orgazda rendes lólevél mellett el is adja.

Ez a lólopásnál azután: az igazi virtus!

A nyomozó csendőrök pedig alig bírnak valami nyomot találni, hogy a ló hova lett? mert ha ismerik is a lóköltőket, ezek mind otthon vannak: az „alibit” pontosan igazolják. Valamennyiük, csak pár órát volt oda a szomszédos lóköltőig; innen pedig, hogy távol maradásuk fel ne tűnjön, igyekeztek haza menni.

A csendőrség, esetleg a rendőrség legfőbb feladata azért a lótolvajokon kívül, a tököltőket különösen éber figyelemmel tartani. Pontosán kiszámítani, hogy ezek egyike a másikához milyen távol lakalak. Kocsin, vagy lóval torony irányban, hány óra előtt lehet nekik egymáshoz jutni?

A lóköltők a lakásaikon nem igen tartják az úgynevezett „elkötött” lovat: ezeket rendszerint a községhez nem messze lévő legelők szélein, kertek alatt, vagy kereszt-

utak közelében, ahol lehetőleg fás hely is van, meg kut is, szokták lekötni, illetve átvenni.

Lótolvaj, lókötó orgazda, vagy ló csiszár, igen ritka esetben csalják meg egymást. Ez nálok ki van zárva. A pénzen lelkiismeretesen osztozkodnak. Az orgazdának szokott ebből legtöbb haszna lenni. Míg a lókötők majd minden esetben úgy osztozkodnak a nekik jutott pénzből, hogy ha több lókötó van hozzá, a tolvaj csak $\frac{1}{2}$ vagy $\frac{1}{3}$ részét kapja. Ritka eset az, hogy a lótolvaj maga a fele értéket megkapja.

Igen tanácsos azért, vásárok előtt, a környékbeli lótolvajokat, lókötókat s orgazdákat figyelemmel tartani. Különösen az alföldi csárdák, faluvégi korcsmák a gyűlhelyeik; itt lehet őket gyakran együtt látni.

A lótolvajokat azonban a csendőr a legnagyobb ismeretség és szorgalom mellett is kevés eredménnyel figyelheti meg. Azért minden csendőr vagy rendőr olyan besúgót igyekezzen szerezni, a ki az ilyen tolvajokat feltűnés nélkül figyelheti.

Községi bakterek, vályogverő cigányok, handlék, mező- és erdő-örök, vadörök, béresek, pásztorok stb., ezeket kell besúgókul megszerezni, vagy olyan jobb útra tért lótolvajt, vagy lókötőt, – a ki megszerezve egy kicsit magát, hogy becsületesebb embernek tűnjék fel, a csendörökkel szívesen elbeszélget ilyen dolgokról.

Az ügyes nyomozó azonban a besúgójával olyankor és olyan helyen beszéljen, hogy ez gyanút ne keltsen, mert a lókötőféle emberek igen óvatosak.

A világ összes tolvajai között nekik van legjobb elővigyázó képességük.

Azért van az azután, hogy a falu közepén, olyan gazdától sikerül a lovat ellopni, a hol a gazda a pitvar ajtóba fekszik, s a lovat mégis feltűnés nélkül elviszik, úgy, hogy a két-három hamis házőrző eb nem is ugat. Minden ilyen lólopásnál szokott egy kiadó „násznagy” lenni; ezek szokták a lótolvajoknak azon helyeket a legpontosabban megjelölni, hol és mikor, melyik lovat kell ellopni.

A lólopásnak egy régi módjához tartozott: a ménesből való „kicsapás” vagy „kikötés”; ezt azonban a csi-

kósbojtárok, vagy a kik ezek közül lótolvajok lettek - szokták elkövetni. Ez azonban a lopás művészetéhez tartozik. Erre csak csikós képes.

A hol egy egész ménes legel, ottan van erre vigyázó bojtár is, meg nagy komondor ebek; azért ilyen helyen a cigány már nem igen, vagy csak ritka esetben bír lovat lopni. A csikósból lett tolvaj vagy betyár azért észrevétlen kicsapja, az erre való kötéllel. Az ilyen lopás azonban a megjavult közbiztonsági állapotoknál fogva, már igen ritka! Lassan az ilyen „virtus” már kimegy a divatból a betyárral együtt.

Valamint a nyomozóknak van besúgó mindenütt, úgy a tolvajoknak is van „násznagyuk” minden helyen. A lólopásnál, házásánál stb. mindenütt ezek szerepelnek.

A lopás elkövetésének módját azért nem írom le, nehogy véletlenül illetéktelen ember kezébe kerülve, még az is elsajátítaná.

Azért addig is, míg a lólevél – rendszer helyesebben lesz elintézve, s a kóbor cigányok még csavarognak, a nyomozó közegeknek nagyon sok óvatosságra lesz szükségük; épen azért, igyekezzenek a lótól vaj okát és azok szokásait megismerni, fékentartani!

A hol értelmes ember az őrsparancsnok, s a csendőreit ez irányban ki bírja képezni, ott nincsen lólopás. A lőkötök pedig lemondanak e mesterségükről.

A művelt társadalom vademberei.

A huszadik század elején vagyunk! Az utóbbi évtizedek rohamos művelődése minden irányban örömmel tapasztalható, mégis ha kissé figyelmesebben széjjel nézünk, megdöbbenve látjuk, hogy olyan emberek is léteznek közöttünk, a kik társadalmunkon kívül állóknak tekintik magukat, s vademberek módjára kóborolnak, a közbiztonságot legérzékenyebben veszélyeztetik; ezek a kóborló oláh-cigányok.

A kóborló sátoros oláh-cigányokról már igen sokat írtak, kötetekre menne már azon leírások száma, a mit róluk zengedeztek. Javítva azonban a bajon soha nem lett: mert a cigányok, még mai napság is, a legéberebb

ellenőrzés mellett, a merre csak megfordulnak, a legtöbb büntetendő cselekményt követik el.

Határozottan állítható, hogy a vidéken elkövetett és ki nem derített büntettek 60-70 százalékát a kóbor cigányok követik el.

Nagyon sokan, mindenfélét összeírtak már a cigányokról, sőt még számtalan telepítési tervet is ajánlottak.

Ezen tervek egyike sem vált be!

Zebrán lovagolni, cigánynyal földet művelni, vagy a rókát és hiénát a húsevéről leszoktatni, majdnem egyre megy.

Hosszú éveken át tanulmányoztam a kóbor cigányok életmódját és szokásait.

Tapasztalásaim eredménye után mondhatom, hogy a cigányoknál a következő fő jellemvonásokat találtam.

1. A cigányok a társadalmon kívül álló teljes szabadságot szeretik; ezért élnek, halnak, ez életüknek a legfőbb tápláló kelléke.

2. A cigányok a dolgot utálják, csak azt végzik szívesen, a mi az önfentartásukra okvetetlenül szükséges. Ezt is gyorsan végzik, hogy az életükből a dologra jusson legkevesebb idő.

3. A cigányok egy helyen állandóan nem szeretnek tartózkodni; mert önfentartásukra sokkal alkalmasabb a kóborlás.

4. A cigányoknál a lopás, a maguk nézete szerint, nem képez büntettet. Ellenkezőleg, még gyermekeiket is szüntelen arra oktatják, hogy minden szükségletet, úgy a hogy lehet, s onnan, a hol találják, szerezzék be. Ezekből látható, hogy a lopás, ő náluk, az éietfentartáshoz elkerülhetetlen szükséges ügyességnek tekintik.

A cigányok rendkívüli élelmessége, ravaszsága, nem. különben a lopásoknál követendő eljárásuk, már számtalan könyvben le van írva; így azt itt szükségtelen leírnom.

Az is ismeretes, hogy ha egy kóbor cigányt p. u.: Rákos-Palotán déli 12 órakor elfog a rendőrség, ezen esetet már d. u. 3 órakor Jászfényszaru, esetleg még sokkal távolabb is, tudják a rokonok.

Az ilyen gyors jelzést ők távirat helyett maguk közvetítik.

A kútgémen lévő színes rongy a cigánycsaládok színeit jelzi. A kútgém állása pedig, a családhoz tartozó személyt jelöli meg.

Éjjel lámpafény, tűzjel, füttyjelek; sokszor lövésjeleket is használnak.

Egy börtönből kiszabadult kóbor cigány, a mint az az országútra megy, szinte olvas ott, a többi cigánycsapatok által hátrahagyott jelekből.

A fákon lógó rongyok, a bokrokon himbáló szalmaszálak, gazok mind megannyi jelek, az utánuk jövő cigányok számára. Úgyszintén a fák törzsén levő vágások is legtöbbször a cigányok által történt jelzést mutatják.

A falukban az első (szélső) házakon, a templomok, a nagy korcsmák, a községházak falain, esetleg börtöneiben látható, faszénnel rajzolt figurák, mind a cigányok távirati jegyei.

A háromszög azt jelenti, hogy a lakosság istenfélő, buta, itt lopni könnyen lehet.

A csőszlétra alakú jel azt jelenti, hogy a lakosság igen éber és itt vigyázni kell.

A hol a csendőrség nagyon erélyes velük szemben, ottan ostor fölött csendőrkalapformájú jelet használnak.

Ha valamelyiket elfogják közülük, a milyen a család színe, olyan színű kéznyomatot nyomnak a falakra, egy láncszemmel a közepén.

Ha megsebesült valamelyikök a csendőrök által, ugyancsak a kézjelet használják; de már egy puska-szuronynyal jelezve.

Megjegyzem azonban, hogy ezen jeleket leginkább a nagyobb családok használják és azok, a kik lovakat szoktak lopni; vagy ha hiányzik valamelyik a családból.

Rejtélyes, mondhatni csodálatosnak tűnik fel az, hogy akárhol szétugrasztanak egy karavánt a csendőrök reggel, este már egy meghatározott helyen ismét valamennyi együvé kerül; épen úgy, mint a kopók által felriasztott foglyok. Ennek a titkát, nem különben a hátrahagyott, s már említett jelzéseken kívül, a mindenféle számtalan titkos távirati jelzéseket, a cigány a világ minden kincséért el

nem árulja. Mert meg vannak győződve, hogy ebben rejlik a hatalmuk. Ez ő nekik olyan, mint a művelt embereknek a sajtó, illetve a hírlap.

Csak röviden említettem meg a cigányokat; de ebből is látni, hogy ők, mintegy a művelt társadalmon kívül álló emberfaj, minden dolognak, a mi a művelődéssel jár, mely az ő szabadságukat veszélyezteti, ellenségei és a mostani viszonyok között soha meg nem szokják.

A cigány-kérdést ez oknál fogva egykönnyen megoldani nem lehet. Nem is igen lesz még kilátás sem rája, mindaddig, míg olyan emberek nem veszik a kezükbe ezt az ügyet, akik a cigányok természetét, szokásait, gondolkodás módjukat és használhatóságukat minden oldalról teljesen ismerik. Ezek pedig a szolgabírák, a csendőrség, rendőrség és a gazdatisztek. Ilyen emberekre van szükség abban a bizottságban a hol a cigányügyet rendezni akarják. Ezeknél is az tartandó szem előtt hogy a cigány csak olyan munkára tanítható, amit ő gyors mozgékonyágánál fogva könnyen űzhet, s a mihez, az eddigi életmódjában is hozzá szokott. De bármilyen munka legyen is az, csak lassan, fokozatosan kellene őket bele szoktatni, mert erőszakkal, egyszerre, nem fog sikerülni, még ha halálbüntetéssel akarnák is rászoktatni. A cigány a szabad természet gyermeke; itt született, itt élt, éhez van szokva; így csakis a szabadban bír megélni! Érdemes volna azért felkarolni ezt az ügyet! S ha ez okszerűn történne, legalább 100,000 hasznos polgárt adnának a hazának a cigányokkal.

A kéjenczek.

I.

A rossz nevelés, a kocsnevelés, a léha életmód, az élv- és gyönyör-hajhászat határtalan űzése a test rombolásával, az idegek roncsolásával szokott véget érni.

A gondnélküli élet, a munkátlanság elpusztítja az embert, tunya, henye válik belőle. Az ilyen embernek pedig ha pénze van, nincs másra gondja, mint élvezni, az élet örömeit a körülményekhez képest fenéig kihasználni.

A sok lumpolás, a test agyoncsigázása, a sok álmatlan

éjszakáknak a kifolyása azután az idegrendszer megromlása, mely sokszor agylágyulással végződik.

Innen van az, hogy a lumpolási hajlammal, az élvhajhászattal a téboly is terjed. Nem is csoda! A rendetlen életmód mellett, ha a testnek semmi nemesebb foglalkozása nincs, csak az örökös élvezet, az idegeknek el kell pusztulni. A leiek pedig nemesebb élvezet hiányában visszafejlődik.

Az ilyen idegromlott, esetleg agyalágyult embereknél szokott a természetellenes élvezeti vágy, az emberi szervezet rombolt idegeihez mérten külön-külön, mint gyógyíthatatlan betegség fellépni.

Különösen tapasztalni lehet ezt az olyan agglegényeknél, akik fiatal korukban minden örömeiket a lumpolásban és a nőkben találták. Azért azután ezen „öreg gyerekek”, daczára, hogy a fejük deresedik, vagy kopaszodik, sokszor olyan dolgokat követnek el, hogy a tisztességes emberben fellázítják a vért.

A fiatal gyermekleányok elcsábítása az ilyen emberek gyógyíthatatlan szokásává válik. így számtalan kisleány esik áldozatukul; s ettől fogva már rossznak nő fel, majd az egész élete szenvedéseinek ezen elcsábítás lesz a kiinduló oka.

A jó Isten tudná megmondani, hány tisztességes család nyugalmát dúlták már fel az ilyen gonosz kéjenczek! Az ilyenektől óvakodni is bajos! Mert tapasztalatuk és tudásuknál fogva, a csábításra minden ügyességgel ellenállhatatlanul rendelkeznek. Azért a gyermekleányokat keilően megóvni tőlük majdnem lehetetlen.

Az ilyen kiélt agglegények közül kerülnek ki a kéjenczek azon salakjai, kik a túlfeszített kéjvágy kielégítése végett természetellenesen, emberrel, fiúgyermekkel, sokszor leánygyermekkel is fajtalankodnak.

Szigora ellenőrzést s állandó megfigyelést érdemelnek, az ilyen emberek. Akik a leány és fiúiskolák közelében a sétaterek padjain, szokták lesni az áldozataikat.

Ha valaki ilyen eset tudomására jön, helyesen teszi, ha a rendőrséget értesíti; mert mindenkinek a hátánál egy rendőr nem állhat, így a rendőrség a közönség jó akarata és támogatása nélkül semmit sem tehet.

Alkalomadtán azután, ha ilyen egyén hurokra kerül, az ilyennel szemben a büntetés kevés. Ezeknek csak egy orvosságuk van: az elme gyógyintézet.

II.

Az ember számára az életben a természet kiszámíthatatlan örömet bír nyújtani; úgy annyira, hogy a roppant nagy csábítás miatt a gyengébb jellemű emberek sem bírnak maguknak parancsolni és átengedik magukat, a pillanat, a jelen élvezetének; így mintegy készakarva, odadobják a szép életet a kék martalékanak.

Minden józan gondolkozású ember igen jól tudja azt, hogy minden jónak, szépnek, kedvesnek az élvezete mérsékelten isteni élvezetet nyújt; ezzel szemben a határtalan túlzásba menni az örömök kihasználásában már céltalan dolog lévén, az örömök fenségét csökkenti. Ennek pedig az idegrombolás az oka, mivel egy ember csak egy embernek való élvezet használatára van teremtve, nem pedig azért, hogy másik embertársa előtt is jogtalanul elhasználja az azt megillető örömeit.

Régi életbölcse ség az: mindent csak addig kell élvezni, míg a testet ki nem meríti; mert az élvezet a test felfrissítésére és újjáalkotására van a természettől alkotva. Épen ezért az az életben nem cél, hanem csak eszköz, az élet viharában a cél elérésére.

Sajnosán tapasztalható ennek daczára lépten-nyomon, hogy épen a tanult emberek között van legtöbb olyan könnyű gondolkozású, üres fejű egyén, aki az élet célját nem ismerve, a hasznos munka helyett csakis a céltalan és végromlásba vezető pillanatnyi örömök után rohan.

A szerelem az anyagi világ legistenibb alkotása, mert célja a teremtés, az örök élet fentartása, az újjáalkotás. Ez az oka annak, hogy minden ilyen aktus a földi élvezet legmagasabb boldog érzése között történik. Épen azért van a nő is, mint a teremtés koronája, olyan remeknek teremtve, hogy a férfi, lélekvilága, a számára teremtett nők közül is, tetszése szerint választhat magának, hogy a földi élet viharait azon angyali lény mellett, szeretet és boldogság közepett, küzdhesse végig.

Az anyagi világban a szerelem alkot mindent; ebben van a teremtés őseje; ebben van az örökélet titka; a nagy mindenség delejessége, az összegyűjtött napsugarak kisugárzása stb.

Amilyen isteni s fenséges a tiszta szerelem, épen olyan alacsony és megvetni való, ha az állativá alacsonyulva, csak a féktelen, vad szenvedély kielégítésére használtatik.

Ez erkölcstelen, duhaj életmód a műveletlen embernél is visszataszító; a művelt úri embernél meg határozottan megvetendő. A művelt embert a józan gondolkodás, a példás erkölcs emeli a társadalom felé, ezáltal biztosítja magának a közbecsülést s a tiszteletet.

A kéjenczek kifejezhetetlen állati szokásait itt bővebben ismertetni nem szándékom. Ezek undorító eljárásait már a legkisebb iskolás fiú is elolvassa a-számtalan orvosi könyvekben. Ezen kívül, még a napilapokban is számtalan hajmeresztő dolgokat lehet naponta olvasni, az ilyen züllött jellemű és roncsolt idegű alakok cselekményeiről.

A czélom ebben a tekintetben csak az volna, hogy minden szülő a gyermeket, már serdülő korában világosítsa fel, hogy a szerelem és élvezet között mi a különbség!

A szerelem életet ad, isteníti az embert; ezzel szemben a határtalan buja élvezet életrontó, egészségromboló, idegpusztító, erkölcstelen dolog!

A mostani korán fejlődő életben ez nem titkolni való; sőt igen tanácsos is már a gyermekeleányokat, a körülményekhez képest aként nevelni, hogy ismeretlen férfival, szemben óvatos legyen! Ne hagyja magát tévútra vezetni, esetleg megbecsteleníteni.

A fiú gyermekek felvilágosítása a minden irányban való óvatosságra – szintén 10-12 éves korában megkezdhető! Nagyon helyes volna ezt okszerű módon már az iskolában is tanítani! Hiszen az erkölcsös élet az egész művelt élet alapja; s épen erről tanítanak legkevesebbet azon időben, mikor még a gyermek romlatlan lelkére legjobban lehetne hatni vele.

Tessék csak a villamos kocsikon hosszabb utazást tenni, mikor az iskolás fiúk és leányok utaznak: tudom számtalan szülő elcsudálkozna, hogy az ő 10 éves fia,

11 éves leánya milyen élvezettel olvassa a „Megoldott probléma”, „Titkos betegségek” stb. című orvosi könyveket; amiből elég korán, de igen helyesen megtanulják, hogy milyen gölya és honnan hozta őket?

Az álszemérem, a ferde nevelés, a helytelen oktatás a tiltott és ismeretlen élvezetek utáni vágyat hamar felébreszti a gyermekben. Ezért van azután, hogy ennek megismerésére minden alkalmat felhasználnak, ha elkezdették, gyakorolják ott, ahol lehet, s úgy, a hogy módjukban áll.

Innen ered az önfertőzés, fajtalan bujálkodás mind a két nemnél. Az ész azután lassan tompul, az arcz visszasztító, kiéit, bamba lesz; a test pedig elcsenevészedik, a lélek visszafejlődik, az erkölcsi érzés kivész, a tiszta szerelem pedig, mini megunt dolog, ismeretlen marad. Az egésznek pedig csakis ott kezdődik az oka, hogy a nevelés céltalan és ferde volt.

Minden rendszer csak igaz, helyes alapon maradhat meg! Erre kell törekedni a nevelésnél is!

Az életre kell az ifjúságot nevelni, hogy önállósága legyen s ismerje meg a célt, a miért született. A céltalan és haszontalan tantárgyak helyett, hasznos dolgokra kell megtanítani, ami az életben biztosan vezérli és ha bajba kerül, paizsként védi!

A melyik gyermek helyesen neveltetik, meg fogja ismerni az élet örömeit és bajait, azért majd tud a kettő közül választani, s az önművelődésben mindig örömét fogja lelteni, s akár tudós, akár művész vagy iparos lesz, nem fog erkölcstelen kéjenczczé sülyedni, hanem tisztességes családapa és hasznos állampolgár válik belőle!

Az élő halottak.

Minél jobban terjed a művelődés, annál jobban terjed ezzel együtt egy betegség: a téboly.

A megerőltetett munka, a sok anyagi gond, a túlcsigázott szellemi foglalkozás, vagy tanítás, a kétségbeesés, a duhaj élet által tönkretett testi idegrendszer, általában az idegek rendellenes megerőltetése könnyen elmezavarttá teszi az embert.

Ha belép az ember az elmeógyógyintézetbe, elszorult szívvel látja, hogy a rendetlen életmód a társadalom minden részéből milyen nagy számban szedi áldozatait. Pedig az elmeógyógyintézetekben aránylag alig van tíz százaléka az elmebetegeknek. A többi részük pedig üresedés, meg pénz hiányában szabadon lézeng közöttünk.

Azok az elmebetegek, akik valóban betegek, az elmeógyógyintézetben jó helyen vannak, ezekről nincs mit szólanom, mivel ott kifogástalan jó bánásmódban részesülnek. Annál több mondani valóm volna azokról, kik magukra hagyva, szabadon kóborolnak, vagy egyes magánházaknál fogva tartatnak.

Igen gyakran lehet olvasni, hogy vidéken egy agyonrakíntott elmebeteget találtak: ólban, istállóban, pinczében vagy krumplis veremben elzárva! Még olvasni is borzasztó az ilyet! Hát még látni! Az még a képzeletet is felülmúlja! Csodálkozni lehet azon, hogy olyan emberi alakot öltött gonosz lény és van, aki ilyen kíntást visz véghez ember-társán, sok esetben pedig még a rokonán vagy a testvérein, esetleg gyermekein is.

Sajnos! Ez pedig meg szokott történni!

Vájjon van-e emberi elme, aki elgondolni képes, hogy mit érez egy egészséges gondolkodású ember, ha egy reggel arra ébred fel, hogy sertés módjára, egy bűzös sertésólba vagy verembe van zárva, ahonnan nincs menekvés és ételt is csak azért kap, hogy meg ne haljon, de ez sem embernek, hanem sertésnek való: főtt krumpli, korpával, vízzel keverve.

Ilyen helyen, ilyen életmód mellett azután nem csoda, ha elsötétül az elméje az ilyen szerecsétlen áldozatoknak! Akkor pedig még néhány évet ki bír az ilyen helyen szenvedni.

Vannak esetek, mikor teljesen ép embert, csupán a könnyelmű élet kifolyása miatt, hogy a fizetéstől vagy büntetéstől elvonják, a hozzátartozói elmebetegként elmeógyógyintézetbe viszik. Ki tudná az emberek gonosz szándékát kitalálni!? Annyi azonban bizonyos, én már láttam örültet, aki teljesen ép volt; s viszont láttam szabadon járnai okosnak tartott embert, ez pedig valóságos örült volt.

Ezen visszás állapotok már a társadalmi élet korcskinövései.. Ennek daczára burjánzik eléggé.

Az elmebetegség pedig a rossz erkölcs és korcsnevelés kinövései. A rendetlen életmód magában betegségterjesztő. Így az apák könnyelmű élete miatt sokszor a gyermekek is ártatlanul szenvednek.

Ugyancsak a rossz erkölcs és korcsnevelés kinövése az olyan emberi szörny is, aki kapzsiságból, nyereségvágyból – mert dolgozni nem szeret – hozzátartozóját örültté teszi, sokszor így elpusztítja, hogy ennek halála esetén az örökségét felvehesse s míg a hozzátartozója a nyomor s szenvedések minden részén átesik, addig az ilyen állat-ember jó mód és kényelemben az élet örömeit a szerencsétlen áldozat vagyonából fenéig élvezi.

A jó érzésű embernek undorral kell elfordulni az ilyen lelketlen emberektől. Épen azért, ha valaki egy ilyen szerencsétlen, elrejtett vagy agyonkínzott elmebeteg nyomára jön, helyesen teszi, de az Istennek is tetsző dolgot cselekszik, ha azt a hatóságnak haladéktalanul tudomására hozza.

Az elmebeteg-képző hóhérokat nem kell kímélni, a börtönbe velők!

Vajjon lehet-e emberre nagyobb csapás, mintha elméje megzavarodik, elhomályosul? Azt hiszem, nem! Ennek daczára mégis aránylag igen kevés az elme-gyógyintézetünk. Azaz volna néhány magánintézet, ahol a gazdag ember pénzért bejuthat. De a szegény ember ide nem igen mehet! Hiányzik a főkelléke: a pénz. Amint látható tehát, Magyarországon csak annak van joga megörülni: akinek pénze van! Akinek nincsen pénze, az maradjon okos ember! Én pedig azt hiszem, önkéntes örült igen kevés van! Legfeljebb a nagyobb bűnösök szoktak örültséget szimulálni, hogy a büntetést elkerüljék. Számptalan esetben megtörténik, hogy a rendőrségre hozott örültet nem veszik át! Nem lehet! Nincs üresedés! Az örültet azután eleresztik, az utcán pedig nagy botrányt, esetleg valakiben kárt csinál, ekkor már a rendőr elfogja, bekíséri; s ezek után megszerezte a jogot arra, hogy a tébolydába vigyék.

Ez, legyünk őszinték, igazán nem csak helytelen, de botrányos állapot.

Elmeügyintézetre kell pénznek lenni! Építeni kell tehát, hogy minden oda való beteg helyet kaphasson. Ezt a haladó kor műveltsége, humánussága megkívánja! A nemzet pedig, amely véres verejtékkel keresett adózó filléreiből tartja fenn az államháztartást, a vezető fiaitól ezt jogosan elvárja!

Az öngyilkosságról és párbajról.

I.

Az öngyilkosságról.

A féktelen szenvedély, az oktalan szerelem, az eltékozolt becsület, az eldorbézolt vagyon, a kártya, az iszákosság, az elpusztított idegrendszer, a türelmetlenség, végül a helytelen nevelés és kétségbeesés kifolyása: az öngyilkosság szokott lenni.

Milyen ellentéte ez az élet céljának! Azon életet eldobni könnyelműen: amelyet többé semmi áron sem lehet vissza szerezni.

Száz megmentett öngyilkosjelölt közül kilenczven már megbánta az ostoba tettét és másodszor nem lenne ismét öngyilkos.

Nem akarom az öngyilkosjelölteket lebeszélni, ez úgy is céltalan volna, azt azonban határozottan állítani lehet: az öngyilkosokkal nem sokat vészit a társadalom! Ezek nagy része léha, munkakerülő és gyenge jellemű, gyáva ember, aki az élet viharával szemben, nem bír megküzdeni. Csak mellékesen mondom – tisztelet a kivételnek, – aki becsül etében ártatlanul annyira megsértetik vagy meghurczoltatik, hogy ezen csorbát már helyre hozni nem lehet.

Ugyan hová jutunk akkor, – amint számtalanszor olvasni lehet – ha már egy 3-4 osztályos fin is öngyilkos lesz, mert szekundát kapott. Hiszen az elkényeztetett nevelésnek ez már kézzel fogható bizonyítéka. Az ilyen gyenge jellemű embertől majd mit várhatna a társadalom?

Vagy az olyan katona ruhába öltözött babáktól, akik egy kis katonai fegyelemtől félve, öngyilkosok lesznek; ha

életben maradnának, hogy várnánk el ezektől adandó alkalommal, hogy a háború fáradalmait kiállják.

Az ilyen öngyilkosokat nem keli sajnálni, azokkal együtt, kik a lumpolás, duhajkodás, kártya stb. miatt fosztották meg önkezüleg magukat az élettől!

Az ilyen emberek lelke olyan, mint a férges gyümölcs: lehull, mert rothadásba van.

II.

A párbajozók.

A régi lovagkorból hátra maradt, ósdi, elavult szokás a párbaj. Üres henczegés, hivalkodás, tapasztalatlanság és tudatlan gögre mutat.

Katonatisztnak sem válik díszére a párbajozás! De ha már bele keveredett, Isten néki! Csinálja, ha muszáj! Karddal keresi a kenyerét, ezzel kell megmutatni, kettő közül ki az ember? Olyan embernek azonban, akinek polgári foglalkozásánál fogva sem kard, sem pisztoly nem szokott a kezében lenni, igazán örült dolog párbajt vívni.

Az ilyen verekedő természetű urak helyesebben tenék, ha a párbajnak olyan szokását hoznák be: hogyha két ember megsérti egymást, s párbajozniuk kell, három nap alatt amelyik valami munkájával többet bír keresni, az fizesse azt valami jótékony célra. Van elég hely: Lelenczház, cseléd-otthon, gyermekmenhely, szegényház stb. A fegyverrel párbajozókat pedig nem fogházra, hanem börtönre kell ítélni, épen úgy, mint más gonosztevőt! Tudom, lepadna a párbajozók száma,

Egy mészáros legény ha összevesz valakivel és azt leszúrja, emberölésért gonosztevőként büntetik.

Egy vívómester pedig párbajban szúr meg egy úri embert, az államfogházit kap. Hol van itt az igazság? Hiszen a vívómester úgy is vívni tanít és jói kell tudnia vívni Tehát előre majd nem biztos volt arról, hogy ellenfelét megöli.

A párbaj eltörlése vagy megszigorítása végett, egy új törvény hozatala igen üdvös volna!

Ezenkívül pedig a nagyobb uraknak, a vezető elemeknek kellene jó példával előljárni, fegyver helyett észszel, a tudomány fegyverével párbajozzanak! Ebből

maguknak hírt és dicsőséget, a hazának hasznot hoznak. A családjukat pedig nem hagyják kétségbe esett gyászba az ellenfél öröme.

Ugyan hogy lehet egy ittas bérestől kívánni, ha valaki pofon üti, hát az ő párbaj rendszere szerint ne szúrja le, mikor a földbirtokos is, aki az ő gazdája, a miért szóval megsértették, párbajban agyonlőtte az illetőt.

A hal is a fejtől romlik! A társadalom is olyan! A fejnek kell tisztán gondolkozni; a test akkor ép marad! Nem lesz, aki elrontsa!

A házmesterekről.

A nagyvárosi életben a házmesterekről nagyon sokat lehetne írni. A házmester a vicze-háziúr, a vagyonos osztály hűbérese, a bérházak uralkodója, a házbér kérelhetlen behajtója, a lakók réme, a szegényebb, védtelen lakó üldözője, az éjjel hazajáró lumpok – akiktől kapupénzt kap – pártfogója, a bérházak nyugalmanak megzavarója, a lakók közötti perpatvarok szigorú bírója, végül a rendőrség gyűlölője s a hadastyán egyeslet tagja.

Nem azon tisztességes házmesterekről szól ezen megemlékezés, a kik a modern fejlődéssel, maguk is előre haladnak; hanem azon házmesterekről, akikkel a külvárosok egyes házai, még mai napig is meg vannak áldva.

Egy jó házmester a milyen házi áldás lehet, épen olyan házi átok egy részeges, részrehajló, buta, bevándorolt házmester.

Nagyon sajnós, de ilyen házmesterek még mai napig is igen sokan vannak.

Nem akarom azt mondani, hogy a házmester rendőr legyen, annál kevésbé besúgó.

Az azonban határozottan állítható, hogy a nagyvárosi életben egy jó házmester a közbiztonságnak egy megfizethetetlen, jó öre lehet; míg egy részeges, léha, részrehajló házmester annyit árt a közbiztonságnak, hogy ennek a kárát ki sem lehet számítani.

Ha minden házban megfelelő, ügyes, becsületes, részrehajlatlan, lelkiismeretes házmester volna, az esetben, a tolvaj világ káros létezése, ha nem is egészen, de félig

meg volna akadályozva; később pedig fokozatosan ki lehetne irtani a társadalom ezen piszkos salakját.

A házmesterek az albérlőket már csak azért is szeretik, minél több albérlő van a házban, annál több kapuzáró pénzt kaphatnak tőlük. Az albérlők nagy része munkás, iparos, kereskedő-segéd, ezek között azután a tolvajok, szédelgők, csalók szintén elkeverednek. Nagy része az ilyen lakóknak nőtlen ember, ha nős, az sem sokat hátrózik, mert az ilyen ember, ha pénze van, rendszerint egy héten 2-3-szor kapuzárás után megy haza. A házmesternek pedig az olyan lakó után van jövedelme, a ki későn jön haza.

A hol túlszűfolt lakások vannak, ott rendszerint egészségtelen és piszkosak a lakások kívülről és belülről is. A kolera és más hasonló járványok melegágya az ilyen piszkos bérházakban van. Ugyancsak az ilyen túlszűfolt lakásokban található legtöbb csavargó, tolvaj és betörő, azután a kiélt vén kéjtolvajnok és titkos kéjnök is.

Az ilyen piszkos tömött lakásokban, a szegényebb nép között, a fent jelzett tolvajnépség biztos lakást talál.

Ilyen lakásokban laknak még a koldusok, a kiknek családjaik vannak, s ezeknél meg a nőtlen koldusok, kintornások (verklisek.) Némelyik ilyen lakásban 3-4 kintornás család is lakik.

Az említett egyénekről már más elbeszélésemben, dióhéjba szorítva, megírtam a jellemvonásokat. Ezen elbeszélésben már csak annyit említek fel, hogy mind-ebből látszik, hogy egy házmester, a ki feladata tudatában van, milyen hasznos lehet a társadalomnak; vagy ellenkezőleg, milyen kárára lehet annak.

A házmesterek szabályzata a főváros által, úgy szintén a maguk egyesülete által is, most van munkában; így erről felesleges volna szólanom. Elég szakember dolgozott rajta, valószínű, hogy nagyban segíteni fog a bajon.

Azt azonban fel kell említenem, hogy a hol a házmester rendre, tisztaságra ügyel, ott járványbetegség nem szokott kiütni.

A hol a házmester, megbízható, becsületos ember, a bejelentéseket és kijelentéseket pontosan eszközli, ugyanezt a főbérlelőktől is követeli az albérlőkkel szemben: ott a

közbiztonságra veszélyes elemeknek nem lesz kellemes otthonuk, kipusztulnak a házból.

Ezen kívül a házmester által kezelt fő- és albérlők névjegyzéke egyik legfontosabb tényező a közbiztonságra.

Tűzrendészet szempontjából is a házmesternek jut a legfőbb föladat.

Mindezekből tisztán látható, hogy közbiztonsági, erkölcsi, anyagi, közegészségügyi és tűzrendészet! szempontból a házmesteri állás igen fontos volna.

Itt tehát a megbízhatóság, használhatóság mellett, rendes fizetés is kellene a házmestereknek. Mert az összes szabályrendeleti intézkedés nem segítene annyira a bajon, mint ez. Végül pedig házmesternek csakis olyan egyén lenne alkalmazható, aki rendőri szempontból kifogás alá nem esik. A viczeházmesterért pedig felelőssé kellene tenni. A viczeházmester kicsinyben olyan, mint a házmester; a viczeházmestereknél van azonban a faczér és tolvaj cselédek, titkos kéjelgésből élő cselédek eldorádója. Közbiztonsági szempontból tehát a viczeházmesterek megbízhatósága is igen fontos.

Ezen kívül még legüdvösebb intézkedés volna, ha közegészségi, tűzrendészen” és az első segélyadásra nézve a házmesterek számára egy kézi utasítást csinálnának. Ez pedig könnyen kivihető volna s a társadalom egy átoktól szabadulna meg!

Az éjjeli örök és a rovott múltnak.

I.

Az éjjeli örök*

Az éjjeli ör neve, a hogy általában nevezik: bakter. A bakter, a köznép szerint, az utolsó ember. Erre a hivatalra a községekben valamire való ember alig kerül. Ez az oka annak, hogy majd minden községben a kivénült falu rossza, egy rovott múltú ember tölti be ezen állást. Természetesen csekély fizetésért. Szóval régi magyar felfogás szerint a bakter, csősz stb. hasonfoglalkozású egyének, csekély fizetésért, öreg és rovott múltúak voltak.

* A mezei örökről azért nem írok, mivel az már rendezve van; s fokozatosan talán beválik.

Most tessék ezen józan embernek elgondolkozni! Egy rosszul díjazott vén ember, aki erkölcsileg úgy is meg van romolva, miféle hasznot hajthat a közbiztonságnak, s hogy őrizheti meg a mások rábízott vagyonát? A felelet erre csak az lehet: sehogya!

Száz lopási eset közül – ha mindjárt nem lehet is határozottan bizonyítani, – ötven-hatvan esetben az éjjeli őr bűntárs szokott lenni. Ez vezeti nyomra a tolvajokat, ő vigyáz addig, míg a lopás történik, nehogy a csendőrség vagy rendőrség észrevegye; ráadásul a lopás perczében valamelyik ház előtt erősen kürtöl, hogy a falu nyugalma az ő éberségével, megnyugtassa; no meg azért is, hogy ezzel a gyanút magáról eltereli, s egyszers-mint alibit igazol. Az ilyen eljárás azután határozottan a tolvaj furfangot bizonyítja, s igen ügyes nyomozónak kell lennie, aki az ilyen bakterrel szemben az igazat, helyesebben a terhelő adatot össze bírja gyűjteni.

Mindenféle bakternek, éjjeli őrnek elsősorban megbízható, becsületes embernek kell lenni! A második követelmény, hogy ép, egészséges, erőteljes ember legyen. Végül az állásához mérten, a helyi viszonyokhoz képest, olyan fizetést kell neki adni, hogy abból a családjával együtt megélhessen.

Ha ezen feltételek megvannak, a bakter a tolvajokkal nem fog czimborálni! A rábízott feladatot pedig hiven és becsülettel tudja teljesíteni.

A csendőrség és rendőrség örökös szaporítása pedig, nem válik szükségessé.

Adjanak egy éjjeli őrnek olyan fizetést, mint egy csendőr kap. Akkor majd számtalan volt csendőr is, - aki esetleg nőszülés vagy más ok miatt kilép, – örömmel megy éjjeli őrnek! Már pedig ha ilyen éjjeli őrök lesznek, nem lesz szükség, mint faluhelyen szokás, a polgároknak is éjjelenként czirkálni járnak. Ennek különben nincs értelme; mert az ilyen czirkálók csak a korcsmákat látogatják. Ami a legfőbb eredmény lenne: az a közbiztonság lényeges javulása. Az adófizető polgárok pedig nyugodtan alhatnának, mert az álmok és vagyonok felett éberem őrök az éjjeli őr!

II.

A rovott múltúak.

Az olyan ember, aki büntetve volt, hivatalos nyelven rovott múltú. A köznyelven azonban az olyan is rovott múltúnak neveztetik, aki büntetve ugyan nem volt, de gyanús életet folytat, s büntetendő cselekmények elkövetéseért már gyanúba volt véve, esetleg ilyen dolgok miatt feljelentés, vagy vizsgálat alatt állt.

„Rovott múltú!” Nem valami hízelgő jelző, de igen fontos valami, a mivel érdemes foglalkozni.

Elég sajnós, de ha a gyanús életmódot vesszük irányadónak, úgy társadalmunkban igen sok emberre lehetne ezt a jelzőt használni, mert nyugodtan elmondhatjuk, hogy úgy a fővárosban, mint a vidéken igen sok gyanús alak található! Azt hiszem, sok ember nem bírná elfogadhatóan igazolni, hogy miből él, ha kérdőre vonák érte. Ugyancsak sok vagyonos ember akadna, aki a vagyonszerzésére vonatkozólag nem beszélne, illetve nem bírná a gyarapodásának módját elfogadhatóan igazolni.

Erről azonban most nem célozom beszélni, csak a „rovott múltú” embereknél maradok.

A büntetett embereket én három részre osztályozom.

Olyan büntetett ember, aki rossz szándékból elkövetett élet és vagyon elleni cselekmény miatt volt büntetve, az rovott múltú. Az ilyen embernek, a sikkasztók kivételével, majd mindegyike visszaesik a bűnbe; így a közbiztonságra veszélyesek.

A második részéhez tartoznak azon büntetett emberek, akik a könnyelmű életmód, vagy jó barátság miatt, sikkasztóvá váltak. A büntetés kiállása után azonban ismét valami tisztességes keresethez jutottak. Ezek már nem veszélyesek. A kiállott szenvedés, a megalázás, az elvesztett állás, s jó barátokban való csalatkozás stb. teljesen kijózanította őket; így örülnek, ha a társadalomban ismét tisztességesen megélhetnek.

A harmadik részéhez tartoznak azon egyének, akik tudatlanságuk, tapasztalatlanságuk, vagy nyomoruk révén, mint tettes, vagy mint bűntársak lettek megbüntetve.

Az ilyen egyének rendszerint megjavulnak, ezeknél alig öt százalék esik ismét vissza a bűnbe.

Hosszú éveken át teljesített lelkiismeretes megfigyeléseim és tapasztalataim alapján mondhatom, hogy a rovott múltúak ellenőrzése és megfigyelése a rendőrség és a csendőrség legfontosabb, egyszersmind legkényesebb feladatát képezi.

A mennyire hasznos és elkerülhetetlen szükséges az ilyen megfigyelés és ellenőrzés, épen olyan káros és ellenkező eredményt ér el, aki az ilyen megfigyelést, vagy ellenőrzést helytelenül gyakorolja.

A helyes és észszerű ellenőrzés által a, rovott múltú tapasztalni fogja, hogy ő azért van megfigyelés alatt, hogy mint büntetett ember ismét valami hason cselekményt el ne kövessen. Az őt helyesen és méltányosan ellenőrző közeget nem tekinti üldözőjének, inkább ennek pártfogása alatt, utat keres magának a megjavulásra; s ha ezt megtalálja és becsületes munkájában nem zavartatják, az ilyen számtalan esetben egészen átváltozik, illetve megjavul.

A túlzaklatott ellenőrzés, a feltűnő figyelés a mindenkitől megvetett rovott múltút mintegy elüldözi a tisztességes foglalkozástól s mint gonosztevőt, mindenki előtt megjelöli, így a nyomorúságában mint egy üldözött oda menekül, a hová lehet; s mint a társadalomnak, amely őt üldözi – elkeseredett ellensége, ezt mindig veszélyezteti és már az önfentartása miatt is ismét, újra és újra, kénytelen a gonosz életet folytatni.

Most nézzük: miért vad a vadállat? Mert nem volt alkalma megszelídülni és mert üldözik. Az emberben és szelíd állatban mikor tesz kárt a vadállat? Ha az ő birodalmában, az erdőben nem talál enni valót, vagy innen kiüldözik.

Az ilyen rovott múltú is így van! Ezeket is embereknek kell tekinteni és módot kell adni arra, hogy megélhessenek! A javulást csak akkor várhatjuk, vagy követelhetjük tőlük, ha alkalmat és módot nyújtunk nekik arra is, hogy magukat, mint ember fentartsák és ne éhezzenek.

A büntetés nem javít annyira, mint gondolják! Ez csak megfélemlíti a bűnre hajló természetű embereket.

A bűnös embernél azt kell nézni, mi volt az oka, hogy bűnre vetemedett? Ha kiszabadul, azután e szerint kell vele a tulajdonképeni javítást megkezdeni. Az ilyen

ember nem esik vissza! Örül, hogy munkát kapott, a mi-
ből megélhet.

Az nem elég, hogy olyan sok mesterséget eltanul
egy rab a börtönben. Mindegyik önálló mester nem le-
het, ha kiszabadul. Rabviselt embert pedig nem minden
iparos alkalmaz a műhelyében.

Foglalkoztató műhelyről kellene az államnak – eset-
leg az állami gyárakban – gondoskodni. Igen sok nyo-
mornak, igen sok büntettnek lenne ez a megelőző, vagy
meggátló intézkedése.

Nem volna annyi rabviselt ember a nyomornak,
éhségnek, tolonczháznak, végül a visszaesésnek kitéve.

Csak komolyan kell róla gondoskodni, az államnak
lesz belőle legtöbb tiszta haszna.

A lélekkufárok.

A mostani társadalom salakjai: a lélekkufárok, a
modern rabszolgakereskedők.

A leánykereskedőket értem ez alatt kik a társadalom
művelődésével lépést tartva, arczátlan módon üzik ezt a
gyalázatos foglalkozást.

Leány kereskedés mindig volt, van és lesz is! Ezt
teljesen megakadályozni lehetetlen. Legfeljebb hathatós
törvénnyel és szabályrendeletekkel korlátozni lehetne.

A lélekkufárok a társadalomban mindenütt vannak.
Az összeköttetésük sokfelé kiterjed. Azért van azután,
hogy mindenféle osztályból lehet közöttük találni.

Magasabb rangú egyéneknek látszó urak és úrnők,
jó módú magánzók, ügynökök, üzletesek, szakácsnék, bor-
délyosok, pinczerek, ezek nejei, kasszírnök, pinczérnök,
helyszerzők, számtalan munkás neje és napszámosnök stb.
találhatók, akik ezen ocsmány kereskedésből tartják fenn
magukat. Úgy a fővárosban, mint a vidéki nagyobb váro-
sokban számtalan előkelő magánzónak látszó családok
találhatók, akik kényelmes úri életet élve, mindenki által
mint tekintélyes, vagyonos, tőkepénzes emberek ismer-
etesek.

Az ilyen emberek viseletén semmi különöset nem láthat az ember. Tisztességes, simulékony természetűek, különösen a hatósággal szemben. Lehetőleg igyekeznek feltűnés nélkül a hatósági tisztviselőkkel, vagy közegekkel megismerkedni; ezeknek töltik telhetőleg valami szíveséget tenni. Ez azért van, hogy a sikeres üzlethez a tisztességes, látszatot fentartsák.

Rendszerint nagy háztartást szoktak vinni; ez ok miatt több leánycselédet tartanak: szakácsné, szobaleány, dadák, mindenesleány, sokszor nevelőnő vagy nyelvtanítónő is található az ilyen helyeken. Természetesen, a szakácsné kivételével, valamennyi igen csinos szokott lenni.

Az úr kávéházba, éttermekbe jár; itt tölti el az egész napot. Sokszor szokott vidékre utazni, az ilyen kirándulás után mindig hoz magával új cselédet stb., a régivel pedig elutazik egy ismerősükhöz, akinél jó helyet szereztek a számára. A szakácsnők, majd minden esetenél, mint rábeszélők szerepelnek. A szakácsnéféléknek minden szavát készpénznek veszik a szegény cselédek.

Ilyen cím alatt ezen az úton azután folytonosan megy a leánycsere, illetve leányszállítás. A szegény leányok pedig, mint egy marha, drága pénzért, – amit a leánykereskedő vág zsebre, – eladatnak: a külföldi rossz hírű házak tulajdonosainak. Ahonnan többé nincs menekvés! A visszatérés útja el van vágva! Külföldön pusztulnak el, elhagyatva, a legborzasztóbb betegségekben.

Az ilyen szerencsétlen teremtéseket leginkább a Balkán államok, Olaszország, Oroszország, Hamburgon át a világ összes kikötő városaiba, szokták szállítani, ilyen helyeken virágzik a bordélyüzlet legjobban; ahol nagyobb a kikötő város, ott nagyobb hajóforgalom van. Tudvalévő dolog, hogy ha egy hajó szárazföldet érint, a matrózok egyetlen örömüket, a tivornyázást, a bordélyházakban szokták kielégíteni.

Ezrekre menő köteteket lehetne írni azon szerencsétlen teremtésekről, kik ezen az úton hazájukból elszakadtak; s a legnagyobb szenvedés és nyomorral küzdve, kétségbeeső helyzetekbe kerülve, teljesen elhagyatva, ismeretlen helyeken haltak el

A leánykereskedés másik általános szokása: az úgynevezett „auffirolás”, felvezetés. Ezt a kerítők szokták titokban, – de majd nem nyíltan – üzni; számtalan család kárára, gyalázatára, s a társadalom szégyenére.

A kerítők, alig egy-két kivétellel, olyan gonoszlelkű vén boszorkány, a kik előtt a családi szentély, az egyéni érték, vagy a női becsület számba sem vétetik. Ezeknek csak egy céljuk van: minél többet, s lehetőleg legmagasabb összegért a megrendelő kéjencznek martalékul megszerezni.

Az első eset bár nehezen, de sikerül. Az áldozat kap egy-két koronát, esetleg egy darab csekély értékű – esetleg hamis – ékszert. A kerítő pedig zsebre vágja a vérdíjat, az áldozat becsületének az árát. Az ilyen nő azután, a becsületes társadalomra nézve, rendszerint meghalt: a léha, könnyű életre adja magát és elzüllik.

A korcsnevelés, a rossz erkölcsű elégedetlen életmód, a szülők léhasága, mind elősegíti az ilyen leánykereskedést, vagy erkölcstelen életmódot.

Helyes nevelés mellett, a hol a leány öntudatosan van nevelve, s tudatában van azon erénynek, hogy önmaga értékét is felismeri, kevés leány kerülne a leánykereskedők számára eladás végett.

A legfényesebb bizonyítéka ezen állításomnak az, hogy minden elcsábított leány rosszul nevelt vagy züllött úri lány, a ki csak élni, de nem dologra neveltetett. Ezen kívül pedig a többi csupa iparos és munkások s nap-számosok gyermekeiből kerül ki; úgy, hogy „magyar paraszt”, a kinek a szülei otthon földműveléssel foglalkoznak, alig kerül ki közöttük; ha van is néha, ritkaság számba megy. Ez pedig azért van, mert az igazi magyar parasztok között józanabb erkölcs uralkodik, mint a városi életben megromlott iparos, munkás, vagy sok úri családnál.

Ha itt az okok eredetét kutatjuk, csak arra a következtetésre jutunk, hogy minden rossznak, minden erkölcstelenségnek az oka egyben rejlik: a vallástalanságban!

Nem akarok térítő lenni, ez meddő munka volna; azt azonban határozottan állítom, hogy vallásosság nélkül

minden felbomlik. Ez képeztén az állami élettől kezdve az utolsó cselédig, a nemzet erejét és erkölcsét.

Józan gondolkodású, erkölcsös, vallásos ember még rendes körülmények közt egy sem pusztult el. A hol azonban a három főkellék közül egy hiányzik, ott már baj van, a tönkremenés megkezdődött.

A művelődésnek helytelen útravaló terelése, egyre megy a nem művelődéssel; tehát hátrányos; sőt rosszra vezet.

Az erkölcsös életet kellene valami úton módon meghonosítani! A felvilágosodott erkölccsel a céltalan kéljégés és leánykereskedés is korlátozva volna.

A jövőmondók.

Azt hiszem, mindenki ismeri a kártyavető kóborló oláh cigányasszonyokat, akiknek főfoglalkozásuk a kártyavetés volna. E mellett azonban a körülményekhez képest a csalást, lopást és a kuruzslást is űzik. Szóval akivel érintkeznek, annak sok szerencsét mondanak, illetve jósolnak, amiből semmi nem fog teljesedni. Ez alkalommal a velük érintkező kíváncsi halandót alaposan becsapják; csak a távozásuk után fogja tapasztalni, hogy megcsalták és meglopták. Ez természetesen mindig attól függ, milyen bárgyú volt az illető.

Az ilyen cigányasszonyok, a kártyavetés mellett előszeretettel űzik a kuruzslásnak egy bizonyos nemét, a megrontást és elbájolást.

A falusi és tanyai nép között még mindig divatozik egy elavult, régi babona. Igen sokan azt hiszik, – sajnos, még úrinők is kerülnek közöttük, – hogy ha valakit a szeretője, esetleg az ura elhanyagol, azt a cigányasszony bájjitala megjavítja, vagy a jó útra visszatéríti. Esetleg, hogy a vetélytárs, vagy haragosának a hozzátartozóját, vagy marháit ugyancsak képesek megrontani. Balga képzelődők! Ha egy keveset utána néznének, hogy az ilyen kuruzslásnak milyen eredménye volt, tudom, nem hallgatnának ilyen együgyűségre, hanem kidobnák a lakásukból a javasasszonyt.

Az állatok kuruzslásával még az oláh cigányok is szoktak foglalkozni. Természetesen, ezek is olyan sikerrel, mint az asszonyaik.

A kártyavetőnők, illetve jósnők másik fajához tartozik az özvegy asszonyoknak az a része, amelyik másodszer már senkinek sem kellett, így otthon megvénülvén, más kereset hiányában, kártyavetésre szánta magát. Van közöttük számtalan férjehagyott nő, úgyszintén elvirult aggszüzek, kik babonás természetüknél fogva elég okosak arra, hogy mást becsapjanak, illetve megcsaljanak.

Az ilyen nők azután, mert ők senkinek sem kellenek, nem riadnak vissza semmiféle csalástól sem. Lévéen ők mindenkinek ellensége, akiknek náluknál több pénze és szerencséje van.

A kártya vetőnőknek ez a fajta a főváros külvárosaiban, nagyobb városok munkások által lakott részén, faluvégeken, néha tanyákon szoktak lakni. Különösen szeretik a búcsújáró helyeket, ez nekik legalkalmasabb; ilyen helyeken a túlbuzgó tudatlan nép között, legtöbb áldozatot képesek összefogdosni.

Vannak egyes kártyavetőnők, akiknek a lakásuk látogatottabb, mint igen sok orvosnak a rendelő szobája.

Az a legcsudálni valóbb az egészben, hogy manapság a napilapokban is eleget lehet olvasni, hány hiszékeny embert becsaptak már! Ennek daczára áldozat mindig kerül.

Az ilyen csaló kártyavetőnők szobáinak leírása is érdekes volna, – különösen a falusiaké, – ahol a sötét apró ablakos kis szobában, a falra szegezett ökor fejeken, de nevéreken, kígyó és béka. bőrökön kiviül számtalan mindenféle különös és rémesnek látszó dolgokat lehet találni. Ezzel azonban nem érdemes foglalkozni, így mellőzöm.

Felemlítendő volna még a „hipnotizálás”, ez azonban, – ahol tudományos szempontból történik, szakember által, – munkám keretén kívül esik, így csak azt említem tel, hogy az utóbbi időben már egyes csalók, a spiritizálást is mint jó „médiomot” csalásra szokták felhasználni.

Igen tanácsos tehát a spiritizmus lelkes barátainak az ilyen médiumoktól óvakodni. Mert igen könnyen megtör-

ténhet az a szerencsétlenség, hogy egyik „seáncon” valamelyik tolvaj szellem az ilyen furfangos „médium” által fogja az aranyórát, esetleg pénztárczát elemelni.

A kuruzslókra visszatérve, megemlítendőnek tartom még, hogy a pásztoremberek is szokták a kuruzslást űzni. Ezek azonban néha már sikeresen is végezhetik.

A csikóseiber a lovat, a csordás a szarvasmarhát, a juhász a juhot, a kanász a sertést, sok esetben sikeresen képes gyógyítani. Ez azért van, mivel egész életüket az ilyen állatok mellett töltik, azt annyira kiismerik, hogy egyes betegségeiket megtudják akadályozni.

Ez azonban csak ritka és egyes esetekben fordul elő. Azért ahol csak lehet, a legcélravezetőbb az állatorvost igénybe venni. Ez sem kerül sokkal többbe, mint a kuruzsló. A siker azonban természetesen biztosabb.

Kleptomania.

Az emberi gyengeségnek s a tébolynak egyik csúnya fajához tartozik a kleptomania. Furcsa betegség ez! Bár régebben is létezhetett, abban az időben azonban ezt közönséges tolvaj betegségnek tudták be, nem pedig beszámíthatatlan állapotnak, mint manapság.

Vannak egyes emberek, akik más vagyona iránt ellenállhatatlan erőt éreznek magukban, hogy azt eltulajdonítsák, helyesebben mondva ellopják. Az ilyen betegséget kétféle módon lehet osztályozni: egyik tolvaj, amelyiknek a lopás szokásává vált, szokásos tolvajnak, illetve alkalmi tolvajnak nevezetik. Az ilyen tolvajok nagy része a nyomor, az önfentartási ösztön, vagy a kielégíthetetlen élvezeti vágyak elérése miatt szokott lopást elkövetni. A lopott holmit aztán ott, ahol és úgy, ahogy lehet, potom áron értékesítik. A második fajhoz azon egyének tartoznak, akik rendezett vagyoni viszonyuknál fogva olyan kellemes helyzetben élnek, hogy nincsenek rászorulva a lopásra. Ennek daczára, valami beteges, ellenállhatatlan erő hatása alatt, mintegy önkéntelenül, minden kezükbe kerülő tárgyat, legyen az értékes vagy nem, ellopnak. Az ilyen emberek nem annyira a lopott dolog értékéért, ha-

nem csupán bírhatásáért követik el a lopást. Náluk a lopás iránti legyőzhetetlen vágyat, maga a lopás elkövetése, annak sikeres véghezvitele, a titkos öröm ezen siker felett, idézi elő

Az ilyen lopásra hajló beteges természetet nevezik kleptomániának.

Nem akarom a kleptomania létjogosultságát tagadni, elismerem azt is, hogy az ilyen beteges hajlamú egyén nincs teljesen beszámítható állapotban. Azt az egyet azonban mégis sehogy sem bírom felfogni, hogy olyan betegség is legyen, melyben csak úri emberek szenvedhetnek! Szegényebb ember számára ilyen betegség nem létezik. Az ilyeneknek, akármilyen mániából lopnak, a fogház lesz érte a jutalom.

Én tapasztalatból beszélek, s tapasztalatból állítom azt is, hogy a tolvajok nagy részénél, különösen a pásztoembereknél, a kleptomania a legmagasabb fokig ki van fejlődve, helyesebben mondván, legjobban szenvednek benne.

Az úri emberek részére, akik anyagi gonddal nem küzdenek, a sport-üzés, unalom-üzés, vagy élvezetek egész sorozata áll rendelkezésükre. Ezzel szemben a szegény embereknek, különösen a pásztoembereknél, jóformán semmiféle olyan dolog nem áll rendelkezésükre, ami őket a mindennapi munkájukon kívül szórakoztatná.

A szabadban való tanyázás, éjjelezés, semmittevés, a bizalmas együttlét, vagy titkos magányosság, az éj titkos leple, mind megannyi csábító hatással van az ilyen egyéneknél a bűn elkövetésére.

Ha minden ilyen lopási esetről az elkövetett cselekmény okát kutatjuk s lélektanilag megfigyeljük, arra a következtetésre kell, hogy jussunk, miszerint legtöbb esetben, eltekintve az anyagi haszontól, a lopást a tettes valami ellenállhatatlan, ismeretlen ösztön, titkos behatás, illetve kényszer nyomása alatt követte el! Épen azért majd minden ilyen hasonló esetről, a tettest nem annyira a lopott dolog értéke, mint a lopás végrehajtása iránt érzett nagyfokú kéjvágy idézte elő.

Számtalan pásztoembertől hallottam: „A pásztoem-

bérnek a lopásra szüksége van! Ez olyan nekünk, mint a levegő.”

Ez eléggé bizonyítja, de ezer és ezer más körülmény is amellet van, hogy kleptománia létezik! Létezik pedig a legszegényebb nép között is.

Én számtalan pásztor embert ismerek, kit lopás miatt rövidebb vagy hosszabb időre elzártak. Pedig a tapasztalataim alapján állíthatom: ezen emberek nem voltak annyira bűnösök, mint betegek, kleptomániában szenvedők.

Csúnya betegség az igaz! De meg van állapítva, hogy létezik! Már pedig ha létezik, engedjék meg nekem, én azt hiszem, ha csakugyan létezik, ebben minden rangú ember szenvedhet. A betegséget pedig csak egy szerrel lehet minden rangú egyénnél kezelni! Mert azt a gyógykezelést nem tartom egészen helyesnek, ha egy hivatalnok vagy házi úr a lopás után mint kleptománias nem lesz megbüntetve, addig hasonló betegségben szenvedők ezrei fogsággal sújtatnak ugyanezen cselekményért.

Egyforma gyógykezelés, legyen az bárminő, segíthet ezen a betegségen! Akkor, azt hiszem, meg lehetne szüntetni!

A javíthatatlanok.

Számtalanszor lehet a napilapban olvasni, hogy egyes gyermekek, kik a javító intézetből kerültek ki, nem hogy megjavultak volna, hanem ellenkezőleg, mikor kikerültek, még rosszabbak lettek, mint azelőtt.

Ha általában figyelemmel kísérjük az ilyen szerencsétlenek életfolyását, már akkor is szomorúan tapasztaljuk, hogy ez igaz! Ha azonban e mellett még beható tanulmány tárgyává is tesszük ezt az ügyet, megdöbbenünk rajta, amiket tapasztalni fogunk.

Azt azonban előre kijelentem: nem a javító-intézetben van a hiba! Mert erről már én magam is meggyőződtem: ott minden tőlük telhető áldozatot meghoznak, hogy a fáradtságuk sikeres legyen.

Ennek az okát másutt kell keresni!

A javítani szándékolt gyermek rendszerint rossz, gyenge, elkényeztetett, esetleg elhanyagolt nevelésben részesült, sok esetben meg épen semmiféle nevelést sem kapott. Ez okok miatt valamennyien makacs, hajthatatlan, engedetlen dologkerülőkké fejlődtek.

Az ilyen nevelés mellett, vagy nevelés nélkül felserdült gyermekek minden cselekménynek csak a könnyű oldalát kedvelik, azért teljesen függetlenül, szabadon szeretnek mozogni s a munkánál is csak ott maradnak meg, illetve, csak olyannál használhatók, amelyet minden megerőltetés nélkül, csekély fáradtsággal, a szabadságuk korlátozása nélkül végezhetnek.

Hogy képzelhető tehát ezek után, hogy javító-intézetből kikerült gyermek, valamely iparágnál megmaradjon! Hiszen minden józan gondolkodású, csak kevésbé tapasztalt ember is tudhatja, hogy egy iparosinasnak, mondjuk tanoncznak rosszabb helyzete van – tisztelet az egyes helyeknek – mint a világon bárkinek. Ezek a szegény tanonczok, olyan martyr-életet élnek, hogy sokaknak ezt elképzelni is bajos. Ezek a művelt társadalom rab-szolgái!

Hajnalban felkelni, egész napon lótni-futni, koplalni, szenvedni, mindenkitől lenézve lenni, a kutyánál ezerszer lejjebb nézetni, legutoljára lefeküdni, éjjel a legrosszabb helyen, piszkos zugokban meghúzódni, nem is ágyban, de kutyának sem való férges vaczokban pihenni, ekkor is félálomban, a mester úr parancsára figyelni, azt hiszem, emberkínzó valami!

Ez pedig úgy van! Ez a régi barbár korból fennmaradt a czéh-mesterektől át vett, elavult, ósdi emberkínzás!

Itt van az első oka annak, hogy számtalan gyenge természetű gyermek, mivel az ilyen kínzó megaláztatást eltűrni, elviselni nem bírja, akarata ellenére csavargásba kerül s mielőtt még kifejlődhetett volna, elzüllik: a társadalmi rendszer romlottsága miatt!

Magyarországon az iparost lenézik, mellőzik! Az úr, még a legkisebb napidíjas is kerüli őket! Ez miért van? Mert mindenki tudja: milyen inasi életből kerül ki a mester, az iparos. Ráadásul még iparosnak csak olyan iskolás fiút szoktak adni, ki nem tanul! Tehát mert egy eset-

leges kishivatalnoknak gyenge lenne, híres iparos lehet belőle!

Ez kérem, őszintén szólva, helytelen rendszer! Rossz szokás! S a művelt kor haladásába nem illik bele!

Az iparos nem csak hogy ember, de a társadalomnak hasznos, nélkülözhetetlen, megbecsülni való tagja! Az ipar alkot a világon minden emberi művet. Az ipar teszi a társadalmat nagygyá, fényessé! Ipar nélkül a társadalmi rend felbomlana! Épen ezért, a tudománynak, művészetnek, az ipar az egyedüli méltó társa!

Ezekből látható, az hogy iparra szükség van! Ez még a kereskedelmet is megelőzi! Ipar nélkül nincs kereskedelem! Az ipar az élet fentartására elkerülhetetlenül szükséges; a kereskedelem pedig a forgalmával az életet könnyűvé, tűrhetővé, esetleg kellemessé teszi. Amint látni tehát, valamennyi hasznos és szükséges!

Iparosokat kell azért elsősorban nevelni! Ez pedig csak úgy sikerülhet, ha az iskolákból az első tanulók is, akinek hajlama van valamelyik iparághoz menni, négyhat közép iskola után iparos tanoncok lesznek! Itt pedig a megérdemelt emberi bánásmódban részesülnek. Ezért megmarad a tanonc gazdájának az a haszna, hogy a tanonc években a tanoncza fizetés nélkül dolgozik neki.

Az esetben azután, ha az iparosaink a szellemi művelődésnek azon fokát elérik, amit el kell hogy érjenek: a tanoncok sorsa magától megjavul; mert művelt iparosnak az lesz a célja, hogy a tanonczból is embert, - esetleg nálánál különbet – neveljen!

Ha tehát a tanonc-ügy alapos rendezést nyer, a javító intézetbe való gyermekek létszáma magától fog csökkenni; a kikerült iparostanonczzá lett javított gyermek pedig tisztességes iparosnál, ahol emberiesen bánnak vele, megfogja magát becsülni s nem lesz szükség rája, hogy büntetett kövessen el, csak azért, hogy bezárják; mert ott jobb helye van, mint a gazdájánál!

Érdemes lenne ezt az ügyet az arra illetékes helyen és egyéneknek behatóan tanulmányozni; meg vagyok győződve róla: nekem igazat adnának! S a munkájukat siker koronázná!

A halálbüntetés.

A művelt társadalomban a gonosztevők legnagyobb büntetése: a halálbüntetés. A halálbüntetés régente nyilvánosan, nagyobb tereken, a nép előtt lett végrehajtva. Régente leggyakoribb volt a lefejezés, amit a hóhér egy pallossal hajtott végre. Elképzelni is rossz! Hát még végig nézni! Barbár korból maradt barbár szokás! A jelenkorban már ezt csak Kínában alkalmazzák.

Franciaországban a halálbüntetés nyaktilóval (guilottin), Az amerikai Egyesült-Államokban pedig villamos géppel hajtják végre. Nálunk azonban a halálbüntetést zárt helyen, kötéllel teljesítik, ez az akasztás.

Nem akarok a halálbüntetés ellen, avagy mellette szót emelni. Ez nevetséges is volna. Magyarországon ilyen változást magamforma jelentéktelen ember nem idézhet elő. Ilyen dolgot már jól meghányva, fő- és al-, meg tudná az Isten milyen bizottságok szoktak elintézni.

Én a halálbüntetést felemlítve, csak az általa elérni akart sikerről vagy sikertelenségről akarok egyet-mást fel- említeni,

A gonosztévők közül egészen külön válnak ki azok, akik embertársaik életére törnek. Ezek a gyilkosok!

Gyilkosságot követ el az olyan ember, aki valakit előre megfontolt szándékkal meggyilkol. Ezért halálbüntetés jár, tehát akasztófa.

A halálbüntetést azonban, mint a gyakorlatból tudjuk, csakis a legritkább esetekben szokták alkalmazni. Akkor is leginkább akkor, ha a tettes a gyilkosságot rablás céljából hajtotta végre. A rablógyilkos tehát az, aki a mi törvényeink szerint, leghamarább az akasztófára juthat.

Ez azonban, mint mondám, csak a legritkább esetben hajtatik végre.

Ember hiba nélkül alig létezhet! Az emberi hiba, az emberi gyarlóság tehát az oka, amihez igen sokszor a társadalmi viszonyok is járulnak, hogy sok ember már születésénél fogva is olyan helyzetbe kerül, ahonnan a börtönbe, esetleg az akasztófára vezet az útja.

A léha életmód, a rossz nevelés, a dologkerülés, végül az élvezetek utáni vágy. természetesen a legerősebb támogatója a gonosz embernek a gonosztett elkövetésénél.

A gyilkosság a legnagyobb bűn lévén, így az elkövetők is leggonoszabb emberek, ezt mutatja az is, hogy minden gyilkos a haláltól meg nem ijedő, megrögzött, elkeseredett ember.

A gyilkosok nagy része igen jól tudja azt, hogy egyes tagadás mellett, egy kis szerencsével az akasztófát elkerülhetik. Ilyen esetben pedig tizenöt évi fegyház után, ha jól viselik magukat, feltételes szabadságra bocsáttatnak.

Az állami jogrend érdekében a halálbüntetésnek a célja volna:

1. Az elkövetett büntett megtorlása! Ez a bosszú volna.
2. Az ilyen közveszélyes gonosztevő kiirtása.
3. Az elrettentő példa.
4. Oly esetben, ha kegyelmet kap, a tettes javítása.

Azon gonosztevő, aki kegyelem folytán tizenöt év múlva kiszabadul, igen ritka esetben javul meg.

Majd minden gyilkos már a nevelésnél, vagy jobban mondva a neveltlenségénél fogva is gonosz, alattomos jellemű, kegyetlen természetű és iszákos szokott lenni, pedig ezek a szokások együtt vannak, ott a nemesebb érzés már ki van halva, vagy pedig az ilyen emberben meg sem fogamzott.

Igaz, hogy a gyilkolások véghezvitelénél az okot sokszor a nyomor, a kétségbeesés is néha az éhhalál is elősegíti. Ez azonban már a gonosz hajjam kifolyása szokott lenni.

Majd minden egyes eset bizonyítja, hogy a rabló-gyilkos a gyilkosság végrehajtásánál senkit nem kiméit!

Legyen az öreg, fiatal, nő, férfi vagy gyermek, irgalom nélkül legyilkoltatik.

Az ilyen gyilkosban az embertelen, vadállatias kegyetlenség, azt hiszem, a leghatározottabb bizonyítéka annak, hogy a gyilkos mint teljesen elvetemült, megrögzött gonosztévő a társadalomban való maradásra érdemetlennek tette magát.

Mint említém, az ilyen gonosztevő, ha kiszabadul, nem javul meg; legfeljebb csak jobban elromlik; s ha ismét gonosztettet követ el, az alkalommal már az előbbi igazolást el nem mulasztja; s a figyelmét kiterjeszti arra is, hogy a helyszínén tévútra vezető bűnjelet hagyjon, hogy ezáltal a nyomozást egészen tévútra vezesse.

Ezeknél tehát a halálbüntetéstől félelem, a kegyelem, végül a fegyház nem javított és nem is rettentett el.

A halálbüntetés tehát, mint elavult és céltalan, sehogyan sem állja meg a helyét, mert úgy sincs olyan elrettentő hatása minden gonosztevőre, mint a célja volna.

Életfogytig tartó magányos börtön, bilincsben töltve, – mint Svajczban alkalmazzák, – jobban elriasztja a gonosztevőt, mint bár melyik halálbüntetés.

Az ilyen börtönbüntetés a célnak is megfelelne: mert a gonosztettért a megtorlás megtörténne, a tettes vezeklésére pedig a magányos börtön alkalmas lenne; végül, a halálbüntetés itt is bekövetkezne magától; mivel a börtön levegője úgy is öl; itt soká nem bírná ki. Ezenkívül, nem kellene azt a régi barbár elvet követni: fogatfogért, hanem a megtorlás is bele illeszkednék a humánus korszak helyes intézkedései közé. Így nem kellene hivatalból egy hibbant eszű gonosztevőt, nagy állami apparatussal megfojtani, Ez nem fog javítani soha! Így is eleget ölnek, gyilkolnak, az államnak nem volna szüksége ilyen megtorló büntetésre.

Vájjon hol van példa rája, hogy az akasztófán meghalt ember hozzátartozói, vagy utóda – mert közmegvetés tárgyai lettek, – az államrend iránt tisztelettel viseltetnének, esetleg a társadalom hasznos tagjai maradtak volna? Seholy!

Ez ok miatt is, mint elavult, barbárszokás, mellőzendő lenne a halálbüntetés! Akkor majd a legnagyobb bűnös, a gyilkos hozzátartozóinak sem kellene az apjuk bűnéért, egész életükén ártatlanul pirulni, s mintegy mártíroknak, a társadalom kényszerítő nyomása és megvetése miatt, gonosztevőknek lenni!

Befejezés.

Munkám befejezése után, ha a leirt dolgokat összegezzük, meggyőződhetünk róla, miszerint a társadalmunkon rágódó elősorolt bajokat, én rendőri szemmel látva, módomban volt azt élesebben megfigyelhetni, mint más, ezzel nem törődő laikus embernek. Ez oknál fogva, én csak megmaradtam a magam körénél; megelégedve azzal, hogy könyvalakban hason célú munka ez ideig még úgy sem jelent meg. A társadalmunk többi bajait már nálamnál nagyobb képességű egyénekre hagyom kikutatni. A könyvem tartalmának felhasználása azonban, ezeknek már rendelkezésére álland.

Nagybecsű munkát végezne az a hazának és örök hálára számíthatna akkor, ha nemes munkájával oda bírna hatni, hogy megmagyarázná, miszerint a társadalmi élet csak is és kizárólag „egyesült erővel és egyetértéssel” fejleszthető. Ez utón lehet célzt érni, mivel a művelt társadalomnak csak is ez lehet az alapja.

Ha a történelmet alaposan áttanulmányozzuk, szomorúan tapasztalhatjuk, hogy Magyarország ezer év alatt, mindent azért vesztett el és azért nem boldogult előbbre, mert egyet nem értett. A sok pártviszály a hatalmas ősi erőt szétforgácsolta. A legekleatásabb bizonyíték erre: „1848. márczius 15.” „és 1849. vége.” Ez örökké példaként állhat mindenkinek, hogy csak is „egyetértés és egyesült erővel” lehetséges a biztos célzt elérni.

Az egyesült erőt és egyetértést pedig csak az alapon lehet megkezdeni, ha önművelődési köröket s a felnöttek számára díjtan s minden szakbavágó felsőbb iskolákat és egyetemeket létesítenének. Ezzel megvolna a mód arra, hogy minden polgár, ha van benne akarat, művelheti magát. Ezen a módon számtalan – így pusztulásban lévő – lángész és tehetség érvényesülhetne a haza dicsőségére. Nézzük csak Amerikát, ahol egy kocsisból lett gyárigazgató milliókra menő fizetést húz.

Ennek a célznak eléréséhez azonban szükséges, hogy minden ember becsülje meg a másikat! Az erősebb a

gyengébbet pártolja és védelmezzel! A gyengébb az erősebbtől okuljon, tapasztaljon, ezért pedig ő is hálából azt tőle telhetőleg támogassa! A gyengébb az okosabbat kövesse, de óvatosan, hogy feltolakodott, oktalan, kapzsi ember után ne rohanjon, mert ez kárára lesz! Végromlásba is vezetheti! Olyan ember pedig, aki nincsen tisztában cselekménye következtetésével, helyesebben teszi, ha nem rohan vakon előre, hanem várakozó állapotban, jól megfigyeli a cselekménye célját s csak akkor lép a cselekvés színterére, ha a cél és sikert már előre is ismeri.

Minden bajnak a keletkező okát kell kipuhatolni! Az orvoslás itt kezdendő, még pedig az irányban, hogy a cselekményt mi célból követték el? Vagy a dolog magától miért és mire fejlődött?

Dologkerülő embert – dologtalansággal, iszákos embert – innivalóval, kéjenczet – nőekkel, igen bajos volna orvosolni! Addig élveznék, míg bele pusztulnának. Hanem igen is ellenkezőleg, a rossz szokásaikról le lehet szoktatni, meg lehet óvni; s a hajlamaik szerint és az erkölcsi képességeikhez mérten, a természetükkel megegyező foglalkozásra s a tisztességes életmódra rá lehet szoktatni, miután ennek céljáról és előnyeiről felvilágosíttatnak.

Már az iskolában kell megkezdeni a gyermeknevelést akként, hogy a gyermeknek jó erkölcsűnek kell lenni, egymást – az apák után számítandó – rang nélkül szeretni, a legelső kötelesség! Mert, a szocializmus alapja ott kezdődik, mikor a szegény szülő gyermeke az esze és szorgalma mellett is háttérbe szorul!

A gyermekoktatásnak pedig a fő célja az legyen, hogy az iskolai tantárgy mellett, az élet minden oldalát megismerje, minden munkát megbecsüljön, ismerje meg, hogy a munka nem szégyen, hanem nemesít! Minden munka alkotó erővel bír, tehát e szerint jogot tart a becsülésre!

Az iskolából kikerült fiúnak már olyan tudással kell ellátva lenni, hogy az élet viharában szükséges tapasztalatokat felfegyverkezve, mint önálló harcos, az élet küzdelmeiben megállhassa a helyét.

Minden embernek abban a tudatban kell lenni, hogy ő a társadalomnak egy hasznos tényezője, a hazájának

hú fia és hős honvédője. S mivel minden emberre szükség van a társadalomban, azért hivatása a társadalmi élet fejlesztése.

A munka nemesíti, a tanulás okossá, a gyakorlat tapasztalttá, az önművelődés műveltté teszi az embert. Éppen azért, minden embernek az életcélja csakis a tisztességes munka és művelődés lehet; a mit lehetőleg olyan szorgalommal kell folytatni, hogy az utódok még fokozottabb fejlődést legyenek képesek elérni!

A rendes életű, becsületes jellemű ember, mint munkás – hasznos, mint katona – jó honvédő, mint családapa – jó hazafi.

A hazaszeretet fogalma: a becsület, a jellem, a szorgalom, s a boldog családi élettel kezdődik. Már tágabb értelemben innen terjed szét.

Jellemtelen, becstelen, munkakerülő ember a ki a családi élet boldogságát nem ismeri, jó hazafi nem lehet! A hazának és benne, az emberi társadalomnak, csak kárára van.

A múlatás nem cél és foglalkozás legyen, hanem mint a lelket szórakoztató és lélekemelő. Isteni jutalmul, testüdtől, kellemes időtöltésként élvezendő.

Utószó!

Csekély munkám befejeztem! A leirt gondolatok csoportozata előttem áll! Szerettem volna, ha jobban sikerül! Ennek azonban számtalan sok akadály állt az útjában.

Gondolatban óriási anyaghalmazt gyűjtöttem össze, hogy könyvem megírhasam. A megírás azonban nehezebben ment, mint előre képzeltem.

Az anyag összegyűjtése, a sok figyelés és tanulmányozások stb. igen sok anyagi kiadás, éjjelezés, egészség rombolás és fáradságomba került. Ezenkívül pedig olyan embernek, mint én, az írásra csak akkor volt időm, mikor aludni kellett volna. Az egész napi izgató munka, kimentő elfoglaltság ellankasztja az ember idegeit: s az íráshoz szükségeltető élénk emlékezés, gyors gondolat, pihent kéz, nincsen meg hozzája. írónak lenni pedig' különben sem olyan könnyű, mint azt sokan hiszik. Ezzel szemben a kritikuskak könyebb helyzete lesz: az előtte lévő kész munkát megbírálni.

Én a kifejezések csinosítását kerültem! Hiszen a társadalom árnyoldalán, ennek is a salakja között bolyongva nem volna csuda, ha az emberből a jó iránti érzés is kihalna! Éppen azért, én csak az általam látottakat, észlelteket, tapasztalataimat a benyomások szerint és alapján úgy írtam le, a hogy megtörtént.

Csak halvány vázlata ez annak, a mit írni szerettem volna! Éppen azért, a hiányosság miatt nem a figyelmetlenségem volt az ok: hanem munkámat tágabb értelemben, részletesebben megírni sem időm, sem pihent erőm, annál kevésbé több anyagi áldozatom nem volt,

Ezek után igen tisztelt olvasóim elnézését kérve, a legközelebb megjelenő „Bűnügyi nyomozások” című két kötetes könyvemre is becses figyelmüket bátor vagyok felhívni, s ennek kiadása végett támogatásukért esedezni!

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	3
Az elégedetlenség	7
A korcsnevelés	10
A rossz erkölcs	13
Az utca lovagjai	15
A „kovártél”	17
A hely szerzőnél	21
A legsötétebb bűn	23
Az angyalcsinálók	25
A kávémérésekben	28
A táncztermekben	31
A kávéházak titkai	33
A bodegák függőnyei mögött	41
A kártyabarlangok	44
Az iszákosságról	47
Budapest éjjel	50
Duhajkodás reggelig	57
Szombat éjjel	60
A sikkasztó	63
A rabviselt ember	68
Szédelgők	74
A nyomor hiénái	77
A csavargó	81
A razzia	85
A tolvajiskolák	88
A nyomor tanyái	91
A zsúfolt lakások és a járványos betegségek	95
A zugírászok	97
A csárdák	101
A lótolvajok	103
A művelt társadalom vademberei	106
A kéjenczek	109

halottak.....	0
nyilkosságról és párbajról.....	
vesztésekről.....	
li örök és a rovott múltúak.....	120
kufárok.....	124
ndómondók.....	
mania.....	129
matatlanok.....	131
büntetés.....	137
és	
.	